

Az Isztambuli Antifonále

1360 KÖRÜL

AKADÉMIAI KIADÓ, BUDAPEST

Az Isztambuli Antifonále

Az Isztambuli Antifonále

1360 KÖRÜL

A TANULMÁNYOKAT ÍRTA

CZIGLER MÁRIA, DOBSZAY LÁSZLÓ, SZENDREI JANKA

ÉS WEHLI TÜNDE

AKADÉMIAI KIADÓ, BUDAPEST

ISBN 963 05 7856 5

Első kiadás: 1999

Második kiadás: 2002

© Akadémiai Kiadó, Budapest, 1999

© Czigler Mária, Dobszay László, Szendrei Janka és Wehli Tünde, 1999

Minden jog fenntartva

Printed in Hungary

AJÁNLÁS

A Topkapı Sarayı egyik féltve őrzött darabja a 14. századi kottás kódex, melynek kiadásáról a Török és a Magyar Köztársaság elnökeiként 1996-os találkozásunkkor állapodtunk meg.

Államfői találkozókon nemigen fordul elő, hogy szó essék könyvekről, hát még könyvek kiadásáról. Közös döntésünk e különleges könyvritkaságnak a közreadásáról már önmagában is sokatmondó tény. Jelzi a két állam, a két nép összetartozását – amely, tudjuk, a történelem során megannyi gyúanyagot rejtett –, jelzi az összetartozás múltbéli okait is, de egyben távlatait is.

Török- és Magyarország korszakos változások idejét éli. S miközben mindkettő népe sorsát meghatározó történelmi évfordulónak megünnepléséhez érkezett, Törökországnak és Magyarországnak tekintetét máris a jövőbe kell vetnie, ha ki akarja jelölni önnön helyét – önnön méltó helyét – az Európai Unióban. Az együtt megszenvedett múlt mára tanulsággá érett, testvéri összetartozássá szelídült, melynek alapján a két nép Európában közös jövőjét építheti. Aminek anyagi alapjait minden bizonnyal a gazdaság teremti meg, szellemi alapját azonban csakis az egymás kultúrája iránti érdeklődés, megbecsülés, tisztelet.

A két ország története között sok a párhuzam. Mindkét nép Kelet felől érkezett, s tekintetét Nyugat felé vetette. Helyzetét, lehetőségeit ez a köztes lét, ez az ellentmondásos vonzás határozta meg. De ugyanez fejlesztette ki mindkettőben azt a sajátos színezetet is, mely Kelet és Nyugat mezsgyéjén a népek nagy családjában a többiek színeitől megkülönbözteti.

Szerencsére közös kincseink is akadnak bőséggel. Közös a két nép múltjában a könyv szeretete, tisztelete. A csodálatos festőiségű, pompásan díszített iszlám kéziratoké éppúgy, mint a latin és magyar nyelvű kódexeké.

S ez a mostani, Isztambulban őrzött, s magyar restaurátorok keze munkáját dicséretre kódeks szerves egészet alkot: egy magasrendű kultúra, a 14. századi Magyarország zenei, irodalmi, liturgiai, művészeti és művelődési életének letéteményese. A magyar történelem egyik legszerencsésebb századának emléke, egyszerre tanúja az Európához tartozásnak, a jellegzetes helyi hagyományoknak s a kettő ötvözetének. A kódexben ránk öröklődött szövegek és hangjegyek a nemzetközi tudományosság és műveltség számára is beszédesek. Mást mondanak ugyan a szakértőnek vagy az érdeklődő, művelt olvasónak, de hisszük, hogy mindkettő kiolvashatja belőlük a kulturális értékek viszonylagosságának és örökérvényűségének bonyolult összefüggéseit, egyetemességének és sajátos ízeinek mindig újabb és újabb vegyületeit.

Köszönet mindazoknak, akik segítették e kódex megjelenését. Azoknak, akik régen és most őrködtek fölötte, akik törődtek vele, akik segítették megifjítását és közreadását. S amikor ezt a gyönyörű könyvet útjára bocsátjuk, a

majdani közös munkák, kiadások első feckéjét is köszöntjük benne. Az iz-
tambuli gyűjtemény többi magyar emlékének feldolgozóit s a budapesti
könyvtárakban őrzött források kutatóit, kiadóit.

Ankara–Budapest, 1999. augusztus havában

Szüleimán Demirel

A Török Köztársaság elnöke

Göncz Árpád

A Magyar Köztársaság elnöke

TARTALOM

KUTATÁSTÖRTÉNET	9
SZENDREI JANKA	
A KÓDEX LEÍRÁSA	11
SZENDREI JANKA	
A KÓDEX RESTAURÁLÁSA	14
CZIGLER MÁRIA	
A KÓDEX ZENE-PALEOGRÁFIAI ELEMZÉSE	15
SZENDREI JANKA	
A KÓDEX MŰVÉSZETTÖRTÉNETI ELEMZÉSE	20
WEHLI TÜNDE	
A KÓDEX LITURGIAI ELEMZÉSE	25
DOBSZAY LÁSZLÓ	
A könyv műfaja	25
A napi zsolozsma szerkezete	26
Az antifonále liturgikus beosztása	28
Az antifonále rítusa	30
Végig a kódexen, végig az éven	32
A KÓDEX ZENEI ELEMZÉSE	40
SZENDREI JANKA	
A KÓDEX EREDETE ÉS SORSA	47
DOBSZAY LÁSZLÓ	
IRODALOM	51
INDEX CANTUUM	55
Antiphonae	55
Invitatoria	67
Responsoria prolixa	68
Responsoria brevia	74
Hymni	75
Versiculi	76
Gradualia	78
Versus alleluatici	78
Varia	78

KUTATÁSTÖRTÉNET

SZENDREI JANKA

Az isztambuli latin kódexek kutatása a múlt században kezdődött. Magyar történészek, kodikológusok először 1862-ben jártak a Topkapı Sarayı Müzesi-ben, ahol Mátyás király híres könyvtárának, a Corvinának számos darabját tanulmányozhatták. E világhírű könyvgyűjtemény részei 1526-ban hadiszákmányként kerültek el Budáról,¹ a 19. század kedvező politikai viszonyai azonban lehetővé tették, hogy 1869-ben először 4 corvina, majd 1877-ben 35 magyarországi eredetű kézirat, közöttük 12 corvina visszakerüljön Magyarországra.² Ezután 1889-ben az MTA küldöttsége járt Isztambulban könyvtári kutatás céljából. A küldöttség beszámolójában említés történt négy latin nyelvű liturgikus kódexről, melyek nagy valószínűséggel magyar eredetűek.³ A négy kódexből egyet, a Franciscus de Futhak magyar scriptor által 1463-ban írt graduálét (amit ők antiphonálnak neveztek) lehetséges volt a későbbi szakirodalomban is biztonsággal nyomon követni.

¹ CSAPODI 1973a, 79–80.

² Az Isztambulból visszakapott corvinákkal kapcsolatos adatokat összegzi VÍZKELETY 1989, különösen 99. Lásd még CSAPODI 1973a, 89–90, 1973b, 475–476.

³ Ungarische Revue 1889, 733. Vö. Magyar Könyvszemle 1877, 153–157.

⁴ DEISSMANN 1933.

⁵ DEISSMANN 1933, 97., No. 68.

⁶ SZENDREI 1981, C 45. forrás, faksimile: No. 50–51. Lásd még: MZt, 347–417, valamint RAJECZKY 1982.

⁷ Beszámoló az új kutatási eredményeiről: VÍZKELETY 1989.

⁸ VÍZKELETY 1989 a kódex jelzeteként, nyilván sajtóhiba folytán DEISSMANN 43-at ad meg a 100. oldalon. Lásd még (helyes jelzettel): Kódexek 1985, 64. sz. (VÍZKELETY András első leírása a kódexről).

⁹ E képek közül négy db. kinagyítva szerepelt az Országos Széchényi Könyvtárban rendezett 1985–1986-os „Kódexek a középkori Magyarországon” c. kiállításon.

¹⁰ WEHLI 1989.

¹¹ ROZSONDAI 1989, különösen 64–65.

¹² Az Antifonále beillesztése a középkori Magyarország zenei kódexeinek rendszerébe: DOBSZAY 1990.

A Topkapı Sarayı Müzesi könyvtárának nem iszlám kéziratait először a berlini egyetemi tanár, Adolf Deissmann írta le és foglalta jegyzékbe 1933-ban.⁴ E jegyzék sorszámait ma a könyvtár kéziratának érvényes jelzetei. Deissmann ismerte az 1889-es magyar akadémiai bizottság jelentését, a kéziratokat azonban csak nehezen tudta azonosítani a jelentés meghatározásaival. Egyedül Franciscus de Futhak graduáléja volt egyértelműen felismerhető,⁵ nyilván az évszám és a scriptorbejegyzés miatt. 1972-ben Rajeczky Benjamin, az MTA kutatója a Deissmann-katalógus alapján kezdeményezte e graduale mikrofilmjének megszerzését, ami a cambridge-i Laurence E. R. Picken professzor segítségével sikerült is. Így a Futaki-féle graduale a hetvenes évek végén fontos forrásává lehetett a magyar zenetörténet-írásnak, s gazdag szekvenciagyűjteményét még Rajeczky Benjamin publikálhatta.⁶

1984 májusában Vízkelety András, a Fragmenta Codicum kutatócsoport vezetője tölthetett többéves kultúrdiplomáciai előkészítés után tíz kutatónapot a Topkapı Sarayı Müzesi könyvtárban.⁷ Munkájának eredménye egy további magyar eredetű kódex, a Deissmann 42, vagyis a most bemutatandó kódexünk leírása volt.⁸ Eszerint a kódex teljes antifonále, mely 1360 körül egy magyar egyház számára készült, s gazdagon illuminált. Vízkelety a francia Marianne Barrucand kutató nő segítségével a legszebb iniciálékról színes képeket is tudott készíteni,⁹ a magyar szentek zsolozsmáit pedig fekete-fehér felvételekkel dokumentálta. Hazatérése után így hamarosan megtörténhetett a kódex lényeges pontokon máig érvényes művészettörténeti elemzése,¹⁰ lehetséges volt a kötés meghatározása,¹¹ sőt, a néhány kottás felvétel felvillantotta a kódex szép esztergomi notációját is.¹² Mikrofilm azonban nem készült a kódexről, így az a pontosabb leírás, a liturgia- és zenetörténeti

kutatás, a zenei előadás, vagyis a komplex feldolgozás számára továbbra is rejtve maradt. Vízkelety professzor a kódex magyarországi sorsának kérdéseivel nem foglalkozott.

A következő tizenkét évben a kutatás nem folytatódhatott, mivel a mikrofilmmezést az őrző könyvtár állományvédelmi okokból nem tartotta kívánatosnak. Végül, mint 1877-ben, most is a török és magyar állam közötti pozitív politikai kapcsolatok teremtették meg a kutatóknak és zenészeknek kedvező fordulatot. Dobszay László professzor, az MTA kutatója a kódex ügyében Göncz Árpád elnök úr közbenjárását kérte, tudva mind a gregorián ének iránti érdeklődéséről, mind Szüleimán Demirel török államelnökkel való jó barátságáról. A két elnök személyes jóindulata hamar megteremtette a megoldást, s szabad utat

biztosított a kutatásnak. 1996 végén Göncz elnök úr törökországi látogatásáról már a kódex mikrofilmjével tért haza. Ezt követően 1997-ben kétszer is dolgozhattak az MTA Zenetudományi Intézete kutatói a Topkapı Sarayı Müzesi könyvtárában, ahol Filiz Çagman igazgatónő előzékenysége a további latin liturgikus kódexek vizsgálatát is lehetővé tette.¹³ Államközi megállapodás született az Antifonále kiadásáról, restaurálásáról, sőt a Topkapı Sarayı Müzesi könyvtárának vezetői s a magyar kutatók tervet készítettek a Deissmann-féle katalógus átdolgozásáról, új kiadásáról. Az Antifonále zenei feldolgozásának első eredménye egy mindeddig teljes kottás lejegyzésben csak itt megtalálható magyarországi zsolozsma-kompozíció elemzése,¹⁴ valamint a kódex legjellemzőbb dallamaiból készült hangfelvétel lett.¹⁵

¹³ Deissmann 42 és 68 mellett Dobszay László és Szendrei Janka kutatásai szerint a Topkapı Sarayı Müzesi könyvtárban magyarországi provenienciájú még három teljes hangjelzett kódex: Deissmann 60 és 49, két hangjelzett missale, valamint DEISSMANN 43, egy magyarországi ferences antifonále.

¹⁴ SZENDREI 1998b, németül: SZENDREI 1999.

¹⁵ Hungaroton, HCD 31816.

A KÓDEX LEÍRÁSA

SZENDREI JANKA

A Topkapı Sarayı Müzesi könyvtár Deissmann 42 jelzetű antifonáriuma¹⁶ magyar egyház számára, Magyarországon készült 1360 körül.¹⁷ Keletkezési korának meghatározásánál a betű- és kottaírás állapota, az illumináció stílusának jellegzetességei kínálták a döntő érveket. Ezek mellett „terminus ante quem”-ként szolgált Sarlós Boldogasszony (Visitatio Beatae Mariae Virginis) ünnepének életbeléptetési dátuma is (1387): a Visitatio ünnepét ugyanis a kódex corpusának írója még nem ismerte, annak énekanyagát csak a későbbi toldalékíráások rögzítik, így a főszöveg 1387 előtti.

A kódex lapjainak anyaga pergamen, gerincének vastagsága 9,3 cm. A fóliók 46,5 × 31,6 cm nagyságúak, az írástükör 34,5 × 21 cm. A kódexet a restaurálás előtt 303 bekötött lap alkotta.¹⁸ Ezek közül 294 lap készült a főírással, a fol. 295r–302r a használók kottás toldalékait tartalmazza, a fol. 302v és 303r üres, végül a fol. 303v ismét a használók kottajegyzeteit tartalmazza. A bekötött toldalékírásos lapok anyagát kiegészítette egy önálló, be nem kötött, külön töredékgyűjteményben tárolt, erősen csonkult (38 × 29 cm) pergamenlap tartalma. A kódexhez tartozására már Deissmann figyelmeztetett.¹⁹

A kódexben ma eredeti fóliószámozás nem látható. Lehetséges, hogy ennek oka a lapok széleinek erős pusztulása. A kódexet a 15. század vége

felé újrakötötték, lapjait vélhetően már ekkor valamelyest körbevághatták. Majd következett a penész pusztítása, melytől legjobban a lapok felső sarkai sérültek meg. Mindezek alapján nem zárható ki, hogy létezett eredeti fóliószámozás, mely ma már sehol sem látszik. Ez azonban nem biztos: ellene szól ugyanis, hogy a rubrikákban fóliószámra való hivatkozás nem fordul elő. A kódex jelenlegi modern, ceruzás foliálása a lapok jobb oldalán a 20. század elején keletkezhetett, valószínűleg Deissmann munkája. Két számsor fut végig, közülük az alsó hibás, a felső viszont javított, s ma is használható. Az utolsó helyes fóliószám a bekötött könyvben a 303-as, az utolsó hibás, áthúzott szám a 304-es. A külön álló toldaléklapon, már az írástükrön belül a hetedik kottasorban a kódex foliálásaihoz hasonló kézírással 305-ös számot írtak. Ugyanitt a jobb lapszélén egy másik fóliószám (294?) több áthúzással olvashatatlanra van téve. A 305-ös szám arra látszik utalni, hogy a kódexben áthúzással végig korrigált, érvénytelenített „alsó” fóliószámozás folytatódik tovább a külön álló töredéken, a második, javított foliálás, mely ma is érvényes, a külön lapot nem vette figyelembe. A modern lapszámozások idején a kódex már nem volt teljes. Egyetlen lap hiányzott és hiányzik ma is belőle, melynek helye a mai 203. és 204. fólió között volt. E lap eltávolításának más oka nemigen lehetett, mint a kiemelkedően szép illumináció.²⁰

A kódex eredetileg 30 fasciculusból állt, s ezek mindegyike 5 bifóliót (10 fóliót) tartalmazott. Mivel a 204. fólió előtt hiányzó lapot a késői fóliószámozásnál nem vették figyelembe, itt a fasciculus nem 210, hanem 209 számmal végződik, s innentől minden fasciculus utolsó száma 9. A kódex eredetileg a 294. fólió versóján fejeződött be, majd az üresen maradt fóliókra a 14. század végétől kezdve kiegészítések kerültek. Az utolsó

¹⁶ DEISSMANN 1933, 79. szerint a korábbi jelzet (Frühere Nummer) „I neu”, a kódex elnevezése pedig „Lateinisches Brevier... mit Noten”.

¹⁷ DEISSMANN 1933, 79. a kódexet (Hans Lietzmannra hivatkozva) 14/15. századnak tartja.

¹⁸ VÍZKELETY 1989, 100. tévesen 298 fóliót regisztrál.

¹⁹ Op. cit. 80.

²⁰ A kiemelt lapon volt az Anna-officium kezdete, első vespérása. Ha a lapot valóban a díszes kezdőbetű kedvéért vágták ki a kódexből, az annyit jelentene, hogy Anna ünnepi zsoltosmája is iniciáléval indult, vagyis Anna kiemelkedő liturgikus tiszteletnek örvendett azon a helyen, ahol a kódex főszövegét írták.

fasciculus anyagához (a 297. fólió után) illesztettek még egy páratlan lapot, továbbá tartalmilag e fasciculusba illik be (a 296. fólió után) a hibásan 305-ös számmal ellátott különálló lap. Végül a fasciculust még követte egy bifólió és annak közepébe beillesztett páratlan lap (301–303). Mindezt a 15. század végi újrakötéskor egybekötötték, s mint a foliálás mutatja, így találta a kötetet a 20. századi kutató is, kivéve a „305” számú lapot, melyet vagy már eleve csak betétlapként használtak (annak ellenére, hogy tartalmilag megvan a pontos helye), vagy utólag kiesett a kötésből. A kiegészítések anyaga alapján összefüggő egésztek alkot, de itt-ott látni a lapok utólagos felhasználásának vagy más hevenyészettségek nyomait (például 296bis recto tetején). A restaurálás az eredeti sorrendet helyreállítva 296bis jelzéssel bekötötte a korábban elkülönített „305” lapot.

A kódex kötése, melyből napjainkra csak a hátsó kötéstábla maradt meg,²¹ leválva a könyvtestről, a könyv főírásával nem egykorú: a 15. század második felére, sőt inkább utolsó harmadára datálható. Tehát a kódexhasználóktól származó toldalékírásainak utolsó rétegével egykorú. Gótikus kötés, vaknyomásos bőrrrel bevont fatábla, mérete 48,5 × 32,3 cm. Bélyegzői alapján magyarországi műhely terméke.²² A táblán négy vas sarokveret látható, s megvan, bár sérült, hiányos állapotban a két bőrszija a leszorító lemezekkel.

A kódex főszövege gothica textualis írással készült. Függelékében a kevésbé stilizált könyvírások mellett (pl. fol. 295r) gótikus kurzív írások is előfordulnak (pl. fol. 298v–299r). A függelékes írások egy része még a 14. század végére datálható (pl. fol. 296v második fele), többféle bejegyzés keletkezett a 15. század folyamán (pl. fol. 297v–298r), s az utolsó használói följegyzések a század legvégéről, esetleg már a 16. század elejéről valók (fol. 303v).²³ Kevés kivételtől eltekintve (pl. fol. 297r) a toldalékok kottások, a használati hangjelzés különféle fokozatait képviselik.

Félkurzív, kurzív bejegyzések nemcsak a kódex végén, összefüggő tömbben találhatóak, hanem elszórtan a főszöveg lapszélein is. Néhány szöveges rubrikától (pl. fol. 191r jobb szélén, fol. 211v bal szélén, fol. 235r jobb szélén) vagy egy újonnan beillesztett officium olvasmányaitól (fol. 159v–160r) eltekintve a lapszéleken található toldalékok is kottások. Egy részük egyszerű korrekció, amit + jel utal össze a főszöveg megfelelő helyé-

vel, mint pl. fol. 267v alján a 13. kottasorként kialakított rész („sed quam prius non habebat...”), ami kimaradt a főszövegből, a R/ *O Maria clausa porta*-ból. Más részük a repertoár kiegészítése esetleg szükségessé váló darabokkal (pl. fol. 140r tetején ant. *Dicebant enim intra se*, ant. *Si tetigero fimbriam*, fol. 259v alján R/ *Surge virgo*), vsz. újabb darabokkal (fol. 133v, 13. kottasor még a fő scriptor által hozzáadva: Inv. *Laudabilem virum*), a szolozsma szerkezetébe lazábban illeszkedő darabokkal (pl. fol. 17r alján ant. *O mundi Domina*), különleges darabokkal (pl. fol. 176r alján ant. *Alleluia. Salva nos Christe Salvator*) vagy trópusal (fol. 191v alján trópus: *Omnes gentes plaudite* a R/ *Quadam die Olibrius* megjelölt szakaszához). A lapszéli kiegészítések keletkezési kora megfelel a kódex végén lévő toldalékok keletkezési korának: a használók a 14. század végétől a 15–16. század fordulójáig látták el a kódex lapjait jegyzetekkel.

A betoldások közül néhány a penész pusztítása vagy a festék elhalványulása miatt már nem olvasható. Az épen maradt vagy rekonstruálható toldalékos tételek incipitjeit befoglaltuk a tartalomjegyzékbe.

A főszövegben egy oldalon 12 kottaszisztéma van, egy szisztéma tágassága kis ingadozással 2 cm. A szisztémákban a hangjelzés 4 piros vonalon helyezkedik el. A betűkulcsokat vagy egyesével, vagy kvintenként tüntetik fel (c, F, F–c, c–g, B–F). Szükség szerint módosító jelként funkcionál a b; egyes újabb stílusú daraboknál a b jel előjegyzészerű, a C-kulcs tartozéka, kiegészítése. Ritkán, többnyire a b feloldására a kottafej elé helyezett h (sic!) is ki van írva (pl. fol. 84v, R/ *In monte Oliveti* verzusában).

A sorok végén a következő hangmagasságra *custos* figyelmeztet. Ez a főírásnál olyan rombuszból áll, melynek két oldalsó szögletéből hajszálvonal kanyarodik, mintegy körbe zárva a rombuszt. A kotta szöveggel való összeolvasását a kottaszisztémában vékony, viszonylag rövid, ferde tagoló vonalkák segítik.

²¹ DEISSMANN 1933, 79. tévesen megmaradt első kötéstáblát (Vorderdeckel) regisztrál, vö. VÍZKELETY 1989, 100.

²² ROZSONDAI 1989, 64–65.

²³ Köszönöm Madas Editnek, hogy az írások datálásában segítségemre volt.

A főszöveg kottaírása a stilizált esztergomi, más néven magyar notáció (lásd alább), három kéz írása. Ugyanennek a hangjelzésfajtának használati írásként való változatos alkalmazása figyelhető meg a todalékok kottaképén. Csak a kódex végéhez csatlakozó bekötött lapokon legalább 12 kéz hangjelzése különböztethető meg.

A kódexet 18, temperával festett és aranyozott, képekkel és figurákkal díszített iniciálé (mérete kb. 120 × 60 mm), 5 nonfiguratív nagyméretű díszes kezdőbetű (1 tollrajzos és 4 festett), valamint több, a betűkkel összefüggő lapszéli ornemens díszíti.²⁴

²⁴ VÍZKELETY 1989, 100. még csak 16 figurális iniciálét sorol fel.

A KÓDEX RESTAURÁLÁSA

CZIGLER MÁRIA

A Topkapı Sarayı Müzesi könyvtárának 14. századi magyar Antifonálját 1997 januárjában láthattam először, amikor a Széchényi Könyvtár restaurátoraként a Művelődési és Közoktatási Minisztérium megbízásából kiutaztam, hogy a kódex állapotának felmérését elvégezzem. Ennek során megállapítottam, hogy a kötetet feltehetően nedvesség és ennek következtében mikroorganizmusok okozta károsodás érte. Minden lapja erősen sérült, hiányos volt, a meglévő lapszélek gyengék és porlékonyak voltak. Az írást nem érte el a penész, csupán néhány helyen a lapszéli bejegyzéseket rongálta meg. Az első és az utolsó néhány lap különösen rossz állapotban volt. A pergamenlevelek szélei és az írástükör egy része lebomlott. Az aranyozás és a festett részek az idők folyamán pusztulásnak indultak.

A könyvtestet vaknyomással díszített, kecskebőr borítású tölgyfatáblák védték. Ezek közül az első elveszett a sárgarézveretekkel együtt. Miután a hátsó tábla sérülten megmaradt, a kötés rekonstruálhatóvá vált.

A török kulturális miniszter 1997. évi magyarországi tárgyalásai során azt kérte, hogy a kötet helyreállítása Isztambulban, a Topkapı Sarayı Müzesi restauráló intézetében történjék meg, ahol helyet biztosítottak a restaurálás elvégzésére. Az Országos Széchényi Könyvtár és a Topkapı Sarayı Müzesi vezetője megállapodott abban, hogy a török fél megteremti a kódex restaurálásához szükséges feltételeket, beszerzi az anyagokat és eszközöket. Az Országos Széchényi Könyvtár mikrofilmtárának munkatársai a restaurálás előtt az Antifonálról színes felvételt készítettek, dokumentációs céllal.

A török fél a megállapodásban foglaltaknak megfelelően elvégeztette a mikrobiológiai vizsgálatokat. Ezek élő penészgombát mutattak ki a pergamenlapokon. Ezért szükségessé vált a kódex

fertőtlenítése. Ennek elvégzése után, 1998 áprilisában lehetett hozzáférni a tényleges restauráláshoz. Az Országos Széchényi Könyvtár két restaurátora az év első felében három hónapot, majd az év második felében további két hónapot töltött Isztambulban. A munka során felhasználtuk a magyar nemzeti könyvtár restauráló laboratóriumában szerzett pergamentisztítási és -öntési tapasztalatokat.²⁵ A kódex lapokra szedése után a sérülések nagyságától függően csoportokba választottuk szét a lapokat. Az általunk kidolgozott, nemzetközileg is nagyra becsült pergamenrestaurálási technikát alkalmazva a lapok tisztítása után a hiányok alakjának megfelelően kiegészítő foltot készítettünk egy folyékony anyagból,²⁶ nedvszívó anyagra öntve, majd a nedvességet leitatva. E félszáraz „pergamen”-t a lap hiányos széleihez illesztettük, majd puha filcek és deszkák között enyhe nyomás alatt, lassú szárítással erősítettük össze a két anyagot.

Száradás után, de még az újrakötés előtt az így megtisztított, kiegészített kódexlapokról készíthették el a Széchényi Könyvtár mikrofilmtárának munkatársai azokat a színes felvételeket, amelyek a restaurált állapotot dokumentálják, s a jelen kiadás alapjául szolgálnak.

Ezután az íveket összeállítva, azokat az eredeti technikával egyezően bőrbordákra varrtuk fel, az elveszett fatáblát pótoltuk. A hiányos, sérült bőrborítást megtisztítottuk, kezeltük és új kecskebőrrel egészítettük ki. A régi fémvereteket konzerváltuk, a hiányzó darabokat rekonstruálva az új zárókapcsokat a bőrral borított fatáblákra rögzítettük.

²⁵ A Corvina-program keretében e módszerrel történt a Budapesti Egyetemi Könyvtár 35 kódexének restaurálása.

²⁶ Pergamenpor, pergamen- és cellulózrostok alkoholban és desztillált vízben keverve.

A KÓDEX ZENE-PALEOGRÁFIAI ELEMZÉSE

SZENDREI JANKA

Az egész kódexben végig ugyanaz a kottairásfajta szerepel: az esztergomi (magyar) hangjegyírás.²⁷

Ez a hangjegyírás a 12. században keletkezett Magyarországon annak a zenei reformfolyamatnak a keretében, melynek egyik fő eseménye Arezzoí Guido találmányának, a vonalrendszeres kottairásnak bevezetése volt. A vonalrendszeres kottairás pontosan rögzítette a dallamok hangközeit, és lapról leolvashatóvá tette azokat. Így pontosabban meghatározta, következésképpen elő is írhatta a dallamokat, sokkal egyértelműbben ragadva meg azokat, mint a csak emlékezetre támaszkodó gyakorlat és hagyományozás vagy a vonal nélküli neumaírással élő, hangközők rögzítésére képtelen notáció.

A liturgia énekeinek egyértelmű zenei írásba foglalása együtt járhatott kisebb-nagyobb liturgikus reformokkal, a lehetőségek közötti választásokkal, egységesítésekkel, s főként a zenetanítás reformjával. De együtt járt igen gyakran új kottairás-változatok kidolgozásával is. Arezzoí Guido nem határozta meg a vonalra illesztendő kottajelek, neumák formáit, az ezzel kapcsolatos kérdések eldöntését a helyi tudós énekvezetőkre s a helyi kottairókra hagyta. Ő maga valószínűleg saját pátriájának hagyományos kottiformáit illesztette, esetleg kisebb módosítások után, a tercenként meghúzott vonalak rendszeréhez. Követői közül azonban Európa-szerte sokan éltek a lehetőséggel, hogy a vonalrendszer számára egy új összeállítású kottajelrendszert alkossanak. Ezt a lehetőséget főleg azok választották, akiknek addig művelt, vonal nélküli kottairása nem vagy csak alig tartalmazott az egyes hangok helyét egyértelműen és jól szembetűnően ábrázoló hangjeleket. Magyarország a 12. század elején e körbe tartozott. Scriptoriumaiban ekkor a vonal nélküli né-

met neumaírást művelték, az egyes hangok plasztikus ábrázolására talán legkevésbé alkalmas kottairást. Az ország reformszellemű egyházi vezetése szakított ezzel a nem túl régi hagyománnyal, s a vonalrendszeres írásmóddal együtt új kottajelrendszert vezetett be. Ezt a jelrendszert Magyarországon, igen valószínűen Esztergomban dolgozták ki. Minden jele, vagyis neumája előfordul más, külföldi írásvidékeken is, ám más összefüggésekben. A különböző eredetű jeleknek az összeállítása, összekapcsolása, stabil egymáshoz kötése és tartós együtt használása jelentette az új notáció alkotását, az esztergomi vagy magyar notáció létrehozását. E notáció végleges formája már nélkülözi, teljesen elhagyja a német neumákat – ilyen vonatkozásban nem kötődik tehát a megelőző magyarországi kottairáshoz. Neumakészletében metzi és itáliai eredetű jelek szerepelnek – ezek azonban ilyen kombinációban másutt nem mutathatók ki.

Az esztergomi (magyar) notáció meghatározó alapneumái:

- tractulus mint szillabikus egység
- metzi szerkezetű pes (vagyis a második hang képe a szár jobb oldalán)
- a pes rajzát folytató torculus
- derékszög szerkezetű clivis (egyes scriptoriumokban vízszintes egyenes vonallal, másutt vízszintes fekvésű hullámvonallal indítják)
- a clivis rajzát folytató porrectus
- függőleges szerkezetű climacus (három formavariációban)
- jobbra haladó kötött scandicus (kötött minden hangközviszonylatban, itáliai mintára)

Fontos jellemző az írásirány: fölfelé jobbra forduló, lefelé függőleges. Díszítő és kiegészítő neumák alig fordulnak elő. A korai kéziratok alkalmaznak strophicusokat, pressust, liquescens jele-

²⁷ SZENDREI 1983, németül: SZENDREI 1988.

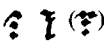

ket. A középkor végére csak a *liquescens* jelekből marad meg néhány forma. A 12. századi bencés kéziratokban a felsorolt alapneumák mellett még a metzi hatás alá került hegyes német *clivis* is előfordul. Ez a jel azonban később, lényegében már a 13. század elején eltűnik a neumaállományból.

A vonalrendszer bevezetésének korában az esztergomi notációhoz *custos* – a folytatást előre mutató dallami órhangot – a sorok végén nem alkalmazták. Később mégis bevezették e jelet, más notációk hatására, vagy azért, mert egyre inkább valóban a kottáról s nem pusztán hallás után énekeltek. A *custos* a 14. század közepétől kezdve jelenik meg az esztergomi notációs kottaképeken, megléte vagy hiánya az írás datálását is segítheti.

A 12. században keletkezett notáció élettartama igen hosszú volt, a kezdetektől folyamatosan a 18. század végéig tartott. A közel hétszáz év alatt (!) változatlan maradt a neumák szerkezeti felépítése és a neumaállomány összeállítása – a neumák kivitelezése azonban változott a koroknak, az írás funkciójának s a scriptoriumok kalligrafikus szokásainak megfelelően.²⁸ Az esztergomi notáció a középkori Magyarország politikai határai között volt elterjedve. Azon kívül nem használták, azon belül azonban többféle változata is kialakult. Az országon belüli régiók, intézményhálózatok írásváltozatainak ismeretében egyes konkrét hangjel-

zések esetében következtetni lehet arra a környezetre, amelyben a leírás keletkezett, bár még mindig kerülnek elő a forráskutatások során e notációnak olyan kiérlelt formaváltozatai, melyeknek pontosabb lokalizálásához nincsen elegendő összehasonlító anyag.

Az Isztambuli Antifonále fő hangjelzésének, a *corpus* csaknem egészét kitöltő szép esztergomi notációnak sem ismertek az egészen pontos megfelelői. A *corpus*ban dolgozó második és harmadik notátor ezzel szemben ugyanennek a notációnak egy jól ismert, sokszor dokumentált altípusát alkalmazta. A főnotáció kiválóan stilizált, a kottairás kalligrafizáló periódusának minden vívmányát őrzi, ugyanakkor megfigyelhetők már benne olyan újítások, melyek utóbb a gótikus hangjegyek kialakulásához vezettek.²⁹ A főnotátor hivatásos kottairó lehetett. A *corpus* második, s főként harmadik notációja az ő munkájához viszonyítva kevésbé megtervezett, kevésbé stilizált, kivitelezésben közelebb áll a használók toldalékaihoz, ami egybevág azzal, hogy mindkettő csak néhány oldal terjedelmű, mintegy kiegészítő jellegű. Mindazonáltal nagyon valószínű, hogy a második és harmadik kottairó kéz az elsővel egyazon intézményben működött – csak éppen nem professzionista notátorként. A *corpus* notációinak neuma-összetételét az alábbi táblázat ábrázolja:

<i>punctum</i>	<i>clivis</i>	<i>pes</i>	<i>porrectus</i>	<i>torculus</i>	<i>climacus</i>	<i>scandicus</i>	<i>cephalicus</i>
							

A neumaösszeállítás az esztergomi (magyar) notáció normáinak tehát pontosan megfelel.

A főírásban a *szillabikus alapneuma* a rombusz vagy néha kissé a romboidhoz közelítő forma lehet. Ez a jel egy hajlékonyan, hullámosan írt *tractulus*ból, a metzi notáció alapneumájának lezármazottjából alakult. A kódexben kivitelezése nem egyformán történik, háromféle megvalósítás figyelhető meg. Van olyan rombusz, melynek mindkét széléhez rövid hajszávonal illeszkedik, mintegy befutó és kifutó vonalka (többféle kontextusban, elsősorban önálló, fontos hangoknál); van olyan rombusz, amely teljesen egyszerűen, segédvonalak nélkül van írva (ezek „alárendelt”

hangok, csoportok részei); végül vannak bal szélről jelentősebb méretű hajszávonalal bevezetett rombuszok (általában „kiemelt” hangok, önállóak vagy csoportok kezdései). A háromféle grafikai árnyalat között a funkcionális különbségtétel nem teljesen következetes. Mégis világosan kirajzolódik az a tendencia, hogy a hosszabb bal oldali befutóvonalal indított rombusz, főként szillabikus részeknél, a szavak első szótagján álló hangot fe-

²⁸ SZENDREI 1985.

²⁹ Az 1370 előtt keletkezett Esztergomi *Capitulare* kottairása már fejlett gótikus hangjegyeket tartalmaz, vö. SZENDREI 1981: C 99 forrás, faksimile: SZENDREI 1983, 233.

jezi ki. Ha több szótagos egységről van szó, az így kiemelt rombuszt egy vagy több egyszerű rombusz követi. De szerepel a befutó vonallal indított jel másfajta kiemelésben is, lehet pl. zsoltdífferenciáknál a formula első hangja. Az a lehetséges első benyomás tehát, hogy a kottakép szillabikus alapjeleinek finom formai megkülönböztetései egy régi virga-punctum-váltakozás nyomait őrzik, nem igazolódik az alaposabb elemzés fényében. A befutóvonallal ellátott hangok a szöveg és dallam összeolvasását, a pronuciációt, artikulációt segítik. Nincs köztük a dallamhangok magasságkülönbségeihez, nem virgák, legföljebb ál-virgák.³⁰ Kialakításuk másodlagosnak, az eredetileg egyforma alapjelek utólagos differenciálásának látszik. E jelenségre a magyar notáció más emlékei esetében is van példa.³¹ A szöveg és dallam könnyű összeolvasását a kódexben az apró, vékony tagoló vonalak, illetve elválasztó vonalak is segítik.

A *pes* szerkezetileg megfelel az esztergomi notációban meghonosodott jelnek. A szár függőleges, a két hang képe még rajzosan, a vonal kerekítésével van kifejezve, a jel egészében szimmetrikus formájú. A hangok félkörökkel való ábrázolása az esztergomi notáció kalligrafizáló periódusában, a 13. század végén s a 14. század első felében figyelhető meg mind központi, magához Esztergomhoz köthető forrásokban,³² mind Erdélyből származó vagy Zágrábban készült kottás följegyzésekben.³³ A kerekített formákkal együtt járna a folyamatos tollkezelés – de az Antifonále írója a vastag vonallal írt hagyományos formákat már csak tollemelések segítségével illeszthette szorosan egybe.

A *clivis* mindig derékszög szerkezetű, első eleme balról jobbra kissé lejt, mert így világosabban markírozhatja a hang képét a vízszintes vonalakból álló szisztémán. Második hangja, a szár vége

még nincs grafikailag kottafejje képezve, csak enyhe jobbra hajlása és a lezáró hajszálvonal érzékelteti a hang helyét.

A *torculus* és a *porrectus* kivitelezését is meghatározzák a kéthangos neumaformák és teljesen zártnak, folyamatos vonallal írottak hat.

A *climacus* főformája az Antifonále első notációjának legjellemzőbb neumája. Az esztergomi notáció szerkezetének megfelel ez a jel: függőleges szerkezetű, tagolt, fölülről lefelé olvasandó az általános írásiránynak megfelelően. Egy „kiemelt” rombuszsal indul: ezt baloldalt alulról fölfelé irányuló ferde hajszálvonal vezet be, majd éles irányváltás után jobbra lefelé lejt a vastagon húzott romboid, a voltaképpeni kottafej. A kiemelt első elem után, mely összhatásában virgára is emlékeztet, a *climacus* további pontjai egyszerű rombuszok. Helyzetük azonban szokatlan: nem az első kottafej alá csatlakoznak, hanem a hajszálvonal és a rombusz *töréspontja* alá. Így a tagolt *climacus* egészében véve sajátos önálló formát kap: a függőleges pontsört felül egy kis hegyes tető árnyékolja, a jel egésze egy szimmetrikus alakzat. Igen ritkán előfordul, hogy a *climacus* első elemének rajza nem hajszálvonallal indul, hanem a *clivis* első karjához hasonlít: egy horizontális fekvésű vastag vonal, jobbra, a tollemelésnél elvékonyítva.³⁴ E „fekvő virgás” *climacus* formailag rokona az álvirgával indulóknak, de alkalmazása kódexünkben véletlenszerűnek látszik. Van viszont egy másik rendszeresen használt főalak: a kötött szerkezetű *climacus*, ami olyan, mintha két egybeírt *clivis*ből állna. Valóban, minden esztergomi notációban kettős értelmű ez a jel – bizonyos kontextusokban egyszerű *climacust*, máskor *pressust* jelent.

Az első notáció minden hangközviszonylatban kötött *scandicus*formája grafikailag a *pes* továbbfejlesztése, kezdő- és záróeleme kerekítéssel fejezi ki a hangot. Ennek a jelnek, valamint a *torculus*-nak, *porrectus*-nak és kötött *climacus*-nak továbbfejlesztett, több hanggal bővített változatai folyamatosan egybeírt sokhangos neumákat, neumaláncokat alkotnak. A sokhangos neumák között több olyan alakzat van, amely sztereotíp dallamfigurák állandó kottaképe.

Kiegészítő neumákat a fő kottairás lényegében nem tartalmaz. Csak egy *liquescens* neuma, a *cephalicus* szerepel rendszeresen, két formaváltozatban. Az egyik arab kilenceshez hasonlít, amely

³⁰ Cf. ant. *Exultabunt omnia ligna silvarum* (fol. 33v): a dalmenet kívánalmi szerint a befutó hajszálvonallal ellátott virgaszerű alakzatoknak nem a szőkezeteknél, hanem a magasságukkal kiemelkedő hangoknál lenne a helye.

³¹ SZENDREI 1983, 51., 210.

³² Lásd pl. a Praha, Bibliotheca Strahoviensis DE. I. 7 jelzetű *Breviarium notatum Strigoniense* (s. XIII.), valamint a Bratislava, Archív Mesta EC Lad. 3 és EL 18. jelzetű *Missale notatum Strigoniense* (ante 1341) hangjelzését. Kiadások: SZENDREI 1998b és SZENDREI–RYBARIĆ 1982.

³³ SZENDREI 1983, 224–225, 227.

³⁴ Összetételben: fol. 99v, 6. sor: R/ Surrexit Christus.

a metzi cephalicus klasszikus alakja, a másik egy ferde fekvésű kiemelt punctum, kétoldalt hosszabb hajszálvonalakkal ellátva.

A kódex főszövegében a *második kottaíró* a nagyszombati Oratio Jeremiae notátora.³⁵ Kottajelei valamelyest kisebbek, vékonyabbak, a custost kissé hanyagabban írja, ennek hajszálvonalai a zárt körig nem jutnak el. A pesforma nem mindig szimmetrikus, ilyenkor az első hang képe kerekített ugyan, a második azonban kis rombusznak felel meg. A scandicus írástechnikája nem folyamatos, közepén eldologzatlan töréspont van. E kivitelezési sajátágokon túlmenően a második notátor kottaírásában bővebb a climacusformák készlete. Ő – a másik két forma mellett – alkalmazza az első notátor által kiiktatott lehetséges (harmadik) formaváltozatot, a kettőzött ponttal induló climacust is.³⁶ Ezáltal kottaképe tipikusabb és egyben hagyományosabb is az esztergomi forráskörben.

A kódex főszövegének *harmadik kottaírója* a Conceptio BMV officiumot látta el hangjegyekkel.³⁷ Az ő kottaképe a legkevésbé stilizált azok között, amelyek a corpusba az eredeti scriptor szövege fölé kerültek. Az írásmód nem gondosabb, mint a kódex végén lévő toldalékok némelyikéé. A neumákban a vonalak illeszkedési pontjai nincsenek eldologozva, a kottafejek gyakran nem követik a szótagokat. A harmadik notátor más custost használt mint az első kettő, a vékony tollal írt apró „pipát”, kis rombuszból jobbra fölfelé kihúzott hajszálvonalal. Néhány neumája kis részletekben más rajzolatú, mint a főnotátor írásában. A cephalicus mindig az arab kilences forma, ami egyébként az esztergomi forrásokban általában jellemző. A harmadik notátor is mindhárom lehetséges climacusformát használta. Előnyben részesítette azonban a kettőzött ponttal kezdődőket: önálló jelként csak ezeket alkalmazta, s egyébként is sokkal gyakrabban írta, mint a másik két alakot. E tekintetben a központi esztergomi tradíciónak megfelelően járt el.

A kódex főszövegébe került három notációt, összevetve az egész Magyarországon elterjedt esztergomi hangjegyírás főbb iskoláival, megállapíthatjuk, hogy míg a második és harmadik notátor hangjelzése jól illeszkedik a szorosán véve esztergomi források hangjelzéseéhez, addig a főkottaíró, a hivatásos notátor az esztergomi notáció egy sajátos változatát írta. Pontosan ezt az írásváriánst nem is tudjuk más forrásban felmutatni. Bár sa-

játságainak kilencven százaléka az esztergomi központi forrásokhoz köthető, a tagolt climacuskok uniformizálása oly módon, hogy a szimplán induló változat marad meg minden funkcióban, nem jellemző Esztergomra és körére. Ehhez járul még e jel megtervezett kivitelezése is mint különlegesség, valamint az a szokás, hogy kétféle cephalicusforma váltja egymást.

Természetesen nem azt jelenti ez, hogy ne fordulna elő hagyományunkban olyan magyar notáció, amely csak szimplán induló climacust ismer. Nem fordul elő azonban biztosan lokalizált teljes forrásban, s a néhány töredéken, ahol mégis megjelenik, más írástechnikával, a jel más konkrét kivitelezésével tűnik fel.³⁸ A jelen forrásunkban látható forma, mely végső soron egy fordított nagy V alól indítja a climacus alárendelt pontjait, grafikailag közel áll a széles vízszintes vonallal induló climacushoz is – láttuk, hogy a két jel egymás variánsaként kezelhető. Ezen a nyomon sem jutunk azonban messzire. Volt Magyarországon olyan kiváló minőségű 14. századi scriptorium, mely csak a fekvő virgás climacust ismerte, de ennek országon belüli pontos helye még szintén nem teljesen bizonyított.³⁹ Mindent összegezve, a notáció alapján arra kell gondolnunk, hogy a kódex egy olyan, erősen Esztergom hatása alatt álló, mégis viszonylag önálló scriptoriumnak a terméke volt, melyből nem ismerünk egyelőre több 14. századi emléket.⁴⁰ Mindez akkor van így, ha való-

³⁵ Fol. 92r–v.

³⁶ A három neumaforma, mint a tónusszerű dallam belső analógiai mutatják, teljesen azonos jelentésben szerepel.

³⁷ Fol. 265v–268r.

³⁸ Vö. pl. Budapest, Egyetemi Könyvtár U. Fr. I. m. 216: magyarországi antifonále töredéke, 13–14. század, rítusa pontosan nem meghatározott, lásd MEZEY 1983, 185–186. A kódexlap magyar notációja csak szimpla kezdetű climacust tartalmaz, melynek első eleme hosszú bevezető hajszálvonalal indul. A jel mégsem azonos teljesen az Isztambuli Antifonále climacusformájával, mert a töredéken a postpunctumok az első kottafejhez, s nem az előtte lévő töréspontokhoz csatlakoznak. Ezenkívül a töredék notációja más, tagoló írástechnikával készült.

³⁹ Vö. a magántulajdonban lévő 14. századi töredékes antifonále notációját, SZENDREI 1981, F 337-es forrás, faksimile: SZENDREI 1983, 228, No. 15.

⁴⁰ A Budapest, Országos Széchényi Könyvtár clmae 317-es jelzetű Veszprémi Pontificaléjának notációja annyi hasonlóságot mutat az Isztambuli Antifonále kottájával, hogy szintén a magyar (esztergomi) notáció variánsa, s hogy a kottaképeben tagoló vonalak segítik a szöveggel való összeolvasást (ami olasz hatás is lehet). Ugyanakkor a veszprémi kódex hangjelzése igen önálló variáns, számos részletét tekintve erősen eltér az isztambuli kódex írásától, s legalább annyira a fő esztergomi források írásától is.

ban egy *műhely* általánosabb érvényű megoldásának, s nem a hivatásos notátor egyéni találmányának tartjuk a climacusformák nivellálását, formatervezését. Az utóbbi feltevés sem kizárt, talán éppen a második és harmadik kottairó – nyilván az elsővel azonos intézményből származó – írása utal erre.

Az Isztambuli Antifonále fő hangjelzését a következő eljárással tehetjük át modern kottairásra:

<i>punctum</i>	˘ ˙ ˙ ˙	˙
<i>clivis</i>	˘ ˘ ˘	˙
<i>pes</i>	˘ ˘ ˘	˙
<i>porrectus</i>	˘ ˘ ˘	˙
<i>torculus</i>	˘ ˘ ˘	˙
<i>climacus</i>	˘ ˘ ˘ ˘ ˘ ˘	˙ ˙ ˙ ˙
<i>scandicus</i>	˘ ˘ ˘	˙
<i>cephalicus</i>	˘ ˘ ˘	˙

A bejegyzések kottairása első látásra a főírástól különbözőnek látszhat, valójában pedig itt nem a notációfajták, hanem a feljegyzést végző „kezek” személyes tulajdonságai s körülményei különbözöek. A bejegyzések más-más korúak, a bejegyzők különböző iskolázottságúak. A kódex mintegy 150-160 éven át volt intenzíven használatban, s a használók bejegyzései ilyen hosszú időkeretben oszlanak meg.

Valamennyi lapszélre vagy toldalékba feljegyzett kotta esztergomi (magyar) notációval készült. Vagy annak egy kódexírást imitáló, de valójában már stilizálatlan változata, vagy átmenet a kurzív felé, néha klasszikus kurzív kottairás.⁴¹ Az

Antifonále főnotációjának neuma-összeállításával két kéz írása tart kapcsolatot. A kódex végén a főírást követő első notáció – egy elnagyolt kódexírás még piros vonalakon⁴² – a climacusnak mindhárom formáját alkalmazza, s ezek között az Antifonále sajátos fő formája is jelen van. Lehetséges, hogy ez a kottás toldalék még a kódex keletkezési helyén került a könyv végére. A másik egy igen gyors, fellazított írástechnikával készült lapalji jegyzet,⁴³ mely a szokásos összetételű neumakészletből csak a szimpla kezdetű s a kötött climacust alkalmazza. A többi bejegyzés kottája mind az országsszerte általánosan használt neumaválogatással él, s bőségesen szerepelteti a dupla indítású climacust is.

A kódex egyik legkorábbi valódi kurzív kottája a fol. 296v utolsó öt sorában az immár szabad kézzel húzott barna vonalakon elhelyezkedő hangjelzés. Az íráskép alapján a 14–15. század fordulója tájára lehet datálni, ami annyit jelent, hogy a kódex már ekkor új használati helyén volt (a leírt suffragiumsor ugyanis e helynek igényeit szolgálja). A legkésőbbi bejegyzések viszont, például néhány lapalji jegyzet mellett az utolsó oldal megemlékezéseinek feljegyzése már a 15–16. század fordulóján, esetleg a 16. század elején keletkeztek. Ezután megszűnnek a használók életjelei, a kódex valószínűleg nincs többé az addig belőle éneklő testület birtokában.

A bejegyzések együttese azt mutatja, hogy az igen értékes, illuminált kottás kéziratot birtokosai nem kincseskamrába zárt vagyontárgyként kezelték. Rendeltetésének megfelelően a napi énekes liturgiát szolgálta, s annak megfelelő végzése érdekében még sűrű jegyzetelésétől sem riadtak vissza. E jelenség nem gyakori – hasonló értékű kódexek ilyen mértékű elhasználására a szakirodalom nem kínál sok példát.

⁴¹ Az esztergomi notáció kurzív változatáról lásd SZENDREI 1983, 80–88., SZENDREI 1988, 167–200., vö. SZENDREI 1984.

⁴² Fol. 295r–v, 296r– v első három soráig.

⁴³ Fol. 259v alján 2 és fél sor kottajegyzet.

A KÓDEX MŰVÉSZETTÖRTÉNETI ELEMZÉSE

WEHLI TÜNDE

Az Anjouk magyarországi uralkodásának ideje a hazai könyvfestészet történetének egyik kiemelkedő periódusa. A király – főpapi környezete bolognai jogi végzettségéből fakadó ízlését, tanácsát követve – főleg az 1330–1340-es években, az emlékek tanúsága alapján, szívesen fordul megrendeléseivel a bolognai könyvfestőkhöz. A bolognai jogi egyetem 1330-as évek közepével kezdődő hanyatlása következtében a helyi kódexmásoló és -festő műhelyek munkája iránti kereslet visszaesik, ezért mestereik jó része vándorútra kel. Ausztriában, Csehországban, illetve Dalmáciában ez emlékekkel és írott forrásokkal dokumentált.⁴⁴ A bolognai, valamint máshonnan érkező itáliai kódexek és mesterek közép-európai jelenléte a helyi produkciót is befolyásolta. Ez a jelenség Magyarország udvari könyvfestészetében is érvényesült, hiszen a Képes Krónikában a bolognai stílus magyarországi adaptálása már megtörtént 1356 táján. A Képes Krónika az idő múlásának köszönhetően már kevésbé kötődik a 14. század első felének magyar vonatkozású bolognais emlékeihez. Ugyanakkor ikonográfiája, bizonyos stíluselemei, egyes kompozíciói, figuratívumai, motívumai a frissebb bolognai és sienai impulzus mellett az 1350–1360-as évek párizsi, nápolyi és prágai udvari művészetéhez is kötik. A felsorolt centrumoktól eltérő vonások azt sugallják, hogy a Krónika a korszak közép-európai könyvfestészetének magyarországi változatát nyújtja. Annak ellenére, hogy egy jól összeforrt, tartalma alapján leginkább a királyi kancellária közelében kereshető, ám különböző képességű mestereket alkalmazó műhely alkotása lehet, a vele közel egykorú és későbbi emlékek között is meglehetősen izoláltan áll. Jó ideje csupán egy olyan emlék volt ismert, amely a Krónikával rokon, a szerényen díszített, kvalitásosnak alig tartható oxfordi *Secretum secretorum* kódex. Tartalma és heraldikus elemei alapján ez a kézirat is udvari használatra készült.⁴⁵

Az uralkodói és főpapi mecenatúra orientációjával szemben a liturgikus kódexek megrendelői a hagyományosabb, a Közép-Európában és Magyarországon is igen népszerű színezett tollrajzos díszítéshez ragaszkodtak. Többek között ezért jelentett meglepetést a Vízkelety András isztambuli kutatásainak köszönhetően újabban ismertté vált Antifonále,⁴⁶ melyet fedőfestékes, aranyozott iniciáléinak többsége stílus, kép- és figuratípus szempontjából leginkább a Képes Krónikához⁴⁷ köt, ugyanakkor e kódexnél többet merít a Néksei-Bibliával⁴⁸ és a Magyar Anjou Legendáriummal⁴⁹ fémjelezhető bolognais hagyományból. Emellett egyes csehországi emlékekhez is rokoni szálak fűzik.

⁴⁴ A kérdéstről legutóbb: MAROSI 1987, I. kötet, 360., HAJDINGER 1998, 76., Kat. Nr. 103.

⁴⁵ A korszak témakörünkbe tartozó kódexeiről bővebben: MAROSI 1987, I. kötet: 361–369., 484–489. Képes Krónika: Budapest, OSZK Cod. lat. 404, (a továbbiakban: K), a *Secretum secretorum*: Oxford, Bodleian Library, Hertford College, 2 [EN 2]. Az utóbbi kódex címlapjának reprodukciója: MAROSI 1987, II. kötet, 746. kép.

⁴⁶ Kódexek 1985: 106–107., 64. sz., vö. VÍZKELETY 1989, WEHLI 1989.

⁴⁷ Képes Krónika 1964. A kódex régebbi irodalmát is felölelő legújabb publikációja: MAROSI 1995, 31–66., valamint 143–341. sz. jegyzetek.

⁴⁸ A Néksei-Biblia (Washington, Library of Congress Pre-Accession 1, a továbbiakban: N) stílusáról újabban, a korábbi irodalommal: WEHLI 1988.

⁴⁹ A Magyar Anjou Legendárium említett képei lelőhelye: LEVÁRDY 1975. A továbbiakban L, az egyes oldalakra történő hivatkozáskor LEVÁRDY oldalszámait vettük figyelembe. A kódexszel ikonográfiai szempontból újabban SZAKÁCS 1998 (kandidátusi disszertáció) foglalkozik, a kódex teljes irodalmát is nyújtva. A meglévő lapok számbavételében SZAKÁCS disszertációja (260a.) segített: Róma, Biblioteca Apostolica Vaticana, Vat. lat. 8541, Szentpétervár, Ermitázs, E 16930–16933, New York, Morgan Library, M 360 a–d, Washington, Metropolitan Museum, 1994. 516, Berkeley, Bancroft Library, 2MSA2M21300–37, valamint a Louvre egy lapja, melyről TÖRÖK Gyöngyi 1997-ben felolvasott előadásából értesülhettünk.

A Topkapı Sarayı Müzesi könyvtárának antifonáléja tizenhét, temperával festett és aranyozott, képekkel, jelenetekkel ellátott iniciálét tartalmaz. Emellett egy tollrajzos és négy festett ornamentális iniciálé, továbbá festett lapszeldíszek is vannak benne.⁵⁰

Az Antifonále iniciáléinak a Képes Krónika képeivel rokon vonásai a következők:

A képkötés – a térkitöltés, valamint a figurák elrendezése – szempontjából legszembeütőbb rokonság az Antifonále „Úr eljövételét váró próféták” témának szentelt képe és a Krónika egy A-iniciáléja (K 1.) között mutatható ki. A két kódexben teljesen egyforma a betű belsejének kialakítása, így a kar fölötti fél- és kar alatti térdelő alakok beállítása, elhelyezése. A betűk térben, időben rokon emlékei az ausztriai és magyarországi kódexfestészetből ismertek.⁵¹

⁵⁰ A kódex leírása könyvfestészeti szempontból:

- 1r A: Mária / József és az angyal
- 2r A: A próféták várják az eljövendő Messiást.
- 18v S: Keresztelő Szent János a pusztaban
- 19r H: Jézus születése
- 36r H: Krisztus megkeresztelése a Jordánban
- 58v A: Festett ornamentális iniciálé
- 94v A: Szent asszonyok a feltámadt Krisztus sírjánál
- 106r A: Festett ornamentális iniciálé
- 106v P: Krisztus mennybemenetele
- 109v V: A Szentlélek eljövetele
- 114r G: Fájdalmas Szentháromság
- 116v S: Utolsó vacsora
- 122v L: Sámuel próféta
- 123r D: Festett ornamentális iniciálé
- 140r P: Becket Tamás mártíromsága
- 154v A: Jézus bemutatása a templomban
- 211r V: Mária halála
- 230v H: Mária születése
- 235v S: Szent Mihály harca a Sátánnal
- 241v G: Szentek csoportja (mindenszentek)
- 263r S: Vörös-kék tollrajzos iniciálé
- 270v E: Az apostolok elhivatása
- 288v V: Festett ornamentális iniciálé

⁵¹ Klosterneuburgi Missale. Stift Klosterneuburg, CC 615, fol. 7r: HAIDINGER 1998, i. h. és Abb 110 fol., Pozsonyi Missale, Budapest, Országos Széchényi Könyvtár, Cod. lat. 215. fol. 8v.: GÜNTHEROVÁ–MIŠLANIK 1962. 39. kép.

⁵² Vásári Miklós Decretalisa, Padova, Biblioteca Capitolare, A 25. incipit-oldal: MAROSI 1987, I. kötet, képkötet 102. kép. Vásári Miklós Decretalisa, uo. A 24. címlap, i. m. 103. kép.

⁵³ A kódex (Vorau, Stiftsbibliothek, Cod. 259) az 1360-as évek elején készült a vyšehradi (Prága mellett) apátság számára, egy IV. Károly környezetéhez közeli megrendelő megbízásából. A kódexről legutóbb, a korábbi irodalommal: TÖRÖK 1973. 152–153. A kódex iniciáléiról kapott fényképekért Dr. Gerhard Schmidt professzor úrnak tartozom köszönettel. Az analógiák: II. fol. 356r. A iniciálé apostolpárja, egy oldalszám nélküli K iniciálé három félalakja. A cseh kódex és a Képes Krónika közötti kapcsolatrol: HOFFMANN 1992, 224., valamint MAROSI 1995, 42–43.

Az Antifonále iniciáléinak egy részét a Krónika képkötési gyakorlatának távolabbi követése jellemzi. A „Jézus születése”, „Becket Tamás mártíromsága”, „Szent Mihály harca a Sátánnal” kompozícióin a figurák levegős térben mozognak, magas horizontú háttérüket repedezett sziklás talajszáv alkotja, amelyet fák és néhány elemből formált épületek tagolnak. A képek emberszereplői ritkán kerülnek azonos talajszávra a két kódexben, többnyire különböző magasságban mozognak. Kedvelt például a betű két térfélre osztása és a szereplőknek két egymás alatti sorba helyezése is. Ez jellemzi például a „A Szentlélek eljövetele”, az „Utolsó vacsora” és a „Mária születése” kompozícióit.

Az Antifonále festője ismerte a Krónika csoportfűzési gyakorlatát is. A „Becket Tamás mártíromsága” képen a Krónikára jellemző, több szereplőből fűzött csoport tűnik fel, a velük szembe helyezett, önmagában álló figurával együtt (K 98. P-iniciálé bal oldalon álló harcosai). A Jézus születésének szentelt kompozíció sziklák mögé bújtatott félalakos pásztorai ugyancsak a Krónika lapjaiig (K 143, 146) vezethetők vissza.

Összefüggés tapasztalható a két kódex figuráinak megfogalmazásában is. Ez a testtartáson, testalkaton és az arcmodelláláson érzékelhető.

Jellemző mindkét kódexre a félalakoknak a statikusságot oldó könnyed mozdulata (fol. 2r, K 1. alsó A iniciálé), mely a bolognai kódexfestészet 1330–1340 körüli emlékeiről már ismert.⁵² Karakterisztikus a Krónikában igen gyakori (K 117, R-iniciálé stb.) egézszalagos, álló, nyújtott, karcsú, egyik lábára határozottabban támaszkodó, ezáltal csípőben könnyedén meghajló figuratípus, amelyből az Antifonáléban a Sátánnal harcoló Szent Mihályé a legsikerültebb.

A Képes Krónika profilban ábrázolt, palástba burkolt, álló alakokból képzett csoportjait az egyforma testtartás és a mozgás azonos ritmusa jellemzi (K 16, 26. V-iniciálé, 39. jobboldalt álló alakjai, tartás hasonlósága: 78. I-iniciálé kép jobb szélén álló hercege, stb.). „Az apostolok elhivatása”-nak szentelt iniciálén is szembeütő megoldást a Voraui Antifonále modernebbnek tekintett mestere iniciáléján is hasznosította, bizonyítva a típus e korabeli szélesebb körű közép-európai ismeretét.⁵³

A két kódex frontálisan beállított monumentális, statikus, trónoló alakjai között is tapasztalható

összefüggés. Ugyanis a „Fájdalmas Szentháromság” és a „Sámuel próféta” trónoló alakja sikerrel vehető össze a Krónika maiestas típusú szereplőivel (K 10, 40).

Az Antifonále fej típusai közül kettő hozható összefüggésbe a Krónikáéival. Az egyik a sokszereplős iniciálékon jelen levő agg, akinek pamacszerű rövid haj és szakáll keretezi szögletes, csontos arcát (K 40–41.). A másikat fiatal szereplők – pl. Krisztus vagy Szent Mihály – esetében hasznosította a miniátor. Ezek jellemzője a hosszú vagy rövid barna hajjal körülvelt kerek arc, a szem egyik zugába festett, élénken csillogó pupillával, alul egyenesen zárt orral, kis, telt szájjal (K 1. nyitókép, 71. stb.).

Az isztambuli kódex figurái leggyakrabban tunikát vagy palástot viselnek. Jellemzőik a könyök alá húzott redők, amelyek erőteljes vonalak segítségével sugarasan futnak le a lábfejjig, például „Az apostolok elhivatása” kompozíción. Társaik a Képes Krónikában is fellelhetők (K 78. I iniciálé kép jobb szélén álló hercege, 99. a váradi egyház építését megtekintő király palástja), bár redővonalaik az Antifonáléinál plasztikusabbnak, festőibbnek hatnak. Az ülő alakok széttárt térdei között feszülő, majd a tédről leomló dús, több ívben megtörő, végül a láb körül a földön szétterülő redőjű palástot József, Sámuel próféta és a „Fájdalmas Szentháromság” Atyaistene is viseli (K 38. Szent Istvánja is). Az ismertetett redőkezelés a Vorau Antifonálé régiebb mesterét is jellemzi.⁵⁴ A fiatal harcosok – Szent Mihály és a „Becket Tamás mártíromsága”-jelenet katonái – testhez tapadó, csípőtájt övvel ellátott öltözetéhez (amihez combközépig érő páncélszoknya, szűk harisnya és hegyes orrú cipő tartozik), a Krónikán kívül középeurópai analógiák is felbukkannak.⁵⁵

Az Antifonále környezeti elemeinek, a fákkal tarkított szikláknak, épületeknek, trónusoknak a Krónikában is bőven jutott szerep; az utóbbiban igényesebbek, a kompozíciók alakításában, a térrendezésben összehasonlíthatatlanul nagyobb feladatot vállalnak, mint például a korábbi bolognai kódexekben vagy az Antifonáléban (K 4, 7, 10, 50). A felsorolt elemek és funkciójuk a korabeli csehországi művészetből sem hiányoznak.

Az iniciálék és a lapszéli ornamentika szintén a Krónikában megfestettek rokona. Az isztambuli kötetre is jellemző a szaggatott vonallal keretezett iniciálé. Az ívesen formált, pontsorról szegélye-

zett rózsaszín betűk éppúgy fellelhetők benne, mint a betűk belsejének négyzet alakba foglalt ornamentikája (K 14, 15, 25, 50 lapszéleiben és iniciáléban), mégpedig egymást metsző vonalakkal képzett vázra építve vagy rombusz alakba rendezve (K 42). A lapszélek lécmotívuma, azok derékszögbeni megtörése, illetve két egységnek egy félköríves elem közbeiktatásával történő összeillesztése, valamint a szárazon átfűrődő kelyhek (K 48, 50 stb.) és a félpalmatták típusa ugyancsak összehasonlítható a két kódexben. Eltérés mindössze a betűk belsejét kitöltő indás-leveles ornamentikán mutatkozik, ugyanis az Antifonálét díszítőké hajlékonyabb vonalvezetésű és festőibb megoldású a Krónikában levőknél (K 43).

Feltehetően a színhasználat, színpárosítás és az árnyalás módja is a Krónika gyakorlatát követi. Kedvelt színpárosításai, például a sárga vörössel (K 10) vagy zölddel (K 16), a sötét bordóval, és a kék fehérrel (K 21) az Antifonálét is jellemzik. Csupán egy területen mutatkozik eltérés, a Krónikával szemben az Antifonálé iniciáléinak képi háttere mindig kék.

A Képes Krónika illusztrálásának egyik karakterisztikus vonása, hogy egy kép fő témája mellé értelmező, kísérő témák is társulnak. Ez az illusztrációs mód az Antifonáléra is jellemző. Ilyen megoldású a „József és az angyal” téma, amelynek kísérője a gyermeket tartó Mária. A Krónika lírai, epikus előadásmódja az Antifonálénak is sajátja. Hiszen ebben a kódexben a „Szent Mihály harca a Sátánnal” nem apokaliptikus jellegű, és „Becket Tamás mártíromsága” sem véres dráma. Az előbbi egy lovagi torna, az utóbbi a szöveg ismerete nélkül találkozásjelenetként értelmezhető.

Az Antifonálénak a Néksei-Bibliával és a Magyar Anjou Legendáriummal rokon vonásai közül az alábbiakat emeljük ki:

Az Antifonále „A Szentlélek eljövetele” és az „Utolsó vacsora” háttal ülő, tömörszerűen formált, élénken gesztikuláló karakterisztikus alakjai, akiket festőjük párosával csoportosított, a két kódexből sem hiányoznak (N II. fol. 29v, fol. 354r stb., L 4. M: II). Jellegzetesek a kódex profilban ábrázolt, bizarr hajú, két ágúra fésült szakállú ősz ag-

⁵⁴ II. fol. 228r: Krisztus mennybemenetele, III. fol. 285r: Mária halála.

⁵⁵ Pl. a Vorau Antifonáléban (III. fol. 325 stb.) és a prágai Parler-kör szobrászati emlékein, így a Vencel-kápolna Szent Vencel alakján.

gastyánjai (L 36. V: fol. 16v), az „Utolsó vacsora” bal szélső, profilban ábrázolt apostolának nyakban behúzott, boltozatos feje a hosszan előrelendülő szakállal (N I. fol. 97r, II. fol. 177r) vagy a „Jézus születése” oldal lapszédíszének kis kerek feje is fellelhető bennük (N I. fol. 5v, L 32. V: fol. 12v). A „Becket Tamás mártíromságá”-nak szentelt kompozíció toronyszerű temploma (L 84. V: fol. 48v), vagy a „Sámuel próféta”, illetve a „Jézus bemutatása a templomban” jelenetek hármasszámú, oromzatos kulisszája (L 101. V: fol. 58r), a „Jézus születése”-jelenet gerendákon álló szalmatető baldachinja is ismert e körben (N I. fol. 1r fol. 5v). Hasonlóan vélekedhetünk a „Fájdalmas Szentháromság” hasábszerű elemekből összeállított trónusa kérdésében (L 3. M: I) is. Egy iniciálé és a közelében levő lapszédísz figurális elemének összekapcsolása – ahogyan például az Antifonále „Jézus születése”-nél látható, ahol a pásztoroknak hírt hozó angyal a lapszédíszbe került – ugyancsak az említett kódexek bolognai gyökereire támaszkodik (N I. fol. 34v).

A kézirat néhány képi eleme, figuratípusa, mint erről fentebb szó esett, a közel egykorú cseh művészetben is fellelhető. Az Antifonále figuráinak többsége hosszú nyakú, s a nyak vízszintesen többszörösen tagolt. Ez a megoldás a magyarországi emlékeken nem fordul elő, ám a 14. század középi cseh festményeken gyakori. Figyelmet érdemel a „József és az angyal” kompozíció fölötti Madonna. A földön, félfordulatban ülő, gyermeket tartó Mária az 1355 körüli Vysehradi Madonnához áll közel.⁵⁶ A „Szent asszonyok a feltámadt Krisztus sírjánál”-nak a szarkofág fedelén kuporgó törékeny, kecses angyala két 1350 körüli emléken, a Kladskói (Glatzi) Madonna trónusán, illetve a Vyšši Brod-i (Hohenfurti) oltár Feltámadt Krisztusa szarkofágján fordul elő. A „Jézus bemutatása a templomban” és a „Sámuel próféta” mögötti hármasszámú épületem is a korabeli Vorau Antifonáléban fordul elő.⁵⁷

A stílus kérdését elhagyva, az ikonográfia felé fordulhatunk.

⁵⁶ L. CHADRABA 1984, 363; 271. kép.

⁵⁷ L. előző jegyzet i. m. 366; 274. kép, 361; 269. kép., Vorau Antifonále I. fol. 281v.

⁵⁸ Antifonále. Bologna, Santa Maria dei Servi, corale A bis, c. 1v.: lásd CONTI 1981, 82. kép.

⁵⁹ WEHLI 1989, 108. és 27. jegyzet.

⁶⁰ WEHLI 1989, 108. és 28. jegyzet.

⁶¹ WEHLI 1989, 108. és 29. jegyzet.

Téma szempontjából két oldalról célszerű megközelítenünk az Antifonálét. Egyfelől azt kell megnéznünk, hogy festője hasznosított-e abban az esetben egy kompozíciót, ha arra a stílárius szempontból figyelembe vett kódexek előképül szolgálhattak volna. Például a Nekcsei-Bibliából és a Legendáriumból átvehette volna az Antifonále mestere a „Jézus születése”, az „Utolsó vacsora”, a „Szent asszonyok a feltámadt Krisztus sírjánál”, a „Krisztus mennybemenetele”, „A Szentlélek eljövetele”, végül a „Mária halála” kompozíciókat. De nem élt velük. Egyedül a „Fájdalmas Szentháromság” Legendárium- és Antifonále-beli megfogalmazása között észlelhető hasonlóság. A Gnadenstuhlnak az Antifonáléban hasznosított sémája a 14. század második negyedétől egész Itáliában ismert volt. 1350 körül az Alpoktól északra fekvő területek művészetében is meghonosodott. Csehországban például Teoderik mester köre játszott nagy szerepet a típus meghonosításában és elterjesztésében. Az „őszövetségi próféták várják a Messiást” téma az Antifonáléval azonos helyen és megoldásban a 14. század középi bolognai könyvfestészetből ered.⁵⁸ Az Isztambuli Antifonáléban még egy, az itáliai művészetben gyökerező kompozíciója van. Ez a „Jézus születése”. E témának az a változata, amelyen Mária a földön térdelve adorálja a kisdedet, a ferencesek és a dominikánusok között a szeplőtelen fogantatás körüli, Szent Brigitta látomásában irodalmilag is rögzített vita eredményeképpen született meg, és változatai az 1330–1350 közötti bolognai és padovai művészetben ismertek.⁵⁹

Az Isztambuli Antifonále többi képe közül csupán kettőben érvényesülhetett az itáliai művészet témavilága. Ezek egyike a „Krisztus mennybemenetele” kompozíció. E témának az a változata, amelyen az apostolok koszorújából kiemelkedő hegycsúcsról Krisztus testi valóságában emelkedik az égbe, mégpedig úgy, hogy deréktől fölfelé már az égi, az alatt pedig még a földi szférában van, az Antifonále festése körüli időkben Európaszerte ismert séma volt. Az Antifonále egyénibb megoldását, ahogyan az oldalnézetben ábrázolt Krisztus eltávolodik a talajsávtól, leginkább az itáliai művészet kedvelte.⁶⁰ A másik olyan kép, amely az itáliai művészetből eredhet, a „Krisztus megkeresztelése a Jordánban”. A téma iránti érdeklődés a 14. században Európa-szerte visszaesett.⁶¹

Az Antifonále többi iniciáléjának egy része ikonográfiai szempontból kevésbé jelentős. Többnyire Rajna-vidéki, kölni sémákat követnek, például a „Szent asszonyok a feltámadt Krisztus sírjánál”, vagy beilleszthetők a korszak közép-európai vagy magyar liturgikus kódexeinek témavilágába. Ebbe a körbe tartozik „A Szentlélek eljövetele”, az „Utolsó vacsora”, a „Mária halála”, a „Szentek csoportja (mindenszentek)” illusztrációja vagy „Az apostolok elhivatása” sémája.⁶² Másik része, illetve az előbbi körbe soroltak egy csoportja a tipikus téma árnyalása miatt lehet figyelemre méltó. Például ritkának mondható a kézirat incipit iniciáléja, melyben a gyermekét tartó Mária előtt egy gyertyát tartó angyal jelenik meg, alattuk az alvó Józsefnek álmában megjelenik az angyal, hogy közölje vele Jézus születését. A „Mária halála” szokványos sémáját e kódexben a Mária lelkét mennybe kísérő angyalok helyett a halottnak gyertyát tartók libegnek. Végül egy, az illusztrált antifonálék típusában szokatlan témára hívjuk fel a figyelmet, ez Sámuel próféta ábrázolása.

A kódex elemzését lezárva annak kvalitására is ki kell térni. Az iniciálék vizsgálata alapján úgy tűnik, hogy a kódex festője egy ikonográfiai szempontból érdekes, jó kompozíciókban gazdag, kvalitásos minta alapján válogatta, illetve komponálta meg iniciáléit. A festő azonban nem mondható különösebb képességekkel megáldott művésznek. A kompozícióban és térábrázolásban nem jeleskedett. Figuráit a végtelékig leegyszerűsítette. Különösen a végtagok, a kezek és a lábfejek megfestésekor mutatkozott meg alkotói bizonytalansága.

Annak ellenére, hogy az Antifonále iniciáléinak előzményeit a Magyar Anjou Legendárium és a Nékcei-Biblia képein kerestük, közeli rokonnait pedig a Képes Krónikában ismertük fel, nem állíthatjuk azt, hogy festője *közvetlenül* merített volna a felsorolt emlékekből. Kódexünk alapján inkább azt valószínűsítjük, hogy az itáliai genezisű, ám a 14. század közepén közép-európai, esetleg magyarra formálódó uralkodói udvari könyvfestészeti stílus az egyházi központokban is meggyökerezett, csak emlékei az uralkodói gyűjteményekbeliekhez viszonyítva kevésbé állhattak ellent a későbbi korok viszontagságainak. Az Antifonálét jellemző stílusirányzat leginkább Székesfehérvár hatósugarában honosodhatott meg. Ebbe beleférhetett a veszprémi püspökség is, ahová a kódexet az egyetlen specifikusnak mondható, lokalizálásra alkalmas Szent Mihály-ábrázolás köti.

A kódex datálását az analógia, illetve párhuzamként felsorolt emlékek figyelembevétele mellett csakis a Képes Krónikához tudjuk viszonyítani. Így az Isztambuli Antifonále utána, az 1350-es évek második felében készülhetett. Az Antifonále a magyarországi könyvfestészet fontos emléke. Jelentősége nem elsősorban képeinek kvalitásában, hanem ikonográfiájában áll, ezen kívül abban, hogy egyfelől a Képes Krónikát az eddigénél tágabb hazai környezetbe helyezi, másrészt hidat képez a 14. századi magyarországi udvari könyvfestészet és a század utolsó negyedének olaszos igazodású, provinciálisabb könyvművészete között.

⁶² WEHLI 1989, 108. és 30, 31. jegyzet.

A KÓDEX LITURGIAI ELEMZÉSE

DOBSZAY LÁSZLÓ

A KÖNYV MŰFAJA

Mínt hogy kiadásunk a középkori forrást nemcsak a szakembereknek kívánja bemutatni, hanem a művelődéstörténet iránt érdeklődő nagyközönségnek is, röviden néhány, a középkor kutatói számára jól ismert fogalmat is tisztáznunk kell.

A középkori liturgia két fő kerete a mise és a zsolozsma volt. A mise énekeinek gyűjteménye a *graduále*, a zsolozsmáé az *antifonále*.

A zsolozsma a nap nyolc meghatározott időpontjában végzett, zsolotárokból és ahhoz társuló más énekekből álló istencsere. A naponkénti nyolc „óra” közül három (az éjszakai *matutinum*, régebbi nevén *vigília*, a napkezdő *laudes* és az alkonyati *vesperás*) terjedelmesebb volt; énekei között több volt az egyes napokhoz vagy ünnepi időszakhoz kötött. A többi öt óra (a reggeli *prima*, a 9 óra körül énekelt *tertia*, a déli *sexta*, a 3 óra körül énekelt *nona* és a napzáró *completorium*) rövidebb, s anyagának nagy része napról napra azonos.

A zsolozsma terjedelme és változatossága érthetővé teszi, hogy a hozzá tartozó énekek száma nagyobb, mint a miséhez tartozóké. Az antifonáleketet a használatban néhány járulékos könyvfajta egészítette ki; ilyen a papnak szóló *capitulare*, az olvasmányokat tartalmazó *lectionarium*, s főként a százötven zsolotárt tartalmazó *psalterium*, melybe általában a verses himnuszokat (*hymnarium*) is befoglalták. Ez érthetővé teszi, miért nem közli az Antifonále sem a zsolozsma valamennyi tételét, vagy egyeseket miért jelöl csak szövegkezdettel, incipittel. (A szövegkezdeteket, utalásokat tartalmazó rubrikákat – a rendelkezésre álló helytől függően – a lejegyző sokféleképpen rendezi el: legtöbbször az írásszinttől kezdve felfelé követik egymást a sorok, máskor egymástól el nem választott oszlopokba vannak szerkesztve a rubrikák.)

Most kiadott kötetünk a zsolozsma egész évet átfogó énekeinek gyűjteménye, mely közel 3500

kottázott tételt tartalmaz. A benne található liturgikus-zenei műfajok a következők: az *antifóna*, az *invitatorium*, a *responsorium prolixum* és a *responsorium breve*.

a) A zsolotárokat recitálva énekeltek állandó tónusokra, így azokat nem kellett kikottázní. Azonban minden zsolotárt naponként vagy időszakonként cserélődő dallamos szöveg keretezett: ennek neve *antifóna*, melyet az antifonále tartalmaz. Kötetünk 2131 antifónát közöl kottával.

b) A napi zsolozsmát a matutinum elején egy különleges dallamon recitált „meghívó zsolotár”, *invitatorium* kezdí. Az invitatorium keretdallamának, antifónájának kottáját mindig a napi zsolozsmában találjuk. Magához a zsolotárhoz („Vénite”, a Vulgata-számozás szerinti 94. zsolotár) az Antifonále függeléke 12 dallamot közöl (288v–294v fóliók). Az invitatorium-antifónák száma: 98, ezeket beleértettük az antifónák fenti mennyiségébe is.

A *responsorium* a zsolozsmában a recitált olvasmányok után hangzott el. A *responsorium* egy főrészből áll, azt szolísták által énekelt „verzus”, vagyis betétvers követi, mely után visszatér a fő rész egésze vagy csak második fele, az ún. repetenda. A visszatérés már nincs kiírva: a leíró az első néhány hanggal igazít el, hogy honnan kell kezdeni a visszatérést. A *responsorium*oknak két fajtája van:

c) A díszített dallamú („melizmatikus”), hosszabb tételek neve *responsorium prolixum* (ezt elsődlegesen az éjszakai imaóra olvasmányai után éneklék). Kötetünk 973 *responsorium prolixum*ot tartalmaz.

d) A napközi „kis órákban” rövidebb, recitált tételt énekeltek a rövid olvasmány után, ezek neve: *responsorium breve*. (A *responsorium brevék* liturgikus helyén néhány kivételes esetben ugyanilyen terjedelmű, de melizmatikus tételek áll-

nak.)⁶³ Kötetünk kottával 63 responsorium brevét tartalmaz.

Az Antifonále csak szöveges utalás („rubrika”) formájában idézi a himnusokat (ezeket a psalteriumból énekelték)⁶⁴ és a verzikulusokat (rövid párvers, melyet egy szólista megkezdett, a közösség pedig fejből folytatta; így elég volt a kezdő

A NAPI ZSOLOZSMA SZERKEZETE

Ezen ismeretek alapján követni tudjuk kötetünk napi beosztását. Példaképpen a kötet élén álló vasárnapot (advent I. vasárnapját) mutatjuk be.⁶⁵ Mivel kódexünk nem a szerzetesi, hanem a székesegyházi-plébániai rítust követi, ennek megfelelően adjuk meg az egyes órák szerkezetét.

A vásár- és ünnepnapok megülnését már előző este megkezdték. Így az előesti vesperást nem az előző napról énekelték, hanem már a másnapi ünnepről, illetve a vasárnapról. E órát „első vesperás”-nak hívták.

A vesperás szerkezete:

- bevezető fohász (minthogy mindig azonos, nincs kiírva)
- 5 zsolttár (antifónával)
- rövid olvasmány (capitulum), utána (csak vásár- és ünnepnapokon) *responsorium prolixum*
- himnusz és verzikulus
- Magnificat (Mária hálaéneke) antifónával
- záró könyörgés és befejező fohászok.

Kötetünk első (meglhetősen rongálódott) lapján advent I. vasárnapjának első vesperása indul. A vesperásban öt zsolttárt énekelnek, ennek megfelelően az első fólió előoldalán („1 recto”, rövidítve: 1r) öt antifónát látunk egymás után (*A diebus antiquis – Dominum Salvatorem – Gabriel angelus – Maria dixit – Respondit angelus*). Az antifónák végén egy rövid szimbólum (*Euouae = saeculorum amen*) utal arra, hogy melyik dallamon kell az antifónához tartozó zsolttárt recitálni.

A capitulum nincs kiírva: azt a szertartás vezetője külön könyvből olvasta. Az első fólió hátoldalán („1 verso”, rövidítve: 1v) megtaláljuk a capitulumra következő *responsorium prolixumot* (*Ecce dies veniunt*) és annak betétversét (*In diebus*

szavakat jelezni).⁶⁵ Az Antifonáleban általában nincs semmiféle utalás az olvasmányokra és az egyes imaórákat lezáró papi könyörgésre.

A fenti műfajokon kívül még 7 kottás graduálét, 6 alleluját és 15 egyéb, vegyes tételt (lamentációk, Kyrie puerorum, trópusok) találhatunk a kötetben (Kyrie puerorum, graduálék, alleluják).

illis), melynek végén az *Et hoc* szavak utalnak a visszatérés pontjára. A himnuszt és verzikulust a rubrika jelzi (H: *Conditor alme siderum*; V: *Rorate caeli*). A vesperás utolsó kiírt tétele a Magnificat antifónája (*Ecce nomen Domini*), a végén a Magnificat dallamára utaló szimbólummal. A zárókönyörgést és fohászokat ismét külön könyvből, illetve fejből recitálták, énekelték.

A completorium zsolttárai és egyéb tételei nagyrészt az egész évben azonosak, bár a magyarországi szokások szerint néhány tétel az ünnepi időszakokhoz alkalmazkodott. A completorium szerkezete:

- bevezető fohász (mindig azonos, nincs kiírva)
- 4 zsolttár (egyetlen antifóna alatt, mely egész évben azonos, ezért általában nincs kiírva)
- himnusz (mely Magyarországon az ünnepi idők szerint változott)
- rövid olvasmány (capitulum) és verzikulus
- Nunc dimittis (Simeon hálaéneke) antifónával
- záró könyörgés és befejező fohászok.

Advent I. vasárnapjára kódexünk megadja a himnusz (*Conditor alme*) és verzikulus (*Ex Sion species*) rubrikáját, valamint a Nunc dimittis antifónáját (*Veni Domine visita*), a recitációs formulával együtt (mindez az 1v oldalon).

⁶³ Az indexben ezeket * különbözteti meg.

⁶⁴ Kivételt képez néhány, valószínűleg a kódex írásának korában megismert officium kottával rögzített himnusz, pl. a *Gratulare Caesarea* Dorotya ünnepére, fol. 160. A himnuszosok teljes száma 107, ebből (nem számítva a kötet függelékébe gyűjtött „Te lucis” dallamokat) 6 hangjegyes, a többi csak rubrikázott.

⁶⁵ Egyetlen helyen írja ki a notátor a verzikulus dallamát, a fol. 2. legfelső sorában (*Egredietur virga*), a többi verzikulust ugyanerre a dallamra lehet énekelni. A verzikulusok száma 146.

⁶⁶ Az alábbiakhoz vö. CAO I-II. és DOBSZAY-PRÓSZÉKY 1988.

A matutinum a meghívó zsoltárral indul, majd (legalábbis vasár- és ünnepnapokon) három szakasz (nocturnus) következik, melyek szerkezete azonos:

- 3 zsoltár antifónával
- verzikulus
- 3 olvasmány, mindegyik után *responsorium prolixum*

Az invitatorium refréndallamát (*Ecce venit Rex*) az 1v főlíón látjuk, s az antifóna végén ismét egy szimbólum olvasható, mely a zsoltár dallamára utal (az invitatorium zsoltárdallamait kódexünk a fol. 288v–294v oldalakon megadja).⁶⁷

Az 1. nocturnus az 1v főlíón, a 2. nocturnus a 2v főlíón, a 3. nocturnus a 3. főlíó első oldalán (3 recto = 3r) indul. A kódex által követett rítus szerint e napon mindhárom nocturnusban egyetlen antifóna alatt énekelték a három zsoltárt („antiphona sola super psalmos”): *Hora est* (fol. 1v), *Scientes quia hora* (fol. 2v), *Nox praecessit* (fol. 3r). Mindhárom után a verzikulusra vonatkozó rubrikákat látjuk (fol. 2r: *Egredietur virga*; fol. 2v: *Egredietur Dominus*; fol. 3r: *Ex Sion species*). Az olvasmányokra semmi sem utal. Ezután mindhárom nocturnusban 3-3 *responsorium* következik, mindegyik saját versével, a vers végén pedig a visszatérésre utaló kulcsszóval. Advent I. vasárnapjának 1. *responsorium*-át kivételesen 3 verzussal és a dicsőítő verssel (doxológia) énekelték, a repetenda pedig egyre rövidült. A *responsorium*-ok:

I. Nocturnus: fol. 2r–2v: R1 *Aspiciens a longe*. (VV: *Quique terrigenae, Qui regis Israel, Tollite portas, Gloria Patri*). R2 *Aspiciebam in visu* (V. *Potestas ejus*). R3 *Missus est Gabriel* (V. *Dabit illi Dominus*). – II. Nocturnus: fol. 2v–3r: R1 *Ecce virgo concipiet* (V. *Super solium*). R2 *Obsecro Domine* (V. *A solis ortu*). R3 *Audite verbum* (V. *Annuntiate et audite*). – III. Nocturnus: fol. 3r–3v: R1 *Salvatorem exspectamus* (V. *Sobrie et iuste*). R2 *Ave Maria* (V. *Quomodo fiet*). R3 *Montes Israel* (V. *Rorate caeli*).

A nocturnusok után vasár- és ünnepnapon a te deumot énekelték (kivéve adventet és nagybőjtöt),

⁶⁷ Magában a kódexben több Venite-dallam, vagyis több invitatoriumtónus van incipittel előírva, mint amennyi a függelékben kottával szerepel.

ezt és a zárófohászokat, minthogy minden nap azonosak, kódexünk nem írja ki.

A hajnali laudes szerkezete a következő:

- bevezető fohász
- 5 zsoltár antifónával
- capitulum
- himnusz és verzikulus
- Benedictus (Zakariás hálaéneke) antifónával
- zárókönyörgés és fohászok.

Advent I. vasárnapjának laudese kódexünkben a 3r oldalon kezdődik az 5 zsoltár antifónáival (fol. 3v–4r: *In illa die, Jucundare filia, Ecce Dominus veniet, Omnes sitientes, Ecce veniet propheta*). A capitulumra nincs utalás, a himnuszra és verzikulusra rubrika utal (fol. 4r: *Vox clara, Vox clamantis*). Ezután a Benedictus antifónáját látjuk (fol. 4r: *Spiritus Sanctus in te*), a többi tételt (benedictus, könyörgés) más könyvből vették, vagy emlékezetből énekelték.

A napközi kis órák (prima, tertia, sexta, nona) szerkezete lényegében azonos:

- bevezető fohász
- himnusz
- 3 zsoltár antifónával
- capitulum, hozzá *responsorium breve* és verzikulus
- zárókönyörgés és zárófohászok

Mindezekből kódexünk a következőket közli:

A prima antifónája: *Bethlehem non es*. A többi tétel az egész évben azonos.

A tertia antifónáját a matutinum első nocturnusából veszik (fol. 4r rubrika: *Hora est*), majd kiírva látjuk a *responsorium brevét* (*Veni ad liberandum*) és rubrikázva a verzikulust (*Timebunt gentes*).

A sexta antifónája a második nocturnusból (fol. 4r: *Scientes quia*). *Responsorium breve*: *Ostende nobis*. Verzikulus (rubrika): *Memento nostri*.

A nona antifónája a harmadik nocturnusból (fol. 4r: *Nox praecessit*). *Responsorium breve*: *Super te Jerusalem*. Verzikulus (rubrika): *Domine Deus virtutum*.

A vasárnap délutáni második vesperás szerkezete az első vesperással azonos. A zsoltárhoz az

antifónákat a laudesből veszi át (fol. 4v rubrika: *In illa die*), responsoriuma azonos a matutinum utolsó tételével (rubrika: *Laetentur caeli*), himnusa és verzikulusa csak rubrikázva (*Conditor alme, Rorate caeli*), viszont a Magnificatot kere-

tező antifónát kottával találjuk a 4r oldalon: *Ne timeas Maria*.

A completorium azonos az előző nappal, így az advent folyamán többé már nem írja ki a kó-dex.

AZ ANTIFONÁLE LITURGIKUS BEOSZTÁSA

Fólió	Liturgikus időszak	Nap(ok)
<i>Temporale</i>		
1r	Advent	I. hete
5r		II. hete
7v		III. hete
10r		IV. hete
17r	Karácsony	Karácsony vigíliája
18r		Karácsony napja
23v		Szent István vértanú
26v		Szent János apostol
29v		Aprószentek
32r		Karácsony nyolcada
34r		Körülmetelés ünnepe
35v		Vízkereszt
38v		Vízkereszt nyolcada
40v	Vízkereszt utáni hetek	Vasárnap
44v		Hétfő
45v		Kedd
46v		Szerda
47v		Csütörtök
48v		Péntek
49v		Szombat
50r		Vízkereszt utáni 3-4. vasárnap
51r	Böjtelő	Hetvenedvasárnap
53v		Hatvanedvasárnap
56r		Ötvenedvasárnap
58r		Hamvazószerda
58v	Nagyböjt	I. hete
62v		II. hete
65v		III. hete
69v		IV. hete
73v		V. hete
77v		Virágvasárnap, nagyhét
84r		Nagycsütörtök

Fólió	Liturgikus időszak	Nap(ok)
88r		Nagypéntek
91r		Nagyszombat
94v	Húsvéti időszak	Húsvét hete
99v		Húsvét II. hete
103r		III. hete
104r		IV. hete
105v		V. hete
105v		VI. hete
106r		Mennybemenetel és nyolcada
109v		Pünkösd és nyolcada
114r	Évközi időszak	Szenháromság ünnepe
116v		Úrnapja
119v		Dedicatio ecclesiae
122v		Historia Regum
125r		Historia Sapientiae
127r		Historia Job
129r		Historia Tobias, Judith
131r		Historia Maccabaeorum
133r		Historia Prophetae
135r		Szenháromság utáni vasárnapok
<i>Sanctorale</i>		
140r	December	29. Becket Tamás
142v	Január	20. Fábián és Sebestyén
145r		21. Ágnes
147v		22. Vince
150v		25. Pál megtérése
154r	Február	2. Mária tisztulása
157r		5. Ágota
159v		6. Dorottya
163v		10. Skolasztika
163v		22. Péter katedrása
164r		25. Mátyás apostol, Gellért
164v	Március	12. Gergely pápa

Fólió	Liturgikus időszak	Nap(ok)
167v		21. Benedek
170r		25. Angyali üdvözet
173r	Április	23. Adalbert
174v		24. György
175r		25. Márk
175r	Május	1. Fülöp és Jakab
175v		3. Szent Kereszt megtalálása
176r		3. Alexander
178r		6. János „ante Portam Latinam”
178v	Június	24. Keresztelő János
181r		26. János és Pál
182r		27. László
185v		29. Péter és Pál
188v		30. Pál emlékezete
191r	Július	6. Péter-Pál nyolcadnapja
191r		13. Margit vértanú
194v		15. Apostolok szétszólása
194v		17. András és Benedek
197v		22. Mária Magdolna
201v		25. Jakab apostol
204r		26. Anna
207r	Augusztus	1. Péter bilincsei
207r		10. Lőrinc
210r		11. Tiburtius
210r		13. Hippolytus
210v		14. vigília
211r		15. Mária mennybevétele
213v		Mennybevétel nyolcada
216v		20. István király
220v		28. Ágoston
224v		29. Keresztelő János fővétele
225v	Szeptember	1. Egyed
226r		2. Imre herceg
229r		8. Mária születése
232v		9. Gorgonius
232v		14. Szent Kereszt felmagasztalása
235r		21. Máté apostol
235r		24. Gellért
235r		26. Kozma és Damján
235v		29. Mihály arkangyal

Fólió	Liturgikus időszak	Nap(ok)
238r	Október	22. Urzula és társai
241r		31. vigília
241v	November	1. Mindenszentek
243v		Mindenszentek nyolcada alatt
245v		6. Adalbert átvitele
247v		11. Márton
250v		13. Briccius
251r		16. Otmár
251v		19. Erzsébet
254v		22. Cecília
256v		23. Kelemen
257v		25. Katalin
260v		30. András apostol
263r	December	6. Miklós
265v		8. Mária fogantatása
268r		13. Luca
269r		21. Tamás apostol
<i>Commune sanctorum</i>		
270r		az apostolokról
272v		az evangelistákról
275r		egy vértanúról
277r		több vértanúról
279v		hitvallókról
282r		szüzekről
284r		halotti zsolozsma
288v		invitatorium-dallamok
<i>Függelék</i>		
295r		Ilona királynő
296v		suffragiumok
296*r		himnusz: Te lucis
296*r		Mária látogatása (júl. 2.)
297r		breviáriumi olvasmányok
297v		Ave Domina mundi (incipit)
297v		Mária látogatása (folytatás)
298r		Havas Boldogasszony (aug. 5.)
299v		Demeter (részletek)
300r		Urunk színeváltozása (aug. 6.)
302r		antifónák, Demeter (responsorium)
303r		üres
303v		suffragiumok

AZ ANTIFONÁLE RÍTUSA

Az Antifonále kétségkívül *magyarországi* egyház használatára készült. Ezt a magyar szentek teljes, kidolgozott zsolozsmáin kívül⁶⁸ a liturgikus rend jellemzően magyar vonásai,⁶⁹ valamint a kottairás is kétségtelenné teszik.⁷⁰

Bizonyos az is, hogy a kódex nem szerzeteseik használatára készült. Tartalmazza ugyan Szent Benedek teljes, „*Fuit vir vitae*” históriáját, de ez például a nyomtatott esztergomi breviáriumban,⁷¹ és más egyházmegyes zsolozsmakönyvekben is megvan. A Benedek-zsolozsmának és az összes többi zsolozsmának struktúrája alapvetően eltér a bencések monasztikus kurzusától. A kódex liturgikus rendje egyedül a magyar alapítású pálosokkal mutat rokonságot. Hangjegyzés szempontjából is különbözik valamennyi magyarországi szerzetesrend 14. századi szokásaitól, kivéve ismét a pálosokat. A pálosoktól világosan elválasztja azonban,⁷² hogy 1. azok szokásaival szemben itt a matutinumban nincs himnusz; 2. míg a pálosoknál a completorium az egész évben azonos, az Isztambuli Antifonále az egyes időszakokra külön-külön kidolgozza e hora propriumát; 3. hiányoznak a kódexből a pálosok védőszentjei, Remete Szent Pál és Szent Antal. *Így a kódex megrendelőjét nem a szerzetesrendek, hanem az egyházmegyek, az ún. világi egyházak között kell keresnünk.*

Jelen tudásunk szerint a középkori Magyarország három nagy liturgikus tartományra oszlott.⁷³ A legkialakultabb az esztergomi tartomány rítusa volt, mely – talán már a 12. századtól kezdve – egységes, átgondolt liturgikus és zenei hagyományt tartott fenn a középkor végéig az ország mintegy felét kitevő területen. A másik nagy terület a kalocsai érsekségé, melynek hagyományát (nem számítva egy magán célú kis kalocsai breviáriumot)⁷⁴ csak az akkor Kalocsához tartozó zágrábi püspökség gazdag könyvtárából ismerhetjük meg.⁷⁵ Míg e két rítus egyházi alapon szerveződött, a nemrég feltárt harmadik rítust területi alapon határozhatjuk meg: Délkelet-Magyarország egyházmegyéi, Várad és Erdély ugyan a kalocsai provinciához tartoztak, de liturgiailag, úgy látszik, nem követték annak szokásait.⁷⁶ Zsolozsmájuk az esztergomi rítushoz áll közelebb, de sok tekintetben egyénileg alakított. E délkelet-magyarországi rítus korai dokumentuma az első magyarországi kottás szerkönyv, a Codex Albensis a 12. század első feléből.⁷⁷

Ha most e három nagy rítuscsaládhoz viszonyítjuk kódexünket, egyértelműen kizárhatjuk a kalocsai és az erdély-váradai affiliációt, mint azt az adventi részre nézve a CAO–ECE táblázatai bizonyítják,⁷⁸ de a megfigyelés a többi szakaszban is igazolódik:⁷⁹ a kalocsai rítuscsalád legalapvetőbb megoldásai idegenek az Antifonále rendjétől. Beszédes jel, hogy míg a kalocsai tartomány elvi okokból a lehető mértékben mellőzte Szent Adalbert ünneplését, addig az Isztambuli Antifonále a szent őszi nagy-zsolozsmáját (Translatio S. Adalberti) is közli, mely kizárólag Esztergom tulajdona volt. De nem találjuk meg benne az erdély-váradai rítus sajátosságait sem,⁸⁰ melyhez csak a Sanctorale néhány „históriájának” jelenléte kapcsolná – ám itt olyan, véletlenszerűen felbukkanó, vándorló ciklusokról van szó, melyek nem alkalmasak a kódex provenienciájának meghatározására. Következetes volt ugyanakkor Erdélyben egy saját, az országosan ismerttől különböző Szent Imre-história alkalmazása⁸¹ – ezt azonban hiába keressük kódexünkben. Ezzel szemben az Antifonále a jól dokumentált esztergomi rítus szinte minden ismérvét tartalmazza, amint ez a CAO–ECE táblázataiból az egész temporáléra nézve igazolható.⁸²

⁶⁸ László, András és Benedek, István, Imre, Translatio Adalberti, továbbá egy antifóna Gellérről. Vö. FALVY 1968, DOBSZAY 1979, SZENDREI 1986, 1989b. Árpád-házi Szt. Erzsébet verses zsolozsmája, mely szintén megvan kódexünkben, nem magyar specialitás, hanem Európa-szerte elterjedt, külföldi alkotás. VÍZKELETY 1989, 100. az isztambuli kódex magyar vonatkozású ünnepeinek felsorolásában tévesen Szt. Gellérnek is verses zsolozsmát tulajdonít

⁶⁹ DOBSZAY–PRÓSZÉKY 1988, DOBSZAY 1990.

⁷⁰ Lásd a bevezető korábbi fejezetét.

⁷¹ Breviarium Strigoniense, fol. 236r–237v.

⁷² Vö. TÖRÖK 1977.

⁷³ Lásd Mezey László írását in: FALVY–MEZEY 1963, 20–23r, MZt, 249–250, DOBSZAY 1972, 1985, 1990.

⁷⁴ OSZK clmae 33. Vö. MEZEY 1960.

⁷⁵ Vö. DOBSZAY–PRÓSZÉKY 1988, 251–253.

⁷⁶ DOBSZAY–PRÓSZÉKY 1988, 235–249.

⁷⁷ Faksimile kiadása: FALVY–MEZEY 1963.

⁷⁸ DOBSZAY–PRÓSZÉKY 1988, 255–261.

⁷⁹ A kalocsai tartományban Szent István király ünnepén például az esztergomi nagy verses zsolozsma helyett, mely kódexünkben is megtalálható, egy zömében prózai szövegekből összeállított másik históriát énekeltek, vö. MZt, 338–339.

⁸⁰ DOBSZAY–PRÓSZÉKY 1988, 241–249.

⁸¹ Vö. ZALÁN 1927.

⁸² DOBSZAY–PRÓSZÉKY 1988, 271–277.

Ugyanakkor az Antifonáléban feltűnő különbségeket is látunk az esztergomi liturgikus rendhez képest:

Advent I. vasárnapjának responsorium-sorrendje jelentősen eltér valamennyi magyar forrástól. E hét keddjének Magnificat- és szerdájának Benedictus-antifónája felcserélődik (*Antequam convenirent, Jerusalem respice*: fol. 4v). Advent II. vasárnapján kerül alkalmazásra a *Festina ne tardaveris* responsorium (fol. 6v), melynek Esztergomban ettől eltérő, jelentősebb szerepet szántak.⁸³ E hét szerdájának Benedictusához a kódex a *Ponent Domino* antifónát adja (fol. 7r), s ezért innentől kezdve a hétköznapi antifónák rendre egyel elcsúszzik egészen a hét végéig. Felcserélődik két responsorium advent III. vasárnapján, s különbözik a matutinum utolsó két responsoriuma (fol. 8r–9r). Jelentősen eltér Esztergomtól a responsoriumok válogatása és sorrendje advent IV. vasárnapján és az ún. *Clama*-sorozat 4. tételétől kezdve (fol. 10v–11r, illetve fol. 13r–15v). Egészen egyéni, hogy advent utolsó hetében az invitorium naponta változik, e tételek közül az *Emmanuel jam prope est* (fol. 13v) Esztergomban ismeretlen, a többi ismert, de más helyen szerepel. Míg Esztergomban az utolsó adventi hét vesperásaiban végig ugyanaz a zsoltárok antifónája (*Dicite pusillanimes*), antifonálénk naponta változó antifónát hoz (fol. 12v, 13v, 14r, csütörtöktől valószínűleg ezek ismétlődtek). Egészen egyéni az utolsó szerdán és pénteken a kis órák antifónasorozata, melyeket a Máriáról szóló adventi antifónákból állítottak össze (fol. 14v: *Ne timeas Maria* stb.; fol. 15v: *Beata es Maria* stb.). Az utolsó adventi szombat laudes-antifónái teljességgel különböznek az esztergomitől (fol. 15v).

Érdekes, nehezen megmagyarázható tény, hogy az isztambuli kódex eltérései Esztergomtól az adventi szakaszban számosabbak, mint az azután következőkben. De azokban is találunk olyan megoldásokat, melyek az esztergomi kódexek egységes eljárásaival szemben állnak:

⁸³ Az esztergomi rítusban e helyen szokásos *Rex noster* responsoriumot utólag írták be az oldal aljára.

⁸⁴ CAO I, 40–43., 1–2. oszlop.

⁸⁵ CAO I, 40–43., 3–6. oszlop.

⁸⁶ CAO sem ismeri.

⁸⁷ CAO III. Nr. 1847, CZAGÁNY 1996, Nr. 20860., KAND-RA 1905, 50.

Karácsony vigíliájában a matutinum antifónája az esztergomi *Levate capita* helyett a következő vesperásból megelőlegezett *Magnificatus est* (fol. 17r). A karácsonyi completorium antifónái (fol. 19r), a karácsonyi kis órák antifónaválasztásai (fol. 21v–22r) jelentősen eltérnek a főtípustól. Szent István vértanú ünnepére nem a *Beatus Stephanus* kezdetű zsolozsmát,⁸⁴ hanem a *Hesternina die* kezdetű⁸⁵ (fol. 23v) írja elő a kódex (e tekintetben az erdély-váradai rítussal egyezik), az első vesperásban pedig az *Ave protomartyr* Magnificat-antifóna helyett az esztergomi rítusban ismeretlen *Ave senior* kezdetűt adja.

Az évközi idő általános rendjében három egyéni vonást látunk, de mindhárom esetben megoszlik maga az esztergomi hagyomány is (fol. 42r, 43r, 44r: vasárnapi 3. nocturnus 1. antifóna: *Caeli enarrant / Non sunt loquela*; vasárnapi laudes 4. antifóna: *Caminus ardebat / Benedictio et claritas*; vasárnapi vesperás 5. antifóna: *Domus Jacob / Nos qui vivimus*).

A hetvenedvasárnapnál lapszélre bejegyzett cseretételek egyes esztergomi forrásokban is előfordulnak.

A nagyböjtnben legfeltűnőbb különbség az Antifonále himnuszbeosztása (főként a laudesben: fol. 61r, 64v, 65v, 68r). A második vasárnap első vesperása egy Esztergomban ismeretlen responsoriumot tartalmaz (*Quis igitur ille*.⁸⁶ fol. 62v), s ugyanígy ismeretlen Esztergomban a nagyböjt ötödik hetében feltűnő *Cognovimus Domine* (fol. 76v) antifóna is.⁸⁷ Ezenkívül elszórtan egy-egy tételcserét állapíthatunk meg rokon funkciójú darabok között. A nagyhét és húsvét nyolcadának rendje megegyezik Esztergoméval.

Bár néhány más esztergomi forrásban is felbukkan, a ritkábban dokumentált tételek közé tartozik a húsvét nyolcadán énekelt *Ego sum Alpha et O* antifóna (fol. 100r). Eltér Esztergom egységes rendjétől a húsvét nyolcadát követően énekelt tertia-, sexta-, nona-antifónák kiválasztása (*Jesum qui crucifixus, Jesum quem quaeritis, In Galilaea*: fol. 101r). Talán nem szabad jelentőséget tulajdonítani annak, hogy a *Docete filios vestros* responsoriumnak a többi magyar forrásokkal szemben itt két verzusa van (*Confiteantur, Filii qui*: fol. 103r), valamint annak a függelékes antifónának sem, melyeket kódexünk a pünkösd vigíliájának rítusához hozzáad (*Si diligitis me*:

fol. 109v). Viszont ritkaságnak számít, s a kódex régies mintapéldányára utal, hogy pünkösöd nyolcadnapjára is kidolgozott zsolozsmát ad, holott a 14. században e napon már régóta Szentháromság ünnepét tartották (fol. 113v).

Úrnap, és a közvetlenül utána szerkesztett *Dedicatio ecclesiae* (templomszentelési évforduló) zsolozsmája az esztergomival egyezik, és nincs különbség a nyári-őszi évközi idő *responsorium*- és antifóna-anyagának válogatásában, elosztásában sem. Az októberre és novemberre adott külön *invitatoriumok* (*Adaperiat*: fol. 131v, *Laudabilem virum*: fol. 133v, a margón!) ugyan sem Európában, sem Magyarországon nem szokványosak,⁸⁸ de az esztergomi források nagy része tartalmazza őket.⁸⁹

A *Sanctorale* elemzésekor először egy szerkesztési sajátosság tűnik fel. A liturgikus könyvek e részt vagy az egyházi év, vagy a naptári év kezdetének megfelelően indítják (legtöbbször András apostollal, illetve Szilveszter pápával). Ezzel szemben Antifonálénk Becket Tamás napjával (december 29.) kezdi a *Sanctoralét* (melyre csak elvéve találtunk magyar analógiát: így tesz a bécsi ÖNB-ben őrzött cod. lat. 1812 jelzetű esztergomi kódex, valamint az ugyancsak Isztambulban őrzött ún. *Futaki-Graduale*).⁹⁰

A *Sanctorale* kevésbé alkalmas az egzakt összehasonlításra, mert e szakaszban több függött véletlen tényezőktől: a rendelkezésre álló, illetve exportált tételegyüttesektől, az írnokok döntésétől. Antifonálénk két esetben látszik szinte unikálisnak:

VÉGIG A KÓDEXEN, VÉGIG AZ ÉVEN

A magyar zsolozsmaforrások anyaga nagyjából hét rétegre bontható:

1. a római rítus nemzetközileg egységesen elterjedt *alapanyaga*;

2. a római rítus *frankkori*, szintén nemzetközileg egységesen befogadott anyaggyarapodása;

3. *archaizmusok*, vagyis régi, egykor talán egyetemesen elterjedt, de később eltűnt, Magyarországon maradványszerűen mégis fenntartott tételek;

4. *késő középkori* alkotások, melyek befogadása többnyire területenként, intézményenként vagy kéziratokként eltérő;

Szent Margit vértanú *officiumának* *matutinum*-teteleit eddig külföldi csak egy erdélyi forrásban találtuk (Brasov, *Biserica Evanghelică I F 69*). A *laudes-antifónákat* a 16. századi pálos *vesperále* ugyan tartalmazza, de a *matutinum* hiánya miatt ez az adat nem értékelhető *Benedictus*- és *Magnificat*-antifónák feltűnhetnek egyéb forrásokban, de ezek a *historiától* viszonylag független *vándortételek*.

Szent Anna itt található *officiumát* a nemzetközi irodalomból nem ismerjük, s Magyarországból is csak egyetlen párhuzamos dokumentumáról tudunk, a bécsi ÖNB cod. lat. 1812 jelzetű esztergomi *breviáriumában*.

Ritkaságnak számít Szent Tamás apostol *laudesének* antifónasorozata, ez azonban elvéve más magyarországi forrásokban is felbukkan (*Esztergomon kívül*).⁹¹ Főntebb kiemeltük viszont, hogy az esztergomi helyi ünnepnek számító *Translatio Adalberti* (november 6.) zsolozsmát az *Antifonále* teljes egészében tartalmazza. A függelékben szereplő Szent Helena zsolozsmáról és a Havas Boldogasszony ünnepére jegyzett *Mária-zsolozsmáról* (*Ab aeterno ordinata*) viszont ismét azt mondhatjuk el, hogy külföldön igen ritka,⁹² de szórványosan Magyarország egész területéről dokumentálható, rítusoktól függetlenül.

Mindezt tehát úgy összegezzük, hogy a kódex liturgiailag esztergomi típusú, de vannak benne tudatosnak látszó, helyi hagyományra valló saját megoldások is. Ezeket a megfigyeléseket utolsó fejezetünkben, a kódex eredetének tárgyalásakor fogjuk hasznosítani.

5. *regionálisan* elterjedt tételek vagy *tételcsoportok*;

6. speciális *magyarországi alapréteg* (akár átvétel, akár hazai kompozíció), mely a magyarországi rítusok, források többségében megtalálható;

7. esetlegesen elterjedt, többnyire *lokális kompozíciók*.

⁸⁸ A CAO III-ban és a CANTUS-indexben csak néhány szórványos adat.

⁸⁹ DOBSZAY-PRÓSZÉKY 1988, 365., Nr. 35460, 35690.

⁹⁰ Lásd még a budapesti OSZK clmae 215 jelzetű, esztergomi rítusú pozsonyi missaléjában is, VÍZKELETY 1989, 101.

⁹¹ Például Codex Albensis fol 14r.

⁹² AH 5, 57.

E rétegzés vonatkozhat magára a repertoárra, de vonatkozhat egy-egy tétel vagy tételcsoport funkciójára, elhelyezkedésére a liturgikus rendben. A Sanctoriale nagyobb része nem egyedi tételekből, hanem összetartozó tételcsoportokból (a középkori elnevezés szerint: *históriákból*) áll. Ebben az esetben a minősítés is a ciklus egészére vonatkozik.

Alábbi szemlénkben elsősorban a 3., 6. és 7. rétegre tartozó tételeket kívánjuk kiemelni, egyúttal a kódex elrendezését is áttekintjük (ehhez lásd még a táblázatot: 28–29. old.).

Advent I. vasárnapja, melyet az előbb végigkóvtunk, a legrészletesebben kiírt napok egyike. Mivel ez (és hasonlóképpen a további időszakok első zsolozsmája) az időszak további napjaira nézve is szabályozza a zsolozsmarendet, azután már csak a változó részeket látjuk kottával, s a fontos visszautalásokat tartalmazó rubrikákat.

Fol. 1r – Advent. A magyarországi rítusok közös jellegzetessége az adventi vasárnapok első vesperását indító, öt antifónából álló sorozat (*A diebus antiquis* stb.). A darabok egyenként is európai ritkaságok, összeállításukra és liturgikus funkciójukra Magyarországon kívül kevés és kétséges példa van.⁹³

Sajátos vonása egyes magyar forrásoknak, hogy az ünnepi időkben a vasárnapi kis órák antifónáit a matutinumból veszik.

A magyar rítusokban az összes vásár- és ünnepnap első és második vesperását responsorium prolixummal bővítik.

Advent III. hetére esnek az évnegyedes böjti napok (szerda, péntek, szombat), melyeket egyes magyarországi források saját tételekkel szerelnek föl. Forrásunk azonban advent negyedik hetén közli saját megoldását.

⁹³ A teljes sorozat Magyarországon először: 12. század első harmada, Codex Albensis fol 1r (a második antifóna itt még különböző), ezután valamennyi forrásban. Magyarországon kívül egyes 14–16. századi osztrák forrásokban (DOBSZAY–PRÓSZÉRY 1988, 118., 132.), valamint 14–16. századi lengyel forrásokban (Kraków, lásd DOBSZAY – PRÓSZÉRY 1988, 199., és PŁOCK, lásd nyomtatott breviáriumát, BOHATTA 1937, Nr. 1528.)

⁹⁴ CZAGÁNY 1992.

⁹⁵ Németországban Annuntiatio BMV ünnepén alkalmazzák (CANTUS Zwiefalten, 22; további források a CANTUS Index online változatában); Prágában adventi processziós tétel (lásd DOBSZAY–PRÓSZÉRY 1988, 213. Nr. 101.).

⁹⁶ Vö. DOBSZAY–PRÓSZÉRY 1988, 291. Nr. 10300, vö. MZt 315.

Az utolsó adventi hétnek néhány sajátosága van. A Magnificathoz Európa-szerte az „O-antifónákat” énekeltek, melyek száma Antifonálénkban a szokásosnál nagyobb (tíz tétel, lásd a fol. 16r-tól). Az utolsó héten a laudesben minden nap saját, nem a dátum, hanem a hét napja szerint rögzített külön antifónasorozatot kap (az első, hétfői sorozat a 13r oldalon kezdődik az *Ecce veniet Dominus* antifónával); e sorozatok többsége széles körben megegyezik, a kisebb különbségeket illetően kódexünk Esztergommal tart, szombaton azonban egyéni összeállítást ad. A hétköznapi matutinumban az év többi részétől eltérően e héten nem a vasárnapi responsoriumokat ismétlik, hanem saját sorozatot indítanak („Clama”-sorozat, kódexünkben szétosztva az egyes napokra, indul a 12r oldalon). Ezeken felül egyes magyar rítusok jellegzetessége, hogy a negyedik hétre saját invitoriumot írnak elő (a normann eredetű *Praestolantest*),⁹⁴ továbbá hazai komponálású *antiphona solá*-kat a matutinum és a vesperás zsolotárjaihoz. Mint láttuk, Antifonálénk nem egy, hanem négy invitoriumot jelöl ki az utolsó hétre; a matutinumban hozza az *antiphona solát* (*Domine Deus virtutum* fol. 12r), a vesperások számára pedig napról napra változó antifónákat válogat össze (*Dies Domini sicut fur* fol. 12v, *Hoc est testimonium* 13v, *Dicite pusillanimes* 14r a margón). Különlegesség a Máriáról szóló antifónák összeválogatása az utolsó hét (valójában: az évnegyedes időszak) szerdai és pénteki kis órái számára (szerdára: *Ave Maria*, *Ne timeas*, *Dabit illi*, *Quomodo fiet*: 14v, péntekre: *Beata es Maria*, *Ecce veniet*, *Beatam me dicent*: 15v).

Fol. 16r – Karácsony ünnepe. A vigília (december 24.) matutinumának *antiphona solá*ját kódexünk a szokásostól eltérően a karácsonyi első vesperásból előlegezi (*Magnificatus est*).

A fol. 18r oldalon kezdődik karácsony ünnepe. Az első vesperást bevezető antifóna (*Ave spes nostra*: 18r), szórványosan külföldön is ismert.⁹⁵ Magyarországon speciális funkciója van, mely minden magyar kódexben megegyezik.⁹⁶ A vesperás megkezdése előtt két-két gyermek énekelte a templom három távoli pontján az Ave-invokációt, majd a kórus együtt fejezte be a darabot.

A *Levate capita* antifónát, melyet általában a vigília matutinumában énekeltek, Antifonálénk a completoriumban helyezi el, s itt énekelte azt az

antifónát is (*Gaude et laetare*: 19r), melynek használata és liturgikus helye nemzetközileg ingadozó, a központi esztergomi forrásokban pedig az öt vesperás-zsoltár végén függelék gyanánt énekeltek.⁹⁷

A karácsonyi kis órákhoz négy külön antifónát válogat forrásunk (21v–22r: *Lux orta, Gaudeamus omnes, Virgo hodie, In principio*). A karácsonyi időbe eső ünnepeken a laudesben és a vesperásban megemlékezés van a karácsonyról; ennek antifónáit a második vesperás után sorolja fel a kódex (22v–23r).

Fol. 23v – Karácsony nyolcada. Szent István, Szent János és az aprószentek ünnepét, mint a többi magyar forrásban is, az előző nap második vesperásához függesztett,⁹⁸ fél terjedelmű (ti. a responsoriumtól induló) vesperás kezdi (R. *Lapides torrentes*: 23v, *In medio ecclesiae*: 26v, *Centum quadraginta*: 29v), melyet aprószentek napján még egy antifóna előz meg (*Sinite parvulos*: 29v). Mint más forrásokból tudjuk, Szent István vértanú ünnepén diakonusok, Szent Jánosén papok, aprószentek napján pedig gyermekek énekeltek e responsoriumokat.⁹⁹

Más magyar forrásoktól eltérően Becket Szent Tamás december 29-re eső ünnepét nem itt jegyzi a kódex, hanem azzal kezdi a második nagy részt, a szentek ünnepeinek sorozatát (Sanctorale).

Általános szokás szerint karácsony nyolcada alatt az említett szentekről mondott zsolozsmához még hozzáfüggesztettek egy rövidebbet magáról karácsonyról. Az erre vonatkozó rubrikákat a 32r–v oldalon látjuk.

A karácsony nyolcadába eső vasárnap zsolozsmája (32v, a karácsonyi zsolozsma változata) és karácsony nyolcadnapja (34r) nem tartalmaz említésre méltó különlegességet, csupán a rendelkezésre álló tételek elosztásában mutatkozik a többi kódexekhez képest egy-egy variáns.

Fol. 35v – Vízkereszt. Először a vízkereszt előtti napokra és vízkereszt előnapjára (vigíliájára) vonatkozó rubrikákat látjuk, csupán néhány saját tétellel (35v), majd vízkereszt leírása következik, nagyjából az egész Európában azonos rend szerint (35v). Vízkereszt sajátja (más egyházakban is), hogy invitatoriuma elmarad (36r), illetve az invitatorium csak a nyolcadban jelenik meg (*Christus apparuit*: 38v).

Vízkereszt nyolcada alatt minden napnak saját Benedictus- és Magnificat-antifónája van (39r–v), majd a nyolcadba eső vasárnap rendjét rögzítő rubrikák után a nyolcadnap híres (görög eredetű) antifónáit látjuk a 40r–v oldalakon (*Veterem hominem* stb.).

Fol. 40v – A vízkereszt utáni hetek. Az Antifóna – az általános szokást követve – itt közli az évközi idő állandó heti rendjét (kezdve a vasárnapok első vesperásával: *Benedictus Dominus*, 40v). Az évközi idő általános rendjébe vannak beszerkesztve a vízkereszt utáni hetek alatt énekelte responsorium prolixumok is (*Domine ne in ira tétel* lel kezdve: 41r).

A magyarországi rítusok szerint a matutinumban az invitatorium után *nem* énekeltek himnuszt (41r). A vasárnapi prima a középkorban jóval hosszabb volt a rendszeres hétköznapiánál, s ennek megfelelően több antifónát tartalmaz (*Dominus regit me* tétellel kezdődően: 43r). A kis órákban vasárnap a Szentháromság zsolozsmájából veszik az antifónákat (*Adesto Deus unus, Te unum in substantia, Te semper idem*: 43v).

E szakaszt a vízkereszt utáni 3–4. vasárnap saját antifónái zárják (50r); az anyag szokványosnak mondható, a lap aljára azonban később még két antifónát jegyeztek az 5. vasárnapra: az egyik más magyarországi kódexben nem fordul elő (*Simile est... homini qui seminavit*: 50r; néhány francia forrásban *Simile factum est* incipittel),¹⁰⁰ a másik Magyarországon csak ferences forrásból ismert (*Colligite primum zizania*: 50r).

Fol. 51r – Böjtelő ideje. Hetvenedvasárnapon indult az Ószövetség olvasása, s ennek megfelelően a responsoriumokat is, sok antifónát is a Teremtés könyvéből énekeltek.

Mivel e vasárnaptól kezdve az *alleluja* éneklése egészen húsvétig szünetelt, egyes egyházakban

⁹⁷ DOBSZAY–PRÓSZÉKY 1988, 291., Nr. 10360, vö. MZt 315.

⁹⁸ A karácsonyi vesperás zárókönyörgése után a Liber Ordinarius Agriensis szerint „dicto Amen statim quattuor praecedentes induti rubeis dalmaticis incipiunt Responsorium Lapides torrentes intrando chorum ab altari S. Crucis versus dominum lectorem. Et ita mediae vesperae de S. Stephano perficiuntur cum Benedicamus Domino Magne Deus”. KANDRA 1905, 16–17, DOBSZAY 1999.

⁹⁹ KANDRA 1905, 17., 18., 19.

¹⁰⁰ lásd a washingtoni Catholic University „Cantus” online adatbázisát.

különleges tételekkel köszöntek el az örömeinktől. E tételek nem tartoztak hozzá kódexünk törzsanyagához, de egyet közülük a lap alján jegyzett fel egy későbbi használó (*Hymnum cantate nobis*: 51r).

A hetvened- és ötvenedvasárnap matutinumában az antifónákat a napi evangéliumból, hatvanadvasárnap Nagy Szent Gergely egy prédikációjából veszik, s ugyanezeket ismétlik meg a kis órákban (51r, 53v, 56v).

Hatvanadvasárnapon Európában sokféle a hetvenedvasárnap responsoriumait ismételték meg, ezzel szemben Magyarországon e napon új anyag, a Noéről szóló responsorium-sorozat használata volt általános (*Dixit Dominus ad Noe* stb. 53v–).

Fol. 58r– Nagyböjt ideje. Magyarországon hamvazószerdán nem az előző vasárnapról átvett responsoriumokat énekelték, hanem három böjti responsoriumot, melyhez rendhagyó módon a vesperásban még egy tétel járult (*Convertimini ad me*: 58r).

Az egész nagyböjt alatt a laudes és a vesperás végén külön bűnbánati antifónát, verzikulust és könyörgést mondtak (az antifónák: *Convertimini ad me*: 58r, majd hétfőtől *Vivo ego*: 62r).

A magyar szokások szerint a vesperást az I. vasárnaptól kezdve az egész nagyböjt alatt egyetlen, mindig azonos antifónával éneklik (*Adventurunt nobis*: 58v), melyet csak az V. héten váltanak át az *Animae impiorum* tételre (73v).

A magyar rítusok jellegzetessége, hogy nagyböjt minden hetére új himnusz van előírva a laudesben is, vesperásban is, sőt egyes egyházakban (ad libitum) a négy vasárnap laudeseihez egy kilencedik himnuszt énekelték (Prudentius *O Nazarene*

kezdetű versét).¹⁰¹ Antifonálénkban nincs külön vasárnapi laudes-himnusz, de mint fent láttuk, egyéni rendben megjelenik nyolc himnusz, közöttük az *O Nazarene* is (fol. 65v).

Egyébként a nagyböjti hetek anyaga (a Mózes könyveiből vett responsorium prolixumok és a napi evangéliumra utaló hétköznapi canticum-antifónák) megfelelnek a közismertnek.

Az időszak jellemző sajátysága Európa-szerte a kis órákban és a hétköznapi vesperásban kéthetente cserélődő rövid responsoriumok (61v, 68r–v, 75v–76r). Kevésbé általános (vagy legalábbis igen variábilis) a completoriumba beillesztett responsoriumsorozat: *Illumina oculos*: 59r, *In pace in idipsum*: 66r, az ötödik héten: *In manus tuas*: 73v, és a nagyhéten: *Dixi conscendam*: 78r.

Kéthetente változik Magyarországon a completoriumban a *Nunc dimittis* antifónája. Először a minden magyar rításban otthonos, de Magyarországon kívül eddig nem (illetve csak erős szövegvariánsban és más dallammal) dokumentált, *Vigilate ergo nescitis* (fol. 59r) tételt éneklik.¹⁰² Ezt a harmadik héttől a híres *Media vita in morte sumus* (66r, verzusokkal) váltja föl.¹⁰³ Az ötödik héttől vasárnaponként énekelt, Magyarországon általánosan használt *O Rex gloriose* tételt (73v, hexameterben írt verzusokkal!) külföldön csak elvétve találtuk meg.¹⁰⁴ Hétköznapokon rövidebb tételt énekelték (*Gregem tuum*: 64r),¹⁰⁵ végül a nagyhéten a *Simon dormis* (78r) került sorra.

A nagyböjt V. hete (Szenvedés: 73r) nagyrészt saját tételekkel bír, s váltja a függelékes bűnbánati antifónát is (*Cognovimus Domine*,¹⁰⁶ *Sicut exaltatus est*: 76v, a nagyhéten: *Si oportuerit me mori*: 81v).

A nagyhét különleges megoldásaiban kódexünk ismét a magyar rítusok legjellemzőbb központi forrásaival mutat közösséget. A nagyhét első három napjának egyenként saját invitoriuma, továbbá a matutinumban is, a vesperásban is a zsoltárok fölött saját *antiphona solája* van (*Ubi tentaverunt, Infirmata est, Non sis mihi*: 81v; *Quadragesima annis, Tibi revelavi, Recordare mei*: 81v, 82v; *Quibus juravi, Quia ego tecum, Consilium fecerunt*: 83r, 83v). Mindhárom napon *responsorium prolixumot* énekelnék a vesperásban is, szerdán pedig – az esztergomi és az erdély-váradai hagyománykör szerint – egy archaikus, Európában is ritkaságnak számító responsorium, a *Vadis propitiator* kerül sorra (83v).¹⁰⁷

¹⁰¹ DOBSZAY-PRÓSZÉKY 1988, 319–325., Nr. 20040, 20430, 20990, 21320, 21650, 22030, 22510, 22810, a vasárnapi laudes-himnuszhoz lásd ugyanott 321., Nr. 20430.

¹⁰² CAO II, Nr. 5421. A magyar változat annyira eltér megfelelőitől, hogy egyéni alkotásnak tekinthető. A CANTUS Indexben található valamennyi hasonló kezdetű tétel más modusban áll.

¹⁰³ CAO II, Nr. 3732.

¹⁰⁴ FRERE 1966, fakszimile-kötet 190; a domonkosoknál verzusok nélkül. A CANTUS Index szerint a francia Pn lat. 15181 kéziratban csak incipitje szerepel, így ez esetben az azonosság nem igazolható.

¹⁰⁵ CAO II, Nr. 2980.

¹⁰⁶ Vö. megjegyzésünkkel a kódex rítusáról szóló fejezetben.

¹⁰⁷ CAO IV, Nr. 7816 (szövegvariánssal), vö. MEZEI 1985. A ritka tételt a kalocsa-zágrábi rítusban nagypéntek matutinumában utolsó responsoriumként alkalmazták.

Nagycsütörtök, nagypéntek, nagyszombat archaikus rendje a római rítusban egységes, csak a responsoriumok sorrendjében találunk kisebb eltéréseket. A világi egyházak mindhárom napon litániával zárják a laudest („*Kyrie puerorum*”: 87r), melyhez, mint itt is, körmenet kapcsolódik (himnusz: *Rex Christe factor*: 87v).

Fol. 94v – Húsvéti időszak. Húsvét nyolcada – mint másutt is Európában – egy régiesebb rendet követ: elmarad a himnusz, capitulum, responsorium breve, verzikulus, viszont a mise graduálját és alleluját éneklük a zoltárok után. A vesperás ősi római szokást követve a keresztkúthoz vezetett körmenettel végződik.

Sok más egyházhhoz hasonlóan a matutinumot a húsvéti idő alatt Magyarországon is egy nocturnussal (csak három zoltárral) mondták. Vasárnapként a húsvéti zsolozsmát ismételték meg, s így a vasárnapok saját tételeit csak hétfőn „imponálták”. A húsvét utáni 2. és 3., illetve 4. és 5. hét *responsorium prolixumai* azonosak, így a 3. és 5. héten csak a saját canticum-antifónákat közli az Antifonále.

Mennybemenetel ünnepén a matutinumnak három nocturnusa van, ezeket azonban Antifonálénk szerint három egymás utáni napon (csütörtök: 106v, péntek: 108r, szombat: 108v) kell mondani, majd a következő hét napjain megismételni. A pünkösdi zsolozsmából a hétfői vesperásban éneklendő R/ *Veni Spiritus alme* tételt kell kiemelnünk (112r), mely mai tudásunk szerint magyarországi kompozíció.¹⁰⁸

114r – A nyári évközi időszak. Szentháromság (114r) és úrnap (116v) ünnepének anyaga a korabeli európai szokásokhoz képest nem mutat különlegességet. Kódexünk ide csatolja a Templomszentelés emlékünnepét (*Dedicatio ecclesiae*: 119v) is. A nyári és őszi „*Historia*”-k az illető időszakban olvasott ószövetségi könyvekhez igazodnak: Szentháromság után a Királyok könyvéből, augusztusban a Bölcsesség könyveiből, szeptemberben Jób, Tóbiás, Judit könyvéből, októberben a Makkabeusok könyvéből, novemberben a Próféták könyveiből veszik a responsoriumokat és a vasárnapi első vesperás Magnificat-antifónáit. A responsorium-sorozatok száma és sorrendje nemzetközi és magyarországi viszonylatban egyaránt némi ingadozást mutat; Antifonálénk csak két ritkább tétellel

tűnik ki: az október és november hónapokra adott, főnt már említett két invitatoriummal, igaz, az utóbbi csak a margón szerepel (*Adaperiat Dominus*: 131v, *Laudabilem virum*: 133v in margine).

Ezeket a „históriákat” a Szentháromság ünnepe utáni vasárnapok sora követi, két-két (néha több) antifónát adva a napi evangélium szövegéből a Benedictushoz és Magnificathoz. Sajátoságnak csak a 25. vasárnap hozzáfűzése (rubrikával: 140r) nevezhető.

A kódex második nagy része, a Becket Tamás ünnepével induló Sanctorable, a szentek ünnepeit foglalja magában a kalendáriumi időpontoknak megfelelő sorrendben.

A januári ünnepek közül Szent Vince vértanú zsolozsmája Európában nem általánosan elterjedt, de Magyarországon a törzsanyaghoz tartozik.

Februárban a Dorottya-zsolozsma a kor jellegzetes divatdarabjai közé tartozik, az Antifonálékban friss jövevényként szerepel. Skolasztikáról csak egy antifónával emlékeznek meg.

Márciusban a Benedek-zsolozsma érdemel figyelmet: Magyarországon nem mondható elterjedtnek, de szórványosan minden rítusban felbukkan (a nyomtatott esztergomi breviáriumban is).¹⁰⁹

Az Adalbert- és a György-zsolozsma néhány saját tétele is csak Esztergom hatáskörzetében ismert. Mindkét zsolozsma nagyrészt a húsvéti idő communis, vagyis minden szent ünnepén énekelhető tételeiből van összetéve.

János apostol májusi ünnepe csak egy saját tételt tartalmaz, a többi a decemberi ünnepből vagy a szentek húsvéti közös zsolozsmájából van átvéve.

A júniusi zsolozsmák egyetemesen elterjedtek (beleértve a Pál emlékezetének ünnepén szereplő antifóna-verzusokat is!), Szent László zsolozsmája pedig szinte minden magyar forrásban megvan.¹¹⁰

Annál több ritkaságot kínál a július: Közéjük tartozik, mint már mondtuk, a Szent Margit zsolozsma matutinuma. András és Benedek, zoborvidéki remeteszentek zsolozsmájának szövegét tartalmazza ugyan néhány breviáriumunk,¹¹¹ köztül azonban csak az Antifonálékban van meg tel-

¹⁰⁸ DOBSZAY 1994, 71–72.

¹⁰⁹ Breviarium Strigoniense, fol. 236r–237v.

¹¹⁰ Kiadva: FALVY 1968, 120–144.

¹¹¹ Például Breviarium Strigoniense, fol. 281v–283.

jesen.¹¹² Mária Magdolna zsolozsmája Magyarországon tipikus, de ritkaság benne a kettős invitatorium-választék. A Jakab apostolról szóló, az ezredforduló után készült história hazánkban ritkaság (töredékesen megvan a Várad Antifonáléban,)¹¹³ de Európa-szerte sem mondható elterjedtnek. Az Anna-zsolozsma mai ismereteink szerint Antifonálénkon kívül csak egy esztergomi breviáriumban van meg.¹¹⁴ A himnusz kiírása arra mutat, hogy újonnan vezethették be a használók. (E himnuszt is csak magyar forrásból ismerjük.)¹¹⁵

Az augusztusi Mária-főünnep három zsolozsmája (vigília, ünnep, nyolcad) egyúttal az egész évben mondott szombati Mária-zsolozsmák alapanyagát is tartalmazza. Az általános Mária-zsolozsma megegyezik az esztergomival, de összeállítás és több darabja szélesebb körben keresve már ritkaságnak látszik. (Például a *Lampas superno lumine* responsoriumot eddig másutt nem találtuk, az *O decus* responsoriumra a Worcesteri Antifonále rubrikája utal;¹¹⁶ Chartres-i Fulbert *Ad nutum*¹¹⁷ és *Strips Jesse*¹¹⁸ responsoriumához stílusban hasonló továbbiak csatlakoznak: *Integer ardorem*,¹¹⁹ *Floruit egressa*: fol. 214r–215r). Szent István király zsolozsmája¹²⁰ pontosan egybevág a verses história esztergomi típusával. Szent Ágoston zsolozsmájának használata a magyar egyházmegyei papság körében teljesen általános.¹²¹

¹¹² A Pozsonyi Antifonáléban (Bratislava, Archív Mesta EC Lad 3, olim: Knauz 3, SZENDREI 1981 C 2) egy éppen itt található lacuna miatt az ünnep anyagából csak négy kottás tétel olvasható végig, s további kettő töredékesen. Ezek kiadva: MonMon V. Lásd még SZENDREI 1998b.

¹¹³ Antiphonarium Varadiense, 15. század Győr, Szemináriumi Könyvtár, jelzet nélkül, SZENDREI 1981 C 53 forrás. II. kötet fol 2–2v.

¹¹⁴ Wien, ÖNB Cod. lat. 1812.

¹¹⁵ AH 23, 122.

¹¹⁶ Lásd fol. 214r, vö. PalMus 12, 330.

¹¹⁷ CAO IV, Nr. 6024.

¹¹⁸ CAO IV, Nr. 7709.

¹¹⁹ FALVY–MEZEY 1963, fol. 117v, vö. Klosterneuburg, Stiftsbibliothek ccl 1013, ccl 1017.

¹²⁰ Kiadva FALVY 1968, 53–96.

¹²¹ Vö. SZENDREI 1995, 2000.

¹²² Szent Imrénének a magyar középkorban két ünnepe volt (szeptember 2. és november 5.), s a kódexek nem egységesek abban, hogy melyik ünnepen közlik, melyiken csak rubrikázzák a zsolozsmát. A verses zsolozsma kiadása: FALVY 1968, 97–120. Vö. DOBSZAY 1979.

¹²³ CAO III, Nr. 1462; Czagány Zsuzsa szíves közlése szerint cseh forrásokban is.

A szeptemberi ünnepek közül elsőként ismét egy magyar propriumot olvashatunk: Imre zsolozsmája az esztergomi tartományban elterjedt alaptípus.¹²² Mihály arkangyal szokott zsolozsmája egy hozzáadott Magnificat-antifónával bővül (mint más esztergomi rítusú forrásokban is), talán a nyolcadban mondott zsolozsmák számára.

Októberben Urzula és társainak (s ugyanígy novemberben Katalinnak) históriája ismét a késő középkor divatos alkotásai közé tartozik.

Mindenszentek napján (mint sok egyházban másutt is) a matutinumot az egyes kiemelkedő szenteknek és a szentek csoportjainak zsolozsmájából összeállított *responsorium prolixumok* töltik meg (242r–243r), míg a kódex az ünnep saját teteleit az oktávára adja (243v–245v). Szent Adalbert átviteli (translatio) ünnepének zsolozsmája teljesen általános az esztergomi kódexekben, de nem ismert e körön kívül. A többi novemberi ünnep és azok zsolozsmája általánosnak mondható.

Ugyanígy általánosan ismert Szent Miklósnek (december 6.) az ezredforduló táján keletkezett zsolozsmája is, míg viszont a Mária Szepőltelen Fogantatására készült officium új jövevény lehet kódexünkben (a 15. századi magyar forrásokban azonban meglehetősen elterjedt). Viszonylag ritkának számít Magyarországon Tamás apostol ünnepének laudesbe szánt antifónasorozata: az esztergomi liturgiában teljesen ismeretlen, a kalocsazágrábi és a várad-erdélyi rítus azonban ismeri; külföldről francia és olasz forrásokból dokumentálja a CAO és a CANTUS-Index adatbázisa.¹²³

A Sanctorale után következik az esztergomi rítusban ismert Commune sanctorum fejezet, majd két kiegészítést tartalmaz a kódex corpora: egyik a halottak zsolozsmája (fol. 284r), melyben említésre méltó a nagy számú *responsorium prolixum* (nyilván, hogy változatos anyagot kínáljon a minden hétköznap elimádkozott rövidített halotti zsolozsma számára), s különösen a hét verssel ellátott *R/ Libera me Domine* (fol. 287v). A másik az invitatorium-zsoltárhoz, a Venitéhez adott 12 recitációs dallam (fol. 288v–294v).

A kódexhez – felhasználva az üresen maradt helyeket – későbbi kezek terjedelmes kiegészítést fűztek. Közülük az első Szent Helenának, Nagy Konstantin császár anyjának zsolozsmája, kinek kultusza és a Szent Kereszt feltalálásával kapcsolatos legendája a 9. század óta terjedt el. Nem

tudjuk, miért sorolták egyes helyeken Helenát az ország patrónái közé (mint ezt himnusza, a Szent Erzsébet officiumból átemelt *Gaude felix Hungaria* is hangsúlyozza).¹²⁴ Az Antifonáléban olvasható zsolozsmáját Magyarországon kívül nem ismerjük, Magyarországon sem volt általánosan bevett, de véletlenszerűen megtaláljuk mindhárom rítusterület néhány forrásában.¹²⁵ Ünnepeét Esztergomban februárban, egyebütt (így az Esztergomhoz tartozó Egerben is) májusban tartották. Minthogy Antifonálénk a függelékben hozza, nem állapítható meg, melyik dátumra szánja.

A 296v üresen maradt helyére a Helena-officium után egy suffragium-sort (vagyis az egyház fő védelmezőjéhez intézett, naponként elmondott antifónákat) írtak. E sorból a Szentháromság, a Szent Kereszt, Mária, Péter és Pál apostolok suffragiumai általánosak voltak. Szent István vértanúé, egy ismeretlen vértanúé (aki, mint később látni fogjuk, Szent Iréneusz vértanú), és az evangelisták communéjából átvett, ismeretlen szent (Szent Lukács?) alkalmazott *Collaudabunt* azonban már bizonyosan helyi igényeknek feleltek meg. A lap alján még egy további tétel állhatott, a csekély maradványból azonban nem azonosítható.

Valószínűleg e helyre kell beillesztenünk egy jelenleg külön álló, de korábban az Antifonáléba beszámozott fóliót. A recto tetejére a completorium himnuszának, a *Te lucis ante terminum*nak a különféle ünnepekre szóló dallamait jegyezték. Ez után a *Visitatio Beatae Mariae Virginis* (Mária látogatása) ünnepeének officiuma kezdődik el, s halad a második nocturnus közepéig. Az ünnepet 1387-ben vezették be, indokolt volt tehát, hogy zsolozsmáját a korábban készült kódex főszevevényéhez utólag hozzáillesszék. Az ünnepre több zsolozsma is készült, az itt olvasható „*Exurgens*”-historia Esztergomban általános lett, de népszerűsége Magyarországon osztozott az Adam Easton által komponált, nemzetközileg elterjedtebb *Accedunt laudes Virginis* kezdetűvel.¹²⁶ A historia leírása megszakad, majd egy új fólión három breviáriumi olvasmányt¹²⁷ és egy Mária-antifóna¹²⁸ incipitjét követően a 297v oldalon – pontosan csatlakozva – folytatódik. A leírás eredetileg sem volt folyamatos, hiszen a zsolozsma két részét hozzá nem tartozó részek választják el egymástól.

Mária látogatásának zsolozsmáját még a befejezését tartalmazó oldalon (fol. 298r) egy másik

késői Mária-zsolozsma követi: az *Ab aeterno ordinata* kezdetű historia, Maria de Nive (Havas Boldogasszony) augusztusi ünnepére. Szépen sikerült, ismeretlen eredetű verses officium ez (abecedarius versfőkkel), melyet az *Analecta Hymnica* néhány magyar és német (osztrák) forrásból idéz.¹²⁹ A ciklus vége a 299r oldalra esik, s a fennmaradt helyet itt egy responsorium (*Corpora sanctorum*) tölti ki.

A fol. 299v oldalon Demeter első vesperását olvashatjuk (antifóna: *Perennis patriae regis*, responsorium: *Conditor universae mundi*, antifóna: *In multitudine misericordiae*, majd a vesperáshoz nem tartozó responsorium: *Maximianus morum honestate*). Itt megszakad a Demeter-officium leírása, s a lap aljára a Szent Miklós-officiumból ismert *Ex ejus tumba – V/ Catervatim ruunt* responsoriumnak¹³⁰ *Ex ejus membris sanctissimis* kezdetű, Szent Katalinra alkalmazott változata,¹³¹ majd egy olvashatatlan tétel (menzurált kotta?) került.

A következő oldalon ismét egy új, a kódex készítése után közel száz évvel elrendelt ünnepek, az Úr Színeváltozásának (augusztus 6.) zsolozsmatételei kezdődnek (több helyen csonka vagy olvashatatlan). Az ünnephez sokféle, változatos összeállítású zsolozsma került forgalomba; az itt feljegyzettel eddig magyarországi forrásban nem talákoztunk.

A Színeváltozás zsolozsmája után maradt üres helyre egy öt antifónából álló sorozat került (*Super nivem dealbabuntur – Dabo sanctis – Sancti qui sperant – Corpora sanctorum – Fulgebunt*): több

¹²⁴ Vö. DANKÓ 1893, 386.

¹²⁵ Megvan például a 15. századi váradi breviáriumban (Roma, Bibliotheca Apostolica Vaticana Vat. lat. 8247), a nyomtatott esztergomi breviáriumban (Breviarium Strigoniense, fol. 228r–229r), két tétele a 16. századi pálos vesperáléban (Sopron, Állami Levéltár, jelzet nélkül, korábban: Jászó, Premontrei Apátság „Kézirat 93”, SZENDREI 1981, C 77). Az officium ad libitum jellegét mutatja az egri ordinárius megjegyzése: „extra chorum dicitur historia propria” (KANDRA 1905, 151.).

¹²⁶ AH 24, Nr. 29.

¹²⁷ Az elsőt nem tudtuk azonosítani, a második és harmadik úrnapi zsolozsmájának 2. és 3. nocturnusához tartozik (az ünnepet elrendelő bulla és az ünnep evangéliumát magyarázó homília).

¹²⁸ MonMon V. Nr. 6117.

¹²⁹ AH 5, Nr. 15.

¹³⁰ CAO IV, Nr. 6679.

¹³¹ Szokásos trópusával (*Sospitati*) kizárólag francia forrásokkal kapcsolatban említi HOFFMANN-BRANDT 1971, Bd. II. 125., Vö. AH 44, 176.

vértanú vagy több hitvalló ünnepén énekelhető *commune laudes*-antifónái lehetnek. Első három darabja a „series tonorum” elvét követi, s a németországi Codex Augiensisben így is fejeződik be.¹³² Az isztambuli kódex csak három tételig halad a tónusok rendjében, azután két, más összefüggésből áthozott darabbal zárja a sort. Mindenesetre elmondhatjuk, hogy ez az összeállítás mind az esztergomi, mind a másik két rítus szokásában ismeretlen. Az oldal utolsó darabját az előző tétélekkel azonos kéz jegyezte ide: Szent Demeter zsolozsmájának *responsoriuma*, mely azonban sem tartalmilag, sem a leírás folyamata szerint nem tartozik a fol. 299v Demeter-tételeihez.

Két üres oldal után ismét egy *suffragium*sorozatot találunk, a fol. 296v-n állónak párhuzamát. A Szentháromságról, Szent Keresztről, Máriáról,

Péter és Pálról szóló antifónákat itt is egy Szent István vértanúról szóló követi (*Ave prothomartyr Stephane*: fol. 303v), majd mint a kódex világosan kiírja: Szent Iréneusz mártírról következik az *Infunde precamur Domine*. A sor végén a *Non recedat memoria* kezdetű antifóna áll, mely feltehetően az előbbi sorozat *Collaudabunt* tételének párja. A *suffragium*sorozat összetételét a következő fejezetben értelmezzük, de annyit már itt megjegyzünk, hogy a kódex főrésze és ez a *suffragium*sorozat sem liturgiailag, sem zeneileg nincs összhangban egymással. A főrészben nem szerepel az *Adoremus crucis signaculum*, *Gloriandum nobis*, *Ave prothomartyr*, *Infunde precamur*, *Non recedat memoria*, ahol pedig ugyanazok a tételek jönnek elő a *corpusban* és a *függlékben*, dallamuk különböző.

¹³² CANTUS Zwiefalten: 63.

A KÓDEX ZENEI ELEMZÉSE

SZENDREI JANKA

A sok évszázadon át virágzó zenekultúrát létesítő gregorián dallamkincs fenntartója, továbbadója Európa-szerte elsősorban az élő gyakorlat, a szájhagyomány volt. Az énekek hallás utáni tanulása és naponta több órán át tartó ünnepélyes, nyilvános előadása biztosította e komplex dallamanyag tartós megmaradását és állandó, alkotó megújítását. Így volt ez azokban a századokban is, melyekben az énekeseknek már rendelkezésére állt a modern, vonalrendszeres kottairás is, melyet közvetlenül leolvashattak. A hallás utáni tanulás, bár segítséget kapott e zenei notációtól, nem vált soha teljesen fölöslegessé. Gondoljunk csak arra, hogy a gregorián dallam tagolását, időbeli lebonyolítását – mondhatjuk azt is, hogy sajátos értelemben vett ritmusát – a modern guidói kottakép sem fejezte ki, azt az énektanulás során kellett közvetlenül a zenei vezetőktől vagy a már gyakorlott énekesektől átvenni. Vagy gondoljunk arra, hogy a vonalrendszer bevezetése után még hosszú ideig, évszázadokig nem készültek olyan kivitelezésű kódexek, melyekből valóban egyszerre sokan, közvetlenül a szertartásban énekelni tudtak volna. A kottás kódexek az énekvezetők kézikönyvei voltak, ők használták őket, a sok énekes és énekesnövendék, iskolás gyermek pedig külön gyakorló órákon egyrészt hallás után tanulta a darabokat, másrészt valamilyen gyorsírással lejegyezte magának azokat diktálás után.¹³³

Ha felidézzük magunknak a liturgikus ének eredeti előadási kereteit és többé-kevésbé, részlegesen mindig szájhagyományos életmódját, világossá válik, hogy a gregorián repertoárnak még általánosan elterjedt, közismert darabjait sem énekelhették mindig és mindenhol azonos módon, hangról hangra egyezően. A szájhagyomány, mint azt a népzenei kultúrák is mutatják, azt eredményezi, hogy míg a dallamok lényege, váza a továbbadás során igen maradandó lehet, közben

a „felszín”, a dallam kis részletei állandó változásban vannak. Bizonyos, hogy a liturgikus keret, s a közösségi használat és intézményi kötöttség gátat szabhatott a szabad zenei variálódásnak. Mégis az egyes liturgikus testületek és ezek egymással kapcsolatban álló hálózatai kialakíthatták a napi gyakorlatban a gregorián éneknek olyan változatait, melyek észrevehetően eltértek másokétól, s melyekhez azután a maguk körében akár évszázadokig is ragaszkodhattak. Ez annyit jelent, hogy lehettek, és voltak is a gregorián énekkészletnek jól körvonalazható regionális, sőt lokális változatai. Ezek a liturgiának nem minden rétegében alakultak egyformán szabadon. Mint a ránk maradt források mutatják, a variánsok kifejlődéséhez a misénél alkalmasabb keret volt a zsolozsma. A mise énekanyaga – néhány műfajtól eltekintve – századokon át lényegében mindenhol egységes volt, a zsolozsma énekanyagának nagy részében viszont századokon át tág tere nyílt a régiókra, intézményekre és korokra jellemző folyamatos alkotó tevékenységnek. Az antifonálék, a zsolozsma énekeskönyvei ezért, különösen a középkor második felében, nemcsak egy egységes európai zenekultúra helyi asszimilációját dokumentálják, hanem egyben az egyes országok és egyházi régiók sajátos zenetörténetének is legkorábbi kottás forrásai.

A középkori Magyarország világi egyházának liturgikus énekei a gregorián dallamkincs úgynevezett pentatonizáló ágához – más néven annak „germán dialektusához” – tartoztak.¹³⁴ Ennek tudatosításával az Antifonále anyagának zenei nyelvezetét is jellemeztük, igaz, igen általános szinten. A zenei dialektus egy adott repertoár minden

¹³³ Vö. BUNYITAY 1886, 94–98. A „cantum scribere” kifejezés kottairásra értelmezi MEZEY 1962, 101.

¹³⁴ WAGNER 1932, vö. MZt, 250–264., (DOBSZAY), HEISLER 1985, MEZEI 1990.

darabjának konkrét alakjában jelen van, alakítólag hat, kissé homogenizálja az anyag hangzását, különböző korú és stílusú darabokat is közelítve egymáshoz. Az egy dialektushoz tartozás közös tendenciákat jelent a dallamvariálásban, hangnemalkotásban és -értelmezésben, komponálásban, sőt olykor még a repertoár megválasztásában is. Mégis: nincs az egy dialektushoz tartozó helyi liturgikus zenei úzusok között kettő sem, melynek dallamai hangról-hangra azonosak volnának. Így a magyarországi énekgyakorlatban érvényre jutott zenei tendenciák is különböznek más olyanoktól,

melyek pedig szintén a pentatonizáló dialektus szellemében keletkeztek, akár a közvetlenül szomszédos közép-európai országokban.

Az Antifonáléban a zenei nyelvezet, a pentatonizáló dialektus általános sajátosságai jól megfigyelhetők pl. a zsoltárszimbólumok („differentiae”) rendszerében, a darabok kadenciális fordulataiban, a nagy responsoriumok sztereotip melizmatikus formuláiban vagy egyes mozgatott recitációknál a mellékhangok megválasztásában, mint például az O-antifónák részletei mutatják (1. kottapélda).¹³⁵

Str-42

1. O Sa - pi - en - ti - a quae ex o - re Al - tis - si - mi prod - i - sti at - tin - gens

OFM-118

a fí - ne us - que ad fí - nem for - ti - ter su - a - vi - ter dis - po - nens - que

su - a - vi - ter - que dis - po - nens

o - mni - a ve - ni ad do - cen - dum nos vi - am pru - den - ti - ae.

A magyarországi világi egyházak liturgikus énekanyagát számos közös zenei vonás kapcsolta

¹³⁵ A kottapélda felső sorában (Str-42 forrásjelölés alatt) kódexünk pentatonizáló dallamváltozata olvasható a fol. 16-ról, az alsó sorban OFM-118 megjelöléssel egy 14. századi ferences antifónale (SZENDREI 1981, C 33) változata, a diatonizáló dialektus képviselőjében (fol. 31 verso). Str-42 dallama egyébként e tértelnél hangról hangra egyezik a Str-1-es (SZENDREI 1981, C 1) budai antifónale dallamával, vö. MonMon V., 2070. sz.

¹³⁶ DOBSZAY 1988, 152.

¹³⁷ DEISSMANN 1933, 79. szerint kódexünk „Lateinisches Brevier, beginnend mit der Antiphone zu Mariä Verkündigung (25. März)”, tehát a szerző nem ismerte fel, és liturgikus helyét tekintve félreértelmezte az *A diebus antiquis*-szal kezdődő adventi antifóna-sorozatot.

össze, bármelyik hazai úzushoz tartoztak is. A közös vonások egy része az egész repertoárt érintette, amennyiben ez a pentaton dialektus lehetőségeinek egyfajta sajátos realizálása volt. De közösséget teremtett az intézmények között olykor egyes konkrét darabok kiválasztása és liturgikus elhelyezése is.¹³⁶ Szinte szimbóluma lehetne pl. a magyarországi zsolozsmarításnak az az ének, amely kódexünket is indítja, az *A diebus antiquis* antifóna (fol. 1.). Advent első vasárnapjának ritka kezdőtétele egyben minden teljes magyarországi antifónale és breviárium első darabja már a 12. század eleji Codex Albensistől fogva.¹³⁷ E darab

2. **Str-42**

A di - e - bus an - ti - quis nos au - di - vi - mus ex o - re pro - phe - ta - rum
 quo - ni - am i - pse est qui ven - tu - rus est cu - jus vir - ga flo - ru - it de ra - di - ce
 Jes - se ha - bens im - pe - ri - um re - gni su - per o - mni - a re - gna mun - di.

3. **Str-7, Str-1, Str-2, Str-4, Str-8, Str-42**

In ma - nu tu - a Do - mi - ne o - mnes fi - nes ter - rae.

x-128	fg	g	gf	ga	gfd	fg
T-O		g			gaagf	
Zag-10	fg	g	gf	ga	∅	

első betűjének kiemelése azt eredményezi, hogy Magyarországon nemcsak a graduálék, hanem az antifonálék is díszes A-iniciáléval kezdődnek.¹³⁸ Kódexünk dallamváltozata szinte hangról hangra egyezik az esztergomi rítusú Str-2 antifonále s a pálos (de szintén Esztergomot követő) Str-8 antifonále verziójával (2. kottapélda).¹³⁹

Vajon jellemző-e ez a zenei összefüggés? Vajon hol helyezkedik el az Isztambuli Antifonále immár a magyarországi dallamvariáns-térképen? A választ nehézé teszi, hogy forrásaink nagy része elpusztult. A zsolozsmaanyagra vonatkozóan jól ismerünk egy szűkebb értelemben vett, magából az egyházmegyéből származó esztergomi dallamhagyományt, jóval kevésbé ismerjük a váradit és erdélyit, valamint a Kalocsához tartozó zágrábit. Ebben a rendelkezésre álló forráskörben kódexünk dallamvariánsai az esetek nagy többségében valóban az esztergomi hagyományhoz illeszkednek, így példánkat sok továbbival erősíthetnénk meg. Álljon itt ezek képviselésében egy több esztergomi forrásban egybehangzóan szereplő dallam (3. kottapélda).¹⁴⁰

Természetesen előfordul – a zenei stílusnak megfelelően –, hogy a darabok egyazon liturgikus hagyományon belül sem egyformák, hanem változékony a dallamuk. Ilyenkor az Isztambuli Antifonále verziója is gyakran önálló.¹⁴¹

Zenei önállóságára azonban olyan esetekben is föl kell figyelniünk, mikor a többi esztergomi források vele szemben mutatnak egybehangzást. Ez az önállóság két területen is megnyilvánul: a dallamok kivitelezése, dallamvariánsai terén és a repertoár megválasztása terén, mint azt már a liturgiai áttekintés is bemutatta. Az Antifonále többi forrásainkétól eltérő, mai ismereteink szerint magában álló zenei megoldásainak mennyisége van olyan jelentős, hogy ezt a tényezőt a kódex provenienciájának meghatározásánál is figyelembe

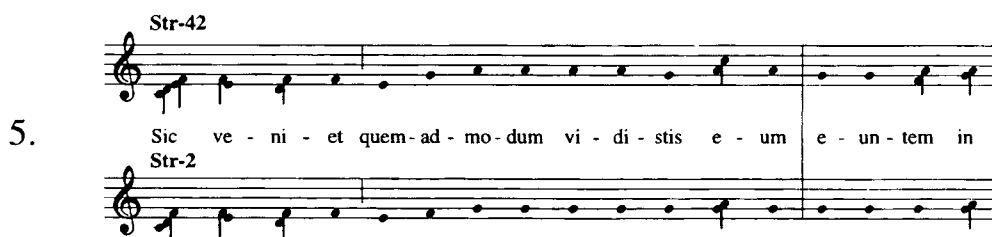
¹³⁸ Vö. pl. a Str-2 (SZENDREI 1981, C 73) antifonále A-iniciáléját, in: GÜNTHEROVÁ–MIŠIANIK 1962, 156. kép. Ha más európai antifonálék díszes A betűvel indítják az adventi részt, úgy e betűvel nem a náluk e helyen ismeretlen *A diebus* antifonát és nem is az első vesperást jelölik meg. Egy másik jeles, de különböző kezdetű és funkciójú tételt emelnek ki: jelentéktelen első vesperás után a matutinum első *responsorium prolixumához* (*Aspiciens a longe*) adnak iniciálét. Kódexünkben ennek a helynek *második* A-iniciálé felel meg.

¹³⁹ Str-2: SZENDREI 1981, C 73, Str-8: uo. C 56. Lásd még MonMon V., 1379. sz.

¹⁴⁰ Az esztergomi források: Str-7: Praha, Bibliotheca Strahoviensis DE. I. 7, Breviarium notatum Strigoniense, 13. század vége, lásd SZENDREI 1998a. Str-1: SZENDREI 1981, C 1, Str-2: uo. C 73, Str-4: uo. C 3, Str-8: uo. C 56. Más hagyományok: x-128: SZENDREI 1981, C 24, T-0: uo. C 53, Zag-10: uo. C 57 (csak incipit).

¹⁴¹ Lásd pl. a *Salva nos* (fol. 44v) teljes dallamát. A többi esztergomi forrás változata: MonMon V., 3091. sz. Forrásunk legközelebb a Budai Antifonále (Str-1) variánsához áll.

4.

5.

kelljen venni. Alább tehát kódexünk önálló dallamváltozataira, egy viszonylagosan szeparált zenei tradíció jeleire utalunk néhány példával.

Már a Temporale rész Európa-szerte ismert rétegében is találunk olyan tételeket, melyeket az Antifonále a szűkebb értelemben vett esztergomi forrásokhoz képest különleges dallamverzióban tartalmaz (4. kottapélda).¹⁴²

A változás itt csak néhány hang, de típusdallamról van szó, melynek lehetséges kis szekundus záróformuláját az Antifonále többször is, más szövegeknél is előnyben részesíti a többi forrás kisterces formulájával szemben.¹⁴³ A következő rövid antifónában már lényegesen megváltoztatja kódexünk dallamverziójának a hangzását, hogy benne az *e* tonikával szembesített, kiemelt gerinc-hang az esztergomi forrásokban egybehangzóan

választott *g* helyett a lett. Ennek a „variációnak” nemcsak dallami jelentősége van – kódexünk némileg magát a tónust is átértelmezi, s annak egy modernebb rétegéhez csatlakozik az *a* gerinc-hanggal (5. kottapélda).¹⁴⁴

Hasonló súlyú, sőt jelentősebb önálló zenei variánsoknak egész sorát emelhetnénk ki a kódexből, mind a Temporale, mind a Commune és Sanctorale részből és minden műfajból. Érdemes lenne pl. összevetni forrásainkban a Becketzsolozsma dallamait, vagy az ant. *A progenie*-t Gellért, illetve Demeter ünnepére, vagy párhuzamokat keresni némelyik invitorium-tónushoz. Önálló zenei tradícióra alább következő két példacsoportunk különösen nyomatékosan utal. Biztos azonban, hogy a variánsok értelmezése még további gondos elemzést igényel. Lehetnek az Antifonáléban lokálisan kötött vagy intézményileg indokolt zenei sajátosságok, bizonyosan vannak azonban benne olyan önálló zenei megoldások is, melyekre a kódex kora, s ehhez képest is bizonyos archaizmusra való hajlandósága adhat magyarázatot. Jellemző pl., hogy a nagyheti lamentációk utolsó dallama, az *Oratio Jeremiae* megzenésítése jóval egyszerűbb annál, amit a középkor végi esztergomi források kínálnak,¹⁴⁵ s hogy kódexünk verziója a 13. század végi esztergomi breviarium notatum variánsának felel meg.¹⁴⁶

¹⁴² Az Antifonále dallamváltozata (fol. 94) négy esztergomi forrásától különbözik (Str-2, fol. 149, Str-4, lapszám nélkül, Str-7, fol. 163, Str-8, p. 236.), vö. MonMon V., 4060. sz.

¹⁴³ Lásd pl. a *Laetentur caeli*, fol. 21v zárósort. A többi esztergomi forrás dallamváltozata: MonMon V., 4052. sz.

¹⁴⁴ Fol. 107v, szemben a Str-2: fol. 160 verziójával. A további esztergomi változatokat, melyek mind Str-2-hez csatlakoznak, lásd MonMon V., 4137. sz.

¹⁴⁵ Lásd pl. a Str-1 antifonále (SZENDREI 1981, C 1) szakasztranszpónálásokat tartalmazó dallamváltozatát: SZENDREI-DOB-SZAY-RAJECZKY 1981, 61–63.

¹⁴⁶ SZENDREI 1998a, fol. 161r–v.

6.

Str-42

A - sti - te - runt re - ges ter - rae et prin - ci - pes con - ve - ne - runt in u - num

Str-2

ad - ver - sus Do - mi - num et ad - ver - sus Chri - stum e - jus.

7.

Str-7, Str-1, Str-8, Str-I/3/c

Et o - mnis ma - su - e - tu - di - nis e - jus.

Str-2		d	_____	
Str-4	f	f	df	c
x-128	f	f	df	c

sue -

T-O

man - sue - tu - di - nis

Str-42

man - su - e - tu - di - nis

OFM-118

man - su - e - tu - di - nis

Következő két példánk tehát arra utal, hogy az Antifonále teoretikus, zeneelméleti háttere is különbözhetett az ismert, szorosan véve esztergomi forrásokétól (6. kottapélda).

E jeles antifóna lejegyzésmódja, az első dalfél szokatlan transzpozíciója a teljes eddig ismert magyarországi hagyományban egyedülálló.¹⁴⁷ A következő példa pedig – mely mellé a kis zoltárantifónák köréből, a per hebdomadam részből még továbbiakat sorolhatnánk – a klasszikus esztergomi forrásokhoz képest más tónusválasztást regisztrál (7. kottapélda).¹⁴⁸

Az énekes testület, melynek számára kódexünk

¹⁴⁷ Forrásunk lejegyzésmódjával és változatával (fol. 88) a Str-2 (SZENDREI 1981, C 73, fol. 138v) antifonále változatát állítottuk szembe, mely több más esztergomi forrást is képvisel, lásd MonMon V, 8093. sz.

¹⁴⁸ A táblázat forrásai: Str-7: Praha, Bibliotheca Strahoviensis DE I. 7, Breviarium notatum Strigoniense 13. század vége, Str-1: SZENDREI 1981, C 1, Str-8: uo. C 56, Str-I/3/c: uo. C 7, Str-2: uo. C 73, Str-4: uo. C 3, x-128: uo. C 24, T-0: uo. C 53, OFM-118: uo. C 33. Forrásunk, Str-42 első tónusú értelmezése nem jár együtt azzal, hogy T-0-nak és OFM-118-nak egyben közeli dallamvariánsa is lenne. A két másik első tónusú értelmezést adó forrást (a váradi és a ferences antifonálét) ezenkívül más igen lényeges, nemcsak zenei hanem liturgiaszerkesztési pontokon is jelentős különbségek választják el kódexünkétől. Az esztergomi fő forrásokétól eltérő tónusválasztásokat kódexünkben más pontokon is megfigyelhetünk, vö. például az ant. *Caro mea* (fol. 91r) 7. tónusú értelmezését az esztergomi forrásokban jellemző 5. tónus helyett (MonMon V., 7003).

8.

R.) Re - ges Thar - sis et in - su - lae mu - ne - ra of - fe - rent.

V.) Re - ges a - ra - bum et Sa - ba do - na ad - du - cent.

9.

1. Be - ne - di - ca - mus Do - ro - the - am in e - jus fe - sto nam
pla - cu - it re - gi re - gum al - tis - si - mo cae - lo - rum et Do - mi - no.

2. De - o di - ca - mus gran - des lau - des per - quem be - a - ta
Do - ro - the - a tri - um - pha - vit et in cae - li cu - ri - a dat gra - ti - as.

készült, a változatos, ünnepélyes liturgiát igényelte. Jól dokumentálja ezt többek között a kis órának *responsorium breve* anyaga. Míg az ismert esztergomi források a nagybőjti időszak, esetleg néhány ünnep kivételével a *responsorium breve*ket egyszerű recitáló tónusra énekeltek, addig az Isztambuli Antifonále a *responsorium breve*ket melodikus köntösbe öltözteti, változatos „solemnis” dallamokkal látja el. E dalszerű alakzatok mellett a valódi recitáló breveformuláknak a kódexben viszonylag kevés helye maradt, bár arra azért gondot fordítottak, hogy a nemes egyszerű recitáló tónusok közül valamelyik legalább egyszer, egy

meghatározott órában (többnyire a sextában) felhangozzék a kiemelt napokon is. A tipikus eset így az, hogy a tertia és a nona *responsorium breve*je melodikusan kidolgozottabb, a kettő közt álló sextáé egyszerűbb. Alábbi példánk Epiphania ünnepének tertiáját ékesítette (8. kottapélda).¹⁴⁹

Az előző példa által keltett gondolatokhoz csatlakozik az Antifonáléban feljegyzett trópusok tanulása is. Bár a magyarországi forrásokban általában megfigyelhető szokásoknak megfelelően az Isztambuli Antifonále is tartózkodó volt a liturgiát bővítő trópusokkal szemben, két korszerű darab beiktatásával mégis emelni igyekezett az ünnepelés fényét. Összesen három trópus található a kódex corpusában. Ezek közül egy, a R/ *Descendit* verzusát ékesítő *Missus ab arce*, illetve *Gloria piae Trinitati* minden magyarországi forrásban megvan,¹⁵⁰ mintegy a törzsanyaghoz tartozik, a két további tétel viszont eddig ismert forrásanyagunkban nem fordul elő. Mindkettő új stílusú darabba illeszkedik, s a leírás korában még divatos alkotás lehetett. Az egyik a frissen átvett Dorottya-offíciumot ékesítő *Benedicamus*-trópus (*Benedicamus Dorotheam*, 9. kottapélda),¹⁵¹ a

¹⁴⁹ Fol. 38, ugyanezen solemnis dallamon énekeltek Epiphania napján a nona *responsorium breve*jét is, közben a sexta *responsorium*a egyszerű tónuson hangzott el. Jó példa ugyanerre az eljárásra Szent János evangélista ünnepének kis óráiban a *responsorium breve* megzenésítése: a tertia és a nona keretében solemnis fríg dallamot kapott a tétel, a sextában egyszerű tónuson írták elő (fol. 29). Húsvétkor ugyanez volt a beosztás logikája, a tertia és nona *breve*je solemnis dallamon, a sexta simplex tónuson szólalt meg (fol. 99v)

¹⁵⁰ SZENDREI 1990, 315. vö. SZENDREI 1972.

¹⁵¹ Fol. 160v–161.

másik a Margit-officium R/ *Quadam die Olibrius*ának melizmáját látja el prosával: *Omnes gentes plaudite*.¹⁵² Az első trópus a főszövegben, a főírással van megörökítve, a második viszont lapalji bejegyzés, s egy olyan előadótól származik, aki a prosa dallamvariánsát a főszöveg melizmájába is belejavitani igyekezett – talán a szimulán éneklés érdekében.

Kódexünk relatív liturgikus önállóságát hangsúlyozza minden tétel, ami énekrepertoárjába belekerült – esetleg benne maradt –, míg az esztergomi és gyakran a többi hazai rítusok stabil anyagából hiányzik (lásd az előző fejezetet). E rendkívüli tételek között a magyarországi hagyomány számos unikális zenei feljegyzése szerepel. Olyan énekek ezek, melyek vagy egyébként sehol sem fordulnak elő anyagunkban, vagy kotta nélküli följegyzések, vagy csak a hangközeit tekintve leolvashatatlan vonalrendszer nélküli notációval vannak megörökítve. Az Antifonále corpusából az *Emmanuel jam prope est*¹⁵³ invitorium például csak a Codex Albensisben olvasható, vonal nélküli kottával,¹⁵⁴ ezenkívül néhány hangjelzés nélküli breviárium ismeri. De vannak rendkívül ritka, vagy eddig egyáltalán nem ismert tételek az Isztambuli Antifonále todalékos, használoktól származó feljegyzései között is. Ilyen pl. az ant. *Alleluja. Salva nos Christe*

Salvator,¹⁵⁵ egy Inventio crucis-nál Nunc dimittis antifónaként betoldott darab. Vagy ilyen a kódex használati helyét eldöntő, szűk körben fenntartott, lokálisan kötött szentkultuszhoz kapcsolódó ének is Szent Iréneuszról.¹⁵⁶

Mindent összevéve: az Antifonále a zsolozsmarítushoz kapcsolódó magyarországi gregoriánnum leggazdagabb és legkiválóbb forrása. Dallamvariánsainak, transzpozícióinak, zoltárdifferenciáinak és tónusválasztásainak részletes összehasonlító elemzése ugyanúgy hozzá fog járulni a magyar zenetörténet középkori fejezetének jobb megismeréséhez, mint hatalmas repertoárjának, a benne megőrzött számos ritka dallamnak s a magyar kompozícióknak feltárása.

A jelenlegi zenei áttekintés, a többi forrásainkkal való összehasonlítás a főrészt országban belüli provenienciájának kérdését eldönteni nem tudja. Annyi bizonyos, hogy kódexünk az esztergomi dallamhagyományt, ám annak egy önálló változatát képviseli. Vagy valamelyik – eddig zenei forrásokkal nem dokumentált – suffraganeus püspöki egyház,¹⁵⁷ vagy egy speciális helyzetű jelentős egyházi intézmény, kiemelt káptalan áll a háttérben. A kódex rendeltetési helyén a liturgikus kultúra magas igényű volt, aki pedig a leíratást megrendelte, anyagi javakban nem szűkölködött.

¹⁵² Fol. 191v. A melizmát és trópuszt egy hivatkozási jel egyezteteti, az „exarsit” melizma hangjai a trópus írójának tollával javítgatva vannak, azzal a céllal, hogy egyforma legyen a melizma és a prosa (asszonánc: e) dallama. A trópus német és cseh területen ismert, legkorábbi előfordulásai 14. századiak, forrásunkkal körülbelül egykorúak, lásd HOFMANN-BRANDT 1971, No. 445.

¹⁵³ Fol. 13v.

¹⁵⁴ FALVY–MEZEY 1963, fol. 12.

¹⁵⁵ Fol. 176r.

¹⁵⁶ Fol. 303v, ant. *Infunde precamur Domine*.

¹⁵⁷ Ahol lehetett, összevetettük az Isztambuli Antifonále dallamvariánsait a Veszprémi Pontificale (SZENDREI 1981, C 29) dallamaival. Az eredmény teljes mértékben negatív, a két kódex dallamvariánsai erősen eltérnek egymástól. Eldönthetetlen egyelőre, vajon ennek oka az intézmények zenei hagyománya közötti távolság, vagy csak a könyvműfajok közötti nagy különbség, mely egyben azt is jelenti, hogy az egyik könyv, az Antifonále közösségi érvényű, a másik, a Pontificale egy püspök használatára szánt.

A KÓDEX EREDETE ÉS SORSA

DOBSZAY LÁSZLÓ

Az eddigi liturgiai, zenei, művészettörténeti elemzések szava egybehangzó: az Anjou-kor kiemelkedő dokumentumát tartja kezében az olvasó. Ez az a kor, mely az Árpád-dinasztia utolsó éveinek és kihalásának zavaros évtizedei után Magyarországon újból gazdasági és kulturális virágzást teremtett. Az új, tehetős polgárvárosok, az ősi egyházi központok, a királyi udvar bőkezűségéből bővítették, gótikus stílusban átépítették, szobrokkal, freskókkal ékesítették a templomokat és palotákat, új, díszesebb kiállítású, korszerű stílusban készült, miniatúrákkal díszített könyvekkel szolgálták mind az istentiszteleteket, mind az irodalmi, jogi, tudományos életet. Szerencsés korszak volt ez a hagyomány és az európai kitekintés szempontjából is: egyszerre és egymásra hatva erősödött meg a régebbi magyar hagyomány, és jelentek meg a kor modern európai áramlatai az élet és kultúra minden területén, így a liturgiában, zenében és könyvművészetben is. E kornak méltó terméke és tanúja az Isztambuli Antifonále is, mely a Képes Krónikával és a Magyar Anjou Legendáriummal együtt az Anjou-kori könyvkultúra kiemelkedő alkotása.

Az Antifonále sehol nem tartalmaz olyan bejegyzést, mely a megrendelő, az eredeti tulajdonos, vagy a használó személy, illetőleg intézmény nevére utalna. Az isztambuli múzeum tulajdonjelzésén kívül a kódex későbbi sorsára utaló jegyzet sem található benne. Így bármifajta feltevést csak magának a liturgikus anyagnak, illetve kottájának elemzésére építhetünk.

Bizonyos, hogy a kódex Magyarország török megszállása idején (1526–1686) mint hadizsákmány került Isztambulba. Erre mutat az is, hogy nem könyvtárban, hanem a szultáni kincstár részeként őrizték. Nem tudjuk, hogy a könyv átvittele mikor történt, de legvalószínűbb, hogy a 16. század negyvenes vagy ötvenes éveiben. E tekin-

tetben (és egyéb vonatkozásokban is) a Topkapı Sarayı nem iszlám könyveinek áttekintésétől remélhet eligazítást a kutatás.

A rítus meghatározásakor láttuk, hogy a kódex bizonyosan magyar, s hogy bizonyosan nem szerzetesi eredetű. Így a kódex megrendelőjét a magyar egyházmegyék, világi egyházak között kell keresnünk. Kiállítása messze meghaladja azt a szintet, amit átlagos plébániák esetében feltételezhetünk, így elsősorban székesegyházra, esetleg valamely kivételes helyzetnek örvendő más templomra kell gondolnunk. Nem szabad elfelejtenünk, hogy egy ilyen kódex közösségi használatra szolgált, s más liturgikus szerkönyvek rendszerébe illeszkedett be. Lényegét illetően összhangban kellett lennie azokkal, s azokon keresztül az egyházmegye hagyományával, mert egyébként a liturgikus használatban zavart keltezt volna. Az Antifonále tartalmát tehát nem annyira a leíró(k) döntései határozták meg, mint inkább az illető egyházmegye hagyománya.

Fenti vizsgálatunk kizárta, hogy a kódex provenienciáját a kalocsa-zágrábi vagy az erdély-váradı rítuscsaládon belül keressük, míg az esztergomi provinciához való tartozását szinte minden oldal bizonyítja. Ugyanakkor az esztergomi rítushoz képest számottevő különbségekkel is találkoztunk a Temporaléban elsősorban az adventi résznél (bár a többi szakaszban is), de a Sanctorale egyes pontjainál is. A liturgiai vizsgálatot a zenei és paleográfiai elemzés is megerősítette: e szempontból is esztergomi a kódex, de azon belül egyéni, az esztergomi főtűpustól eltérő jegyeket mutat. Amikor itt „esztergomi” főtűpusról beszélünk, elsősorban arra az összetartozó kódexcsaládra gondolunk, melynek keletkezési helye az érseki székváros, vagy az Esztergomhoz tartozó pozsonyi társaskáptalan. Ez a „központi” terület liturgiai és zenei szempontból egyaránt egységes; a különb-

ségek ezen belül sokkal kisebbek, mint hozzájuk képest az Isztambuli Antifonálé variánsai.

Elméletileg két irányban léphetnénk tovább, de gyakorlatilag csak kizárásokkal és feltevésekkel próbálkozhatunk. Egyik kérdés: volt-e az esztergomi egyházmegye területén belül olyan intézmény, szubregió vagy város, melynek egy ilyen egyéni változatot tulajdoníthatunk? Az ide tartozó szepesi társaskáptalant kizárhatjuk, mert fennmaradt antifonáléja¹⁵⁸ jelentősen eltérő, egyéni vonásokat mutat. A kódex művészi stílusa miatt hajlanánk arra, hogy azt udvari környezetbe helyezzük. Azonban tudjuk, hogy a budai várkapolna csak a 14. század végén létesült, a németek plébániáján tartott nagy királyi szertartások viszont nem érinthették a plébánia mindennapi zsolozsmagyakorlatát. Az óbudai társaskáptalant, vagy a püspökséghez nem tartozó (exempt) fehérvári királyi bazilikát keletkezési helyként teljesen kizárni nem lehet. Szóba jöhet még a Szent Bölcsességről elnevezett titeli társaskáptalan: bár a kalocsai érsekség területén feküdt, annak joghatósága alól 1295-ben kivették, s Esztergom alá rendelték;¹⁵⁹ jelentőségét mutatja a királyi udvarhoz és kancelláriához fűződő szoros kapcsolata. A kódex ragyogó kiállítása azonban még így is elmentésnek látszik a kis létszámú, inkább jogigazdasági, mint liturgiai és kulturális szempontból jelentős intézmény igényeivel. Sajnos sem az elsorolt helyekről, sem az esztergomi egyházmegye más intézményeiről nincs összehasonlítható forrásunk.

Ugyanez nehezíti a másik utat is. Az esztergomi érseki tartomány püspökségei¹⁶⁰ Esztergom liturgiáját követték ugyan, de bizonyára voltak attól eltérő, másodlagos, lokális variánsaik. Ám itt is összehasonlítható források nélkül állunk. Az egri püspökségnek fennmaradt kitűnő ordináriuskönyve a 16. század elejéről:¹⁶¹ az abban jelölt tételek mindenesetre több ponton is eltérnek az Antifonálétól. Pécsről csak egy nyomtatott missale maradt fenn.¹⁶² A liturgikus műfaj különbsége miatt csak egyetlen összehasonlítható pontot nyújt: húsvét nyolcadában a mise allelujasorozatát a zsolozsmában is énekelték, így a két forrás adatait itt összevethetjük. Az eredmény negatív: az Isztambuli Antifonálé e részben pontosan Esztergom rítusát követi, míg Pécs egyéni tételösszeállítást mutat. Vác, Győr, Nyitra zsolozsmarítusát dokumentáló forrás nem maradt fenn.

Sajnos nem maradt fenn ilyen Veszprémből sem, mely pedig legesélyesebb lenne az isztambuli kódex provenienciáját illetően. Ugyanis a könyv festett iniciáléi kiemelik Szent Mihály arkangyalnak, a veszprémi egyházmegye patrónusának ünnepeit. Iniciálék díszítik több temporalis ünnep teteit (karácsony, vízkereszt, húsvét stb.), de azokra éppúgy nem építhetünk érveket, mint a Mária-ünnepek illusztrációira. (A Mária-patrocínium alá helyezett két püspökség, Győr vagy Vác azonban nem is zárható ki.) A Becket-ábrázolás nem a szentnek szól, hanem a könyv Sanctoralerészét indítja, ugyanúgy, mint ahogy az apostolokat ábrázoló kép a Commune Sanctorum elején is könyvfejezetet indít. Az említett képek mellőzésével csupán két illuminációk maradt: mindenszentek ünnepeé és Mihály arkangyalé. Ha ez utóbbi nem egyszerűen az angyali karok vezérének szóló tiszteletadás, úgy arra gondolhatunk, hogy a kép a veszprémi székesegyház patrónusának ünnepeit emeli ki. Veszprémből csupán egy pontificale-forrással rendelkezünk.¹⁶³ Dallamváltozatai kétségtelenül eltérnek az Antifonálé dallamaitól. Azonban ez talán mégsem perdöntő, minthogy a pontificale nem az intézménynek, hanem egy személynek, egy főpapnak könyvtulajdonosa, a rendkívüli püspöki szertartásokat szolgálja, s így nem szükséges, hogy harmóniában legyen a káptalani kórus könyveivel. Veszprém ellen szól azonban egy nyomós érv: Szent Adalbert novemberi ünnepe. Adalbert az esztergomi egyházmegye patrónusa, s elvileg helyet kaphatna az alárendelt püspökségek rítusában. Nem szerepel azonban a pontificale litániájában: talán azért nem, hogy az ősi püspökség viszonylagos önállósági törekvései ebben is kifejeződjenek. Egyébként paleográfiai, művészettörténeti szempontból a veszprémi származtatás legalábbis nem elfogadhatatlan.

Még egy pont lenne bevonható érveink közé. A kódex nagy Szent Anna-zsolozsmáját más forrásból nem ismerjük (egyetlen esztergomi breviáriumon kívül), s bár éppen kezdőlapját tépték ki, elképzelhető, hogy azt is illumináció díszítette

¹⁵⁸ SZENDREI 1981, C 82.

¹⁵⁹ Történeti Lexikon 677.

¹⁶⁰ RADÓ 1973, 15.

¹⁶¹ KANDRA 1905, DOBSZAY 1999.

¹⁶² Velence, 1499. RMK III. 52.

¹⁶³ OSZK clmae 317, vö. SZENDREI 1981, C 29.

(s talán éppen azért szenvedett itt károsulást az egyébként csonkítatlan könyv). Márpedig az Isztambulban őrzött két, egymással szinte teljesen azonos tartalmú korai missale (egyik a 13. század végéről, a másik a 14. századból) Anna nevét a korban szokatlan módon felveszi a mindenszentek litániájába, számára előkelő helyet biztosítva. Anna tisztelete e korban még ritka, s ha Antifónánálk valóban kiemelte Annát a szentek között, s ugyanígy tett a két missale is, a három kódex származhatna ugyanarról a helyről (s kerülhetett volna később együtt Isztambulba). Ám e feltevés pusztán egy fölióhiányra (és az Anna-zsolozsma önállóságára) épül. Amellett az Anna-patrocínium sem segít az azonosításban, minthogy e korban Magyarországon Anna-patrocíniumról nincs tudomásunk (kivéve a liturgiai, zenei és notációs okokból biztosan kizárható esztergomi ágostonos remete-kolostort).

A fentieket tehát abban foglalhatjuk össze, hogy a 14. század derekán keletkezett kódex: 1. bizonyosan az esztergomi rítus területéről származik; 2. biztosan nem a rítus központi hagyományágához tartozik; 3. talán valamelyik, ma nem azonosítható alárendelt püspökségének, vagy esetleg az esztergomi egyházmegye egy jelentősebb, önállóbb intézményének hagyományát követi. Tovább vizsgálható két feltevés: a veszprémi származtatás és a Szent Anna-patrocínium esetleges meghatározó jellege.

A proveniencia bizonytalanságával ellentétben a kódex további sorsára vonatkozóan szerencsés indíciumra lelhetünk. A függelékben három olyan szentre találunk egyértelmű utalást, akiknek jelenléte a könyv használatát egy adott földrajzi helyhez köti. A suffragiumsorozatok első darabjai országosan, sőt világszerte azonos rendet követnek (Szentháromság, Szent Kereszt, Mária, Péter és Pál). Ezután azonban – vagyis ott, ahol a helyi patrónusról szoktak megemlékezni – Szent István első vértanú következik, majd egy communis antifóna egy vértanúról, és egy szintén communis

antifóna egy evangelistáról. A második suffragiumsor azonosítja is a vértanút, kiírja nevét, sőt egy antiphona propriát énekelte róla: ez Szent Iréneusz. Az evangelista-suffragiumot nem tudjuk értelmezni.

Szent Iréneusz az ókori Sirmium vértanú-püspöke volt,¹⁶⁴ akit a püspökség örököse, a középkori szerémi püspökség védőszentjeként tisztelt.¹⁶⁵ Nyilvánvaló, hogy az első suffragiumsorban is róla szól a névvel meg nem jelölt communis mártír-antifóna (*Beatus vir qui suffert*). A hányatott sorsú szerémi püspökségnek két székhelye volt, egyik Szávaszentdemeter, a másik pedig a közeli Kőmonostor (más néven: Bánmonostor), előbb bencés monasterium, majd a püspökség konkatedrális, saját káptalannal.¹⁶⁶ Ez utóbbinak védőszentje az a Szent István első vértanú, akinek antifónája mindkét suffragiumsorban közvetlenül megelőzi Szent Iréneuszét. Így a két suffragium egyértelműen a szerémi püspökséget, Szávaszentdemetert vagy Kőmonostort jelöli meg azon helyként, ahol a kódexet használták. Ezt a lokalizálást megerősíti, hogy a függelék lapjain elszórva több énektételt találunk Szent Demeterről is.¹⁶⁷

Biztos, hogy a kódex nem a szerémi püspökség számára készült. Szerém a kalocsai rítust követte, s így liturgikus rendjének alapvetően különböznie kellett a 14. századi Esztergométól. Ugyanakkor a kódex valószínűleg már röviddel elkészülte után lekerült Szávaszentdemeterre, mert az első suffragiumsor kézírása nem későbbi, mint a 14–15. század fordulója. A kutatás jelen állása szerint megválaszolhatatlan az a kérdés, hogy ez a szép kiállítású, nagy anyagi értéket képviselő kódex honnan került oda, és mi volt az átvitel oka. (Ha a lehetőségek közt fönt említett Titelre gondolunk, annak földrajzi közelsége érthetőbbé tenné a kódex elvándorlását.) Bármily furcsa, a bejegyzések tanúsága szerint a kódexet az eltérő rítus ellenére ténylegesen használták új őrzési helyén. Talán annyira könyv nélkül maradt a helyi káptalan, hogy rákényszerült saját rítusát feladva egy esztergomi rítusú kódexből énekelni?

Az bizonyos, hogy a kódex itt, a szerémi püspökségben, s nem a megrendelés, megíratás és őrzés eredeti helyén került török kézre. Moglehet, a két missaléval, esetleg a Topkapi Sarayı Müzei gyűjteményének más nem iszlám kódexeivel együtt vándorolt Isztambulba. A választ a gyűjtemény teljes átvizsgálásától remélhetjük.

¹⁶⁴ LThK Bd. V. col. 590.

¹⁶⁵ RADÓ 1973, 16.

¹⁶⁶ Magyarország Története II, 916.

¹⁶⁷ Zsolozsmája ugyan megvan az esztergomi rítusban is, lásd Breviarium Strigoniense fol. 353v–354v. Hangjegyekkel: Szepesi Antifónale (SZENDREI 1981, C 82), fol. 251v–256v.

Bár az idők viharai megviselték a könyvet, voltaképpen szerencse, hogy Isztambulba került, ahol érintetlenül feküdt századokig, míg Magyarországon valószínűleg teljesen elpusztult volna a 16–17. század folyamán. Így a történelmi ellenfe-

lek kibékülése után, a két nemzet barátságának újabb jeleként most az Anjou-kori Magyarország egyik legszebb könyvemlékét adhatjuk faksimile formában az olvasó kezébe.

IRODALOM

AH

Analecta Hymnica Medii Aevi. Ed. Guido Maria Drevés, Clemens Blume, Henry Marriott Bannister, I–LV Bände. Leipzig 1886–1922.

BOHATTA 1937

Bohatta, Hanns: Bibliographie der Breviere 1501–1850. Leipzig.

Breviarium Strigoniense

Breviarium Strigoniense. Nürnberg 1484. GW Bd. 5. Nr. 5469.

BUNYITAY 1886

Bunyitay Vince: A váradai káptalan legrégebbi statútumai. Nagyváradi.

CANTUS Zwiefalten

The Zwiefalten Antiphoner Karlsruhe, Badische Landesbibliothek, Aug. perg. LX. A Cantus Index by Joseph P. Metzinger, Lila Collamore, Keith Falconer, Richard Rice. Introduction by Hartmut Möller, Project Director: Ruth Steiner. Ottawa 1996. (Musicological Studies vol. LV/5.)

CAO

Corpus Antiphonarium Officii I–IV. Ed. René-Jean Hesbert. Roma 1963–1970.

CAO – ECE

= DOBSZAY–PRÓSZÉKY 1988

CHADRABA 1984

Dějiny českého výtvarného umění I/1, red. Rudolf Chadraha. Praha.

CONTI 1981

Conti, Alessandro: La miniatura bolognese. Scuole e botteghe 1270–1340. Bologna.

CZAGÁNY 1992

Czagány Zsuzsa: Magyar–normann zenei kapcsolatok a középkorban? In: Zene tudományi Dolgozatok 1990–1991. Budapest. 9–21.

CZAGÁNY 1996

Czagány Zsuzsa: Corpus Antiphonarium Officii Ecclesiarum Centralis Europae. III/A Praha (Temporale). Budapest.

CSAPODI 1973a

Csapodi, Csaba: The Corvinian Library. History and Stock. Budapest.

CSAPODI 1973b

Csapodi Csaba: Tervtanulmány a külföldi könyvtárakban levő, magyarországi eredetű kódexek felkutatására. In: MTA I. Osztályának Közleményei. Budapest. 459–478.

DANKÓ 1893

Dankó, Josephus: Vetus hymnarium ecclesiasticum Hungariae. Budapest.

DEISSMANN 1933

Deissmann, Adolf: Forschungen und Funde im Serai. Mit einem Verzeichnis der nichtislamischen Handschriften im Topkapu Serai zu Istanbul. Berlin und Leipzig.

DOBSZAY–PRÓSZÉKY 1988

Dobszay, László–Prószéky, Gábor: Corpus Antiphonarium Officii Ecclesiarum Centralis Europae. A Preliminary Report. Budapest.

DOBSZAY 1972

Dobszay László: A pozsonyi antifonálék. Magyar Könyvszemle LXXXVI, 271–275.

DOBSZAY 1979

Dobszay László: Dallamminták a verses Szent Imre zsolozsmához. In: Zene tudományi Dolgozatok. Budapest. 71–84.

DOBSZAY 1985

Dobszay, László: The System of the Hungarian Plainsong Sources. Studia Musicologica Academiae Scientiarum Hungaricae XXVII, 37–65.

DOBSZAY 1988

Dobszay László: A középkori magyar liturgia István-kori elemei? In: Szent István és kora, szerk. Glatz Ferenc és Kardos József. Budapest. 151–155.

DOBSZAY 1990

Dobszay, László: Plainchant in Medieval Hungary. Journal of the Plainsong and Mediaeval Music Society 13, 49–78.

DOBSZAY 1994

Dobszay, László: Local Compositions in the Office Temporale. In: Max Lütolf zum 60. Geburtstag – Festschrift. Herausgegeben von Bernhard Hangartner und Urs Fischer. Basel. 65–74.

DOBSZAY 1999

Dobszay, László: Ordinarius Agriensis. (Musicalia Danubiana 18). Megjelenés alatt.

FALVY–MEZEY 1963

Codex Albensis. Ein Antiphonar aus dem 12. Jahrhundert. Hrsg. Zoltán Falvy – László Mezey. Budapest–Graz.

FALVY 1968

Falvy, Zoltán: Drei Reimoffizien aus Ungarn und ihre Musik. Budapest.

- FRAKNÓI 1890**
Fraknói Vilmos: A konstantinápolyi küldöttség jelentése. Akadémiai Értesítő, 36–42.
- FRERE 1966**
Antiphonale Sarisburiense: A Reproduction in Facsimile of a Manuscript of the Thirteenth Century, ed. Walter Howard Frere, London 1901–1924, reprint: Farnborough 1966.
- GÜNTHEROVÁ–MIŠLANIK 1962**
Güntherová, Alžběta – Mišlanik, Ján: Illuminierter Handschriften aus der Slowakei, Praha.
- GW**
Gesamtkatalog der Wiegendrucke. Herausgegeben von der Kommission für den Gesamtkatalog der Wiegendrucke. Bd. V. Breviaire – Byenboeck. Leipzig 1932.
- HAIDINGER 1998**
Haidinger, Alois: Verborgene Schönheit. Die Buchkunst im Stift Klosterneuburg. Katalog. Klosterneuburg – Wien.
- HEISLER 1985**
Heisler, Maria-Elisabeth: Die Problematik des 'germanischen' oder 'deutschen' Chordialekts. *Studia Musicologica Academiae Scientiarum Hungaricae* XXVII, 67–82.
- HOFFMANN 1992**
Hoffmann Edit: Régi magyar bibliofilek. Hasonmás kiadás és újabb adatok, szerk. Wehli Tünde. Budapest.
- HOFMANN-BRANDT [1971]**
Hofmann-Brandt, Helma: Die Tropen zu den Responsorien des Officiums. Bd. I–II., Diss. Erlangen – Nürnberg.
- KANDRA 1905**
Kandra Kabos: Ordinarius secundum veram notulam sive rubricam almae ecclesiae Agriensis. (Adatok az egeri egyházmegye történelméhez III.) Eger.
- Képes Krónika 1964**
I. Hasonmás kiadás. II. Dercsényi Dezső: A Képes Krónika és kora, Csapodiné Gárdonyi Klára: A Képes Krónika miniatúrái, A Krónika latin szövege: Sajtó alá rendezte Mezey László, A Krónika magyar szövege: Fordította Geréb László. Budapest.
- Kódexek 1985**
Kódexek a középkori Magyarországon. Kiállítás az Országos Széchényi Könyvtárban. Budapest Budavári Palota 1985. november 12. – 1986. február 28. Budapest.
- LEVÁRDY 1975**
Magyar Anjou Legendárium. (Hasonmás kiadás). A bevezető tanulmányt írta, a legendaszövegeket összeállította és a kiadást sajtó alá rendezte Levárdy Ferenc. Budapest.
- LThK**
Lexikon für Theologie und Kirche. Hrsg. von Michael Buchberger. I–X. Freiburg im Breisgau, 1930–1938.
- Magyar Könyvszemle 1877**
– : A sztambuli szerailban európaiak által látott nyugati nyelveken írt codexek. *Magyar Könyvszemle* II, 153–157.
- Magyarország Története**
Magyarország Története. Előzmények és magyar történet 1242-ig. I–II. kötet. Főszerkesztő Székely György, szerkesztő Bartha Antal. Budapest, 1984.
- MAROSI 1987**
Magyarországi művészet 1300–1470 körül. I–II. kötet. Szerk. Marosi Ernő. Budapest.
- MAROSI 1995**
Marosi Ernő: Kép és hasonmás. Művészet és valóság a 14–15. századi Magyarországon. Budapest.
- MEZEI 1985**
Mezei, János: Das Responsorium „Vadis propitiator” in den ungarischen Handschriften. *Studia Musicologica Academiae Scientiarum Hungaricae* XXVII, 97–107.
- MEZEI 1990**
Mezei, János: Zur Problematik des 'germanischen' Chordialekts. In: *Cantus Planus Papers Read at the Third Meeting Tihany, Hungary, 19–24 September 1988*. Ed. László Dobszay, Péter Halász, János Mezei, Gábor Prószéky. Budapest. 49–60.
- MEZEY 1962a**
Mezey László: Paleográfia. A latin írás története. Könyv- és oklevélpaleográfiai áttekintés. Budapest.
- MEZEY 1962b**
Mezey László: Problémák és megoldások a kódexkutatásban. OSZK Évkönyve 1960. Budapest. 159–165.
- MEZEY 1983**
Fragmenta latina codicum in Bibliotheca Universitatis Budapestinensis, recensuit Ladislaus Mezey. Budapest.
- MonMon V**
Antiphonen. Hrsg. von László Dobszay und Janka Szendrei. *Monumenta Monodica Medii Aevi* Bd. V., Teilband I–III. Bärenreiter, megjelenés alatt.
- MZt**
Magyarország zenetörténete. I. Középkor. Szerk. Rajeczky Benjamin, Budapest 1988.
- PalMus 12**
Antiphonaire monastique, XIIIe siècle: Codex fol. 160 de la Bibliothèque de la Cathédrale de Worcester. (Paléographie musicale 12.) Solesmes 1922.
- RADÓ 1973**
Libri liturgici manuscripti bibliothecarum Hungariae et limitropharum regionum – quos recensuit D. Polycarpus Radó OSB. Budapest.
- RAJECZKY 1982**
Rajeczky Benjamin: *Melodiarium Hungariae Medii Aevi* I. Hymni et Sequentiae. Pótkötet – Supplementband. Budapest.
- RMK III**
Szabó Károly–Hellebrant Árpád: Régi Magyar Könyvtár III. Budapest 1896–1898.
- ROZSONDAI 1989**
Rozsondai Marianne: Magyarországi gótikus és reneszánsz bőrkötések (Vázlat, a feladatok kijelölése). *Ars Hungarica* XVII, 1. sz. 63–67.
- SOLYMOSI 1996**
Solymosi László: Az 1515. évi veszprémi zsinat és a vallásos élet. In: *Tudomány és művészet Veszprémben a 13–15. században*. Szerk. V. dr. Fodor Zsuzsa. Veszprém. 57–77.
- SZAKÁCS 1998**
Szakács Béla Zsolt: A Magyar Anjou Legendárium képi rendszerei. Budapest. CD-ROM.

- SZENDREI-DOBSZAY-RAJECZKY 1981
Szendrei Janka – Dobszay László – Rajeczky Benjamin: Magyar gregoriánus – Cantus Gregorianus ex Hungaria. Budapest.
- SZENDREI-RYBARIČ 1982
Missale notatum Strigoniense ante 1341 in Posonio. Ed. by Janka Szendrei and Richard Rybarič. (Musicalia Danubiana 1.) Budapest.
- SZENDREI 1972
Szendrei, Janka: Zur Notations- und Vortragsweise der Prosulen nach den ungarischen Handschriften. Magyar Könyvszemle LXXXVI, 157–165.
- SZENDREI 1981
Szendrei Janka: A magyar középkor hangjegyes forrásai. (Műhelytanulmányok a magyar zenetörténethez 1.) Budapest.
- SZENDREI 1983
Szendrei Janka: A magyar notáció története. In: Középkori hangjegyírások Magyarországon. 14–90, 123–151, 163–308. (Műhelytanulmányok a magyar zenetörténethez 4.) Budapest.
- SZENDREI 1984
Szendrei Janka: A Szalkai kódex kottaírása. Magyar Zene XXV, 185–193.
- SZENDREI 1985
Szendrei, Janka: Choralnotation als Identitätsausdruck im Mittelalter. Studia Musicologica Academiae Scientiarum Hungaricae XXVII, 139–170.
- SZENDREI 1986
Szendrei Janka: Az István- és Imre-officium zenei rétegei. In: Művelődéstörténeti tanulmányok a magyar középkorról, szerk. Fügedi Erik. Budapest. 48–53.
- SZENDREI 1988
Szendrei, Janka: Die Geschichte der Graner Choralnotation. Studia Musicologica Academiae Scientiarum Hungaricae XXX, 5–234.
- SZENDREI 1990
Szendrei, Janka: Tropenbestand der ungarischen Handschriften. In: Cantus Planus Papers Read at the Third Meeting Tihany, Hungary, 19–24 September 1988. Ed. László Dobszay, Péter Halász, János Mezei, Gábor Prózsky. Budapest. 297–325.
- SZENDREI 1995
Szendrei Janka: Középkori zsolozsma szent Ágostonról. Magyar Egyházzene II, 37–47.
- SZENDREI 1996
Szendrei Janka: A veszprémi Pontificale mint zenetörténeti forrás. In: Tudomány és művészet Veszprémben a 13–15. században. Szerk. V. dr. Fodor Zsuzsa. Veszprém. 29–41.
- SZENDREI 1998a
Breviarium notatum Strigoniense (s. XIII.). Edited and introduced by Janka Szendrei. (Musicalia Danubiana 17.) Budapest.
- SZENDREI 1998b
Szendrei Janka: „In basilica sancti Emmerami” – András és Benedek históriája. Magyar Zene XXXVII/1, 21–28.
- SZENDREI 1999
Szendrei, Janka: „In basilica sancti Emmerami” – Historia Sanctorum Andreae et Benedicti. In: Die Offizien des Mittelalters. Dichtung und Musik. Hrsg. von Walter Berschin und David Hiley. (Regensburger Studien zur Musikgeschichte Bd. 1.) Tutzing. 143–152.
- SZENDREI 2000
Szendrei, Janka: On the Prose ‚Historia’ of St. Augustine. In: Ruth Steiner Festschrift. Megjelenés alatt.
- TÖRÖK 1973
Török, Gyöngyi: Die Ikonographie des letzten Gebetes Mariä. Acta Historiae Artium XIX, 152–153.
- TÖRÖK 1977
Török József: A magyar pálosrend liturgiájának forrásai, kialakulása és főbb sajátosságai (1225–1600). Budapest.
- Történeti Lexikon
Korai magyar történeti lexikon (9–14. század). Főszerkesztő Kristó Gyula, szerkesztők Engel Pál és Makk Ferenc. Budapest 1994.
- ULLMANN 1985
Ullmann, Péter: Bericht über die vergleichende Repertoire-Analyse der Breviere aus Ungarn. Studia Musicologica Academiae Scientiarum Hungaricae XXVII, 185–192.
- Ungarische Revue 1889
Ungarische Revue mit Unterstützung der Ungarischen Akademie der Wissenschaften IX. Jg. 732–735.
- VÍZKELETY 1989
Vízkelety András: Az „Isztambuli Antifonále”. Ars Hungarica XVII, 1. sz. 99–101.
- WAGNER 1932
Wagner, Peter: Der germanische Dialekt des gregorianischen Gesanges. In: Das Graduale der St. Thomaskirche zu Leipzig, hrsg. von Peter Wagner, Bd. I–II, Leipzig 1930–1932. Bd. II, V–XXXIV.
- WEHLI 1988
Wehli Tünde: A képek és iniciálék. In: Dercsényi Dezső, Wehli Tünde és Levárdy Ferenc tanulmányai a Nekcsei-Bibliáról. Budapest. 17–30.
- WEHLI 1989
Wehli Tünde: Az „Isztambuli Antifonále” iniciáléi. Ars Hungarica XVII, 1. sz. 103–110.
- ZALÁN 1927
Zalán Menyhért: Egy kiadatlan középkori verses officium Szent Imréről. Pannonhalmi Szemle, 1–8.

INDEX CANTUUM*

ANTIPHONAE**

A		6	Accepta a filio potestate	296v	4	Adoremus crucis	296v	
2	A bimatu et infra	31v	1	Accepta potestate	153v	4	Adoremus Deum quia ipse	66r
2	A calore caritatis	252r	5	Accepto tali consilio	246r	4	Adoremus Dominum qui fecit	51r
8	A Christo de caelo	152r	1	Accessit Jesus ad loculum	138v			*53v
1	A diebus antiquis	1r	2	Accessit Jesus et divinae	301v	6	Adoremus Dominum quoniam	47v
		*7v, *10r	3	Accipiens Simeon puerum	156v	1	Adoremus regem... Helenam	295r
5	A diebus Johannis	224v	7	Accipite Spiritum	110v	7	Adoremus victoriosissimum	261r
2	A fructu frumenti	117r	8	Ad Christi vocans gratiam	246v	1	Adoremus virginum regem	258r
1	A porta inferi	94r	4	Ad Christi vocem cum	203v	8	Advenerunt nobis	58v
		286v	4	Ad Dominum vigiles	165r			*59r, *61r, *61v, *62r, *62v, *69v, *65v, *71v
3	A progenie in progenies	164r	1	Ad festa pretiosi	245v	5	Adveniente Petro	186r
		*235r+	5	Ad haec Margarita	192v	1	Adventientes milites	269v
3	A prophetis praecinitur	266v	1	Ad hanc vocem Christi	144v	6	Aedificavit Moyses	120v
1	A saeculo non est	73r	1	Ad hoc tantum sub	143r	7	Afferre Domino	36r
2	A summo caelo	300r	1	Ad manum autem illum	152r			*38v, *40r
4	A summo caelo	106v	6	Ad nihilum deductus harum	239v	7	Agatha sancta dixit	157v
2	A timore inimici eripe	46v	8	Ad omnia quae mittam	179r	7	Agathes laetissime	157v
7	A viro iniquo libera	49v	1	Ad te de luce (minor)	46r	3	Agnosce o Vincenti	150v
1	Ab aeterno ordinata	298r	7	Ad te de luce (major)	57v	4	Agnum sponsum virginum	145r
8	Ab hominibus iniquis	87v	4	Ad te Domine levavi	15v			254v, 282v
1	Ab insurgentibus in me	90r	8	Ad Thomae memoriam	142r	2	Ait ei puella	192r
4	Ab intus regis filiae	252v	4	Ad tribunal vinculata	163r	1	Ait latro ad latronem	91r
1	Ab ipso pueritia	167v	2	Adaperiat Dominus cor	131v	2	Ait Petrus principibus	185v
8	Ab oriente veniunt Magi	39r	8	Adaperiat Dominus cor	131r	6	Alias oves	103v
1	Abiit Jesus trans mare	71v	8	Adducentur regi virgines	240r	4	Alieni insurrexerunt	89v
5	Abjectis itaque	296v	1	Adest dies celebris	221v	5	Alleluja alleluja	100r
7	Abrahae fit promissio	267r	1	Adest festum venerandum	217r			104r, *106r
1	Abraham pater vester	75r	4	Adest namque nativitas	230r	6	Alleluja alleluja	94v
		*76r, *76v	1	Adesto Deus unus	43v	7	Alleluja alleluja	94v
4	Absolve Domine animas	286v			114v			*99v, *101r
7	Absterget Deus omnem	277v	1	Adesto Domine famulo	269v	5	Alleluja ascendens	106v
1	Accepit autem omnes	73r	5	Adesto jam supplicibus	266r	5	Alleluja Pascha nostrum	94v
		138v	3	Adhaerebat moralibus	165r	5	Alleluja Regem apostolorum	*175r
			8	Adhaesit anima mea... lapidata	25v	5	Alleluja Regem ascendentem	106v
			8	Adhaesit anima mea... igne	209v	5	Alleluja Regem crucifixum	176v
			5	Adhuc multa habeo	105v	5	Alleluja Regem evangelistarum	175r
			1	Adjunctus ergo Nebridio	223v	5	Alleluja Regem martyrum	173v
			1	Adjutor in tribulationibus	45v			*174v
			1	Adjutorium nostrum in	46v	5	Alleluja Resurrexit Dominus	96r
			2	Adjuva me et salvus	45r			*176v
			7	Adjuvabit eam Deus	155r	5	Alleluja Salva nos	176r+
					*212r	5	Alleluja Spiritus Domini	110r
			1	Admirabile est... in universa	295r			*111v, *112r, *112v, *113v
			1	Admirabile est... quia gloria	242r	5	Alleluja Spiritus Paraclitus	110r
			6	Admirabile et ineffabile	183v	1	Alliga Domine in vinculis	83v
			8	Adonai Domine Deus	130r	5	Alma Redemptoris	215v
			1	Adoramus te Christe	175v	4	Ambulabunt mecum	32r
			6	Adorate Dominum alleluja	37v	3	Ambulabat Petrus	136r
					*39v	1	Ambulans Jesus juxta mare	260v
			8	Adorate Dominum in aula	44v	8	Amen amen dico vobis quia non	112v
			6	Adorate eum	37v	1	Amen dico vobis quia nemo	69r
					*39v			

* Az index első oszlopában a tónust jelöljük (ha egy dallam kétféle tónusban fordul elő, akkor mindkettőt adjuk, törtjellel elválasztva). A második oszlopban az ének incipitje következik, a harmadik oszlopban a fóliószám. A fóliószámot megelőző * csak rubrikában (vagy incipitben) kiírt tételeket jelöl, a fóliószámot követő + jel pedig utólagos (marginális vagy interlineáris) megjegyzésre utal. Ha egy oldalon többször is előfordul ugyanaz a tétel, a fóliószámot ismételtelen kiírjuk. Az ismételtelen kiírt szövegincipit esetében ugyanahhoz a szöveghez különféle dallamok társulnak.

** Az invitorum-antifónákat külön jegyzékben is felsoroljuk.

8	Amplius lava me	47r	8	Astiterunt reges	88r	8	Beatus Nicolaus pontificatus	265r
		*58r	3	At ille jussit	222r	1	Beatus Othmarus abbas	251r
2	Ancilla Christi sum	157r	8	Athleta Christi	174v	8	Beatus venter	22v
1	Ancilla dixit Petro	81v	8	Attendite a falsis	136v	7	Beatus Vincentius cujus	149r
8	Andreas Christi famulus	262v	7	Attendite universi	94r	1	Beatus vir Adalbertus	245v
7	Angeli Archangeli Throni	238r	4	Auctorem vitae Christum	192r	3	Beatus vir qui in lege	279v
1	Angeli Domini Dominum	238r	1	Auctori celebres pangat	203v	3	Beatus vir qui inventus est	175r
6	Angelicis manibus susceptus	247v	3	Audiens haec Olibrius	192r			*175r
3	Angelo lucis apparente	206r	8	Audistis quia dictum est	136r	8	Beatus vir qui suffert	275r
2	Angelorum esca	119r	7	Audistis quia dixi	113v			296v
7	Angelorum regi Deo	235v	1	Audita est vox infantium	210v	8	Bene fundata est	122r
7	Angelus ad pastores	21r	8	Audite et intelligite	69v	5	Bene omnia fecit	137v
8	Angelus autem Domini	95r	1	Auditu auris audivi	127r	8	Benedic anima mea	49v
	*95v, *96r, *96v, *97r, *97v, *98v,		4	Audivit Ananias in visu	153v	4	Benedic Domine domum	119v
	*98v, *99r, *99r, *99v, *99v		3	Auferte ista hinc	72r	1	Benedicat nos Deus	43r
1	Angelus Domini nuntiavit	4v	8	Auribus percipite	45v	1	Benedicat nos Dominus	71v
		*15r	4	Auro virginum incestus	264r	5	Benedicite Domino omnia	247v
4	Angelus Domini astitit	207r	2	Auxilium meum a Domino	45v	8	Benedico te Pater... apostolum	159r
4	Angelus Domini descendebat	62v	8	Ave beate rex Stephane	216v	8	Benedico te Pater... Filium	147r
1	Angelus ergo dixit Mariae	172v			*296v			256v, 269r
7	Anima mea liquefacta	229v	6	Ave decus virgineum	266r	5	Benedicta es Maria	268r
8	Animae impiorum	73r	6	Ave Domina mundi	211v	7	Benedicta filia tu	213v
	*76r, *76v, *77r, *77v, *80r				*297v			*215v
1	Anna beatae Helenae	295r	3	Ave flos nobilium	226v	7	Benedicta gloria Domini	121v
7	Annulo suo	147r	1	Ave gemma claritatis	257v	8	Benedicta sit creatrix	116r
4	Annuntiate populis	14r	1	Ave gemma virtuosa	159v	4	Benedicta tu	154v
8	Annuntiaverunt opera	270v	1	Ave Maria	11v	4	Benedicta tu	5r
2	Ante luciferum genitus	37v			*14v			211v, *15v, *214r
	*38v, *39v, *39r, *39r, *39v, *40r		2	Ave Maria	170v	4	Benedicta tu	172v
1	Ante me non est	7v	6	Ave mater misericordiae	217r	7	Benedictionem omnium	281v
4	Ante thorum	154v	8	Ave protomartyr Stephane	303v	6	Benedictus Deus Israel	45r
1	Antequam convenirent	4v	4	Ave senior Stephane	23v	6	Benedictus Dominus Deus	40v
		18r	7	Ave spes nostra	18r			*50r, *51r, *53v, *56r
3	Antequam mortem sacram	193v	8	Avertantur retrorsum	84r	6	Benedictus Dominus Deus	298r
4	Anxiatus est in me	91r	8	Avertit Dominus captivitatem	46v	6	Benedictus Dominus in	48v
1	Apertis thesauris	38r				5	Benedictus Dominus rex	260r
		*38r, *38v				5	Benedictus es Domine in	241r
8	Apertum est os Zachariae	180v	B			1	Benedictus es in firmamento	52v
1	Aperuit Augustinus codicem	221v				1	Benedictus es Salvator	185r
7	Apparuit caro suo	28r	7	Baptista contremuit	40r	8	Benediximus vobis in	47v
9	Apparuit Dominus Thomae	269v	8	Baptizat miles	39v	6	Benedixisti Domine	48v
4	Appenderunt mercedem	81r	7	Baptizatur Christus	40v	6	Benedixit filius tuis	41r
1	Appropinquabat autem dies	77r	7	Beata Agathes ingressa	159r	8	Benefac Domine bonis	46v
3	Apta tandem viri votis	251v	8	Beata Agnes in medio	147r	4	Benigne fac in bona	50r
4	Apud Dominum misericordia	22r	7	Beata Caecilia dixit	255r	4	Betlehem non es	4r
7	Aqua comburit peccatum	40v	8	Beata Dei Genitrix	215v	1	Biduo vivens	262r
3	Aqua Thomae quinquies	142r	8	Beata es Maria	7r	5	Bissenos nummos angelo	167r
1	Archangele Christi per	238r			15v	3	Bonorum meorum	41v
8	Archangele Michael	238r	4	Beata es mater et virgo	172v	1	Bonum certamen certavi	189v
7	Argentum et aurum	186v	4	Beata Helena ut virtutum	296v	8	Bonum est confiteri	50r
1	Arguebat Herodem	224v	8	Beatam me dicent	9v	?	Bonum est nobis hic esse	301r
3	Arridebat parvulus	30r			15v	8	Bonum est sperare	71v
5	Ascendens Christus in altum	108r	1	Beati critis cum vos	272r			
		*108v, *109v			*241v			
6	Ascendens Christus in altum	106r	1	Beati mundo corde	272r	C		
1	Ascendens Jesus in navim	136r	2	Beati omnes qui timent	47v			
8	Ascendente Jesu in naviculam	50v	8	Beati qui ambulant	43r	3	Caecilia famula tua	256v
4	Ascendit Deus in jubilatione	108r	4	Beatissima Christi virgo	194r	8	Caecilia virgo Almachium	254v
4	Ascendit fumus	236v	8	Beatus Andreas orabat	262v	1	Caecus magis ac magis	56v
7	Ascendo ad Patrem	107v	7	Beatus Benedictus patre suo	196v			*58r
2	Aspice in me	45r	8	Beatus es et bene tibi	145r	7	Caecus sedebat secus	56v
1	Assumpsit Jesus	62v	1	Beatus Gregorius ab angelorum	164v			*58r
7	Assumpta est Maria	213r	1	Beatus iste sanctus	279v	4	Caelesti cinctus	167r
		*213v	8	Beatus Laurentius dum in	210r	8	Caeli aperti sunt	39v
1	Assumptus ex eculo	150r	8	Beatus Laurentius ora-... Domi-	208r	2	Caeli caelorum laudate	47r
		*150v	8	Beatus Laurentius ora-... gra-	209v	1	Caeli enarrant gloriam Dei	42r
2	Assunt Thomae martyris	140v	8	Beatus Laurentius ora-... mea	208v	2	Caeli enarrant gloriam Christi	161r

2	Caeli stupent in Maria	296bis	8	Collaudabunt multi	275r	4	Credo videre bona	93r
6	Caesar electos convocat	258v			*296v			285r
2	Calicem salutaris... et nomen	87v	7	Colligite primum zizania	50v+	7	Crucifixum regem	26v
3	Calicem salutaris... et sacrificabo	116v	8	Collocet eum	29r	2	Crux est sancta	233r
7	Caminus ardebat	43r	1	Columna es immobilis	269r	2	Cui Eva oboedivit	266r
1	Canite tuba	11v	8	Comedi favum cum melle	231v	1	Cujus corpus aquila	196v
		*11v	4	Commendemus nosmetipsos	60r	2	Cujus devotam infantiam	245v
8	Cantabant sancti	31v			*61v	3	Cujus in ecclesia micat	203v
1	Cantantibus organis	256r	3	Communione calicis	117v	2	Cujus pulchritudinem	146r
7	Cantate Domino canticum	7v	4	Comperta autem ejus	224r	3	Cultor agri Domini	140v
7	Cantate Domino carmina	205v	8	Completi sunt dies	23r	7	Cum angelis et pueris	79v
2	Cantate Domino et benedicite	48v	7	Concede nobis hominem	263r	1	Cum appropinquaret Dominus	137r
8	Cantemus Domino gloriose	48r	1	Conceptus hodiernus	267v	7	Cum appropinquaret Jericho	57v
8	Captabant in animam justi	90v	1	Concurrebant (!) duo simul	99r	1	Cum audisset Job	127r
7	Caput draconis	40r	8	Concussum est mare	237r	3	Cum autem audisset Petrus	136r
7	Caritas Pater	115v	8	Confessio et pulchritudo	205v	7	Cum autem conplacuit ei	151r
1	Caritas novum decantate	162v	5	Confessionem laudis ad	206v	8	Cum autem descendisset	50r
2	Carnifices suscipientes	193v	3	Confessor Christi Stephane	216v	1	Cum autem esset	25v
7	Caro mea requiescet	91r	4	Confessor Domini Ladislave	182v	1	Cum autem tempus resolutionis	197r
6	Caro nostra cum vitiis	233v	4	Confessoris Emerici	226v	8	Cum autem venerit ille Spiritus	105v
1	Celebremus conversionem	153v	4	Confessorum regem adoremus	182v	1	Cum coetu virgineo	259v
1	Cenantibus autem	88r			263v	1	Cum discubisset in domo	199r
1	Ceperunt omnes turbae	80r	8	Confido in Domino	248v	4	Cum esset adhuc	258v
2	Certamen magnum	279r	8	Confirma hoc Deus	110r	8	Cum esset desponsata	18v
7	Christi fidelis famulus	167r	5	Confitebor Domino nimis	49v	1	Cum esset sero	100v
1	Christi virgo nec terrore	145r	8	Confitebor tibi Domine quoniam	52v	5	Cum facies Christe tua	203v
8	Christo datus est	39v	1	Confiteor tibi Domine rex	207v	1	Cum facis elemosinam	58v
2	Christo dierum die	204r	7	Confortatus est	29v	3	Cum fortis armatus	66v
7	Christo quotidie	143r	4	Confundantur et revereantur	89v			*68v
4	Christo regi ethereo	204r	4	Confundantur qui me	79v	8	Cum his qui oderunt	87v
5	Christum regem... quem	245v	1	Congaudendum est	201v	1	Cum inducerent puerum	156v
6	Christum regem...dominantem	117r	8	Congaudete mecum	147r	7	Cum intraret Jesus in domum	138v
3	Christum transfiguratum	300r	7	Considerabam ad dexteram	88r	1	Cum intraret Jesus quoddam	138r
4	Christus apparuit	38v	1	Considerate lilia	138r	7	Cum jejunatis nolite	58r
		*39v, *39v, *40r	1	Consilium fecerunt inimici	83v	7	Cum jucunditate	232r
7	Christus circumdedit me	146v	2	Consolamini consolamini	9v	7	Cum orasset Judas	177r
		*147v	8	Conspicit in caelis	235r	8	Cum palma ad regna	279r
2	Christus infans	30r	2	Constantes estote	15v			*241v
8	Christus me misit	261v	8	Constitues eos principes	270r	1	Cum pervenisset beatus	263r
4	Christus natus est	19r	8	Consurgat quaesumus	238r	6	Cum prece devota	203r
		*32r, *32r, *32r, *32v, *34v, *35v, *35v	2	Consurge consurge	9v	4	Cum sero factus esset	58v
4	Christus quando pertulit	233r			*15v	1	Cum sol autem occidisset	69v
2	Christus resurgens	96r	1	Continet in gremio	22v	1	Cum sublevasset oculos	71v
8	Cibavit nos Dominus	118v	8	Contritum est cor meum	87r			*140r
8	Cilicio Caecilia	254v	8	Contumelias et terrores	83v	8	Cum turba plurima	55r
2	Circumdantes circumdederunt	79v	1	Conversus est Dominus	200r	8	Cum venerit... ille arguet	105v
5	Circumdederunt me	284v	8	Conversus est furor	45r	8	Cum venerit... de me alleluja	109r
7	Cito euntes dicite	95v	8	Convertere Domine et eripe	284v	1	Cum venerit...et vos	109v
		*95v, *96r, *99v	8	Convertere Domine aliquantulum	14v	4	Cum videris nudum	61r
3	Cives mei vermes	127r	2	Convertimini ad me	58r			*68r
5	Civitas supremi regis	204v	1	Convocatis Jesus... discipulis	113r	7	Cum vocatus fueris	138v
8	Clamabat Elisaeus	123r	1	Convocatis Jesus... apostolis	272v	2	Cumque ascendisset Judas	177r
5	Clamant omnes blasphemavit	163v	1	Cor mundum crea	60v	8	Cumque intuerentur	107r
7	Clamaverunt justi	270r	8	Corde et animo	232r			*107v, *107v
1	Clamavi et exaudivit	45v	4	Corde et voce simul	230r	4	Cumque navi sanctum	251v
1	Clamor meus ad te	49v	3	Cordis puritate	161r	3	Cunctis diebus	46r
1	Clarifica me Pater	77v	5	Cornu salutis hodie	254r			Currebant: vide: Concurrabant
		106r	1	Corpora sanctorum in pace	279r	7	Custodi me a laqueo	88r
8	Clarissimis quotidie	143v			302r, *241v	4	Custodiebant testimonia	271v
8	Claudus quidam	186v	3	Corpus negat subdere	226v			
8	Cogitaverunt impii	86r	8	Cosmas et Damianus	235r			
6	Cognoverunt Dominum	96r	4	Crastina die delebitur	18r	D		
		*97v, *98r, *98v, *99r, *99r, *100r, *101r, *106r			*18r			
1	Cognoverunt omnes a Dan	122v	8	Crastina die erit	18r	4	Da mercedem Domine	13v
3	Cognovimus Domine	76v	1	Credentibus per crucem	234r	4	Da mihi in disco	225v
3	Cognovit autem pater	139v	2	Credidi propter quod	45v	2	Da nobis Domine auxilium	46v
			2	Credimus Christum	255v	1	Da pacem Domine	131r

6	Dabit illi Deus sedem	171r	4	Dilectus ecclesiae	238v	2	Domine ut video	69v
1	Dabit illi Dominus	14v	4	Dilectus meus misit	170v	3	Domine vim patior	82v
3	Dabit illi Dominus Deus	172v	4	Dilexisti justitiam	161v	6	Dominum Deum nostrum	49v
8	Dabo in Sion	9r	1	Dirae gentis dux	246v	6	Dominum qui fecit nos	48v
2	Dabo sanctis meis	302r	7	Dirige Domine	284v	4	Dominum qui venturus est	7v
8	Damasci praepositus	191r	8	Discede a me	145r	8	Dominum Salvatorem	1r
8	Dantur ergo laudes	150v	7	Discerne causam meam	82v	4	Dominus Elizabeth	254r
8	Data est mihi	99r	2	Disciplinam Deo	226v	8	Dominus ab utero vocavit	179v
8	Data sunt ei incensa	236r	2	Discipulis quippe	301v	8	Dominus custodit te	284r
7	Datum est opus eorum	274v	7	Disrupisti Domine	29v	1	Dominus decore Annam	205v
7	De caelo veniet	7r	3	Distulit tamen diu	220v	1	Dominus defensor	44v
8	De fructu ventris	22r	8	Diviserunt sibi vestimenta	88r			*61v, *76r
7	De intentione Judaici	234r	7	Dixerunt discipuli	250r	2	Dominus Deus auxiliator	79v
2	De profundis clamavi	47v	8	Dixerunt impii opprimamus	82v	8	Dominus dixit ad me	19r
1	De quinque panibus	70v	1	Dixerunt pharisaei	11v			*32r, *32v, *34v, *35v
2	De Sion exibit lex	5r	7	Dixi iniquis	86v	6	Dominus in caelo	108v
1	De Sion veniet Dominus	14v	8	Dixit angelus ad Petrum	187v			*109v
1	De Sion veniet qui regnaturus	14v	8	Dixit autem Dominus servo	139v	6	Dominus in Sion	108v
7	De sub cuius pede	257r	1	Dixit autem Maria... ecce	172r			*109v
8	Dederunt in celebratione	274v	7	Dixit autem Maria... quomodo	171v	8	Dominus in templo	106v
1	Dedisti Domine habitaculum	257v	8	Dixit autem pater ad servos	65v	8	Dominus Jesus Christus	249v
8	Dedisti hereditatem	270v	8	Dixit autem paterfamilias amice	53r	3	Dominus legifer noster	15r
2	Deduc me Domine	45r	8	Dixit Caesar ad Hippolytum	210v	8	Dominus mihi adjutor	68r
1	Deficiente vino	44r	8	Dixit Dominus mulieri	64v	8	Dominus possedit me	125r
8	Delicta juventutis	285r	6	Dixit Dominus paralitico	139r	1	Dominus quidem Jesus	109r
5	Deo cum laetitia	254r	1	Dixit dominus villico	137r	4	Dominus regit me	43r
7	Deo decantent omnia	253r	1	Dixit Hippolytus ad Decium	210v	2	Dominus tamquam ovis	87r
5	Deo laudabilis et hominibus	296v	1	Dixit Jesus turbis quis	75v	1	Dominus veniet occurrere	11v
8	Deo nostro jucunda	41r	8	Dixit Jesus... afferte	98v	7	Domo rebus dum ablatis	254r
3	Deposuit potentes de	298r	7	Dixit paterfamilias operariis	53r	7	Domum tuam Domine	122r
7	Descendi in hortum nucum	229v	7	Dixit Romanus ad beatum	208r	8	Domus Jacob	44r
7	Descendit angelus Domini	178v	1	Doleo super te	123r	1	Domus mea domus	62r
4	Desiderio desideravi	77r	8	Domine abstraxisti	93r			122r
4	Deum verum	114v			285v	1	Ductus est Jesus	61r
1	Deus a Libano	15v	4	Domine audivi auditionem	49r	6	Dudum namque desolatam	218r
8	Deus adjuvat me	93v	8	Domine clamavi ad te	49v	1	Dulce lignum	176v
8	Deus deorum Dominus	45v	1	Domine descende ut sanes	139v	5	Dulcis Dei Spiritus	229r
1	Deus Deus meus ad te	52v	2	Domine Deus in adiutorium	47v	1	Dum aurora finem daret	256v
8	Deus Deus meus ad te	45r	8	Domine Deus meus in te	41r	1	Dum committeret bellum	237v
7	Deus magnus Dominus	63r	6	Domine Deus noster	247v	3	Dum complerentur	110v
8	Deus meus eripe me	84r	6	Domine Deus virtutum converte	12r			*111r, *111v, *112v, *113r, *113v
8	Deus meus es	57v	6	Domine Deus virtutum beati	242v	1	Dum conturbata fuerit	91r
8	Deus misereatur (major)	42v	1	Domine dimitte eam	63r	1	Dum haec virgo gravidatur	298r
8	Deus misereatur (minor)	68r	1	Domine Dominus noster	280v	1	Dum in hac terra	167v
1	Deus palam omnibus	253v	1	Domine factum est ut	135v	8	Dum medium silentium	34r
8	Deus palam omnibus	296r	8	Domine in virtute tua	42r	8	Dum ortus fuerit	18v
7	Dextera Domini	64v	8	Domine iste sanctus habitabit	280v	7	Dum praeliaretur Michael	237v
8	Dexteram meam	145r	8	Domine Jesu Christe seminator	255r			*238r
1	Dicebant enim intra	140+	7	Domine labia mea	64v	4	Dum Redemptoris nostri	197v
8	Dicit Dominus paenitentiam	9v	7	Domine libera animam	26v	8	Dum sacrum mysterium	235v
8	Dicite invitatis	139r	3	Domine mi rex	225v	1	Dum staret Abraham	56r
1	Dicite pusillanimes	15r	1	Domine non sum dignus	50v	2	Dum steteritis ante reges	272r
5	Dicite pusillanimes	14r +			58v	5	Dum transiret Dominus	137v
3	Dico autem vobis quod multi	137v	6	Domine ostende Patrem	175r	7	Dum tribularer clamavi	82v
6	Dicta sunt de te gloriosa	162r			*175v	8	Dum venerit Filius	12v
4	Dicunt ei illi mulier	201r	3	Domine probasti me	49r	1	Duo homines ascenderunt	137r
7	Dicunt infantes Domino	31r	1	Domine puer meus	58v	3	Duo legens testamenta	257v
1	Dies Domini sicut fur	12v			50v			
1	Diffusa est gratia	19r	6	Domine qui operati sunt	242r			
		*32r	6	Domine qui operatus est	184r	E		
7	Digna Deo matrona	296r	4	Domine refugium factus	48r			
4	Dignare me laudare	212v	8	Domine salva nos	50v	5	Ecce ancilla Domini	172v
5	Dignare me... et puerpera	268r	7	Domine si adhuc populo	250r	8	Ecce ancilla Domini	15r
6	Digne cunctis praeferenda	298v	1	Domine si hic fuisses	73r	7	Ecce apparebit Dominus	6v
7	Dignum sibi Dominus	261v	1	Domine si in tempore	108v	7	Ecce ascendimus Jerosolymam	65r
6	Dignus a dignis laudatur	30v	3	Domine spes sanctorum	242v	8	Ecce completa sunt	23r
8	Dilecti Deo et hominibus	274v	4	Domine suscipe me	28v	5	Ecce concipies et	171r

7	Ecce confessor magnus	281v	4	Eja pervigiles	266r	6	Exaltabuntur cornua	271r
1	Ecce crucem Domini	176v	1	Ejice primum hypocrita	136r	4	Exaltare Domine	108r
7	Ecce dedi verba	179v	1	Ejicientes eum	24v	4	Exaltata es	211v
8	Ecce Deus meus	14v	7	Electi sunt in Christo	274r	8	Exaltate regem regum	107r
3	Ecce Dominus noster cum	7r	8	Elegit Dominus virum	142v	8	Exaudi orationem meam	286v
5	Ecce Dominus veniet	3v	6	Elegit eos ex omni carne	273v	8	Exaudiat te Dominus	42r
1	Ecce ego Johannes vidi	272v	5	Elevamini portae	32v	8	Excelsus super omnes	270r
1	Ecce ego mitto vos	270r			9r, *34v, *35v		*150v, *164r, *194v, *269r, *272v	
1	Ecce in nubibus caeli	6v	1	Elevans autem dives	135r	4	Exemplum merear fieri	210v
4	Ecce jam in sublime	150v	8	Elevare elevare	9v	4	Exhortatus es in virtute	87r
7	Ecce jam nunc quo	240r			*15v	1	Exi cito in plateas	135v
5	Ecce jam veniet plenitudo	12v	4	Elevata est	106v	7	Exiit qui seminat	55r
5	Ecce Maria genuit	35r	4	Elevatis manibus	107r	8	Exiliens claudus	187r
7	Ecce mitto angelum	7r			*107v, *107v	3	Excarnavit Elizabeth	296bis
1	Ecce nomen Domini	1v	3	Elizabeth Zachariae	180v	7	Exortum est in tenebris	22r
6	Ecce nubes lucida	300r			*180v	8	Expandens manus suas	28r
8	Ecce nubes lucida	300v	4	Emissiones tuae	231r	8	Expansis manibus	254v
8	Ecce nunc palam	106r	4	Emitte agnum	13v	1	Expugna inpugnantes	44v
8	Ecce nunc tempus	59r	8	Emitte spiritum tuum	110r	4	Exspectabo Dominum	5r
1	Ecce prudens virgo	283v	5	Emmanuel jam prope est	13v	4	Exspectetur sicut pluvia	16r
1	Ecce puer meus	29r			*15r			18r
6	Ecce quam pulcher est	241r	8	En lectulum Salomonis	240v	7	Exspecto pro te gladium	260r
4	Ecce quod concupivi	147r	7	Eodem tempore Fortunatus	224v	4	Exsultabunt Domino omnia	286r
		*147v	1	Erant autem qui manducaverant	136v	3	Exsultabunt omnia	33v
1	Ecce tu pulchra es	230v	8	Erat autem aspectus	95r			*34v, *35v, *35v
1	Ecce veniet desideratus	11v			*95v, *96r, *99v	4	Exsultabunt sancti in	241v
1	Ecce veniet Deus	5r	8	Erat enim in sermone	143r			*241v
4	Ecce veniet Dominus princeps	12v	6	Erat ergo corpus Othmari	251v	4	Exsultate Deo adiutori	48v
4	Ecce veniet Dominus ut sedeat	14r	1	Erat Jesus ejiciens	68r	8	Exsultavit cor meum	47r
		15v	1	Erat quidam regulus	139v	5	Exsultent in Domino	178r
4	Ecce veniet propheta	4r	7	Erexit Dominus nobis	46v			*178r
4	Ecce venit ad templum	154v+	7	Erexit Jacob lapidem	121r	7	Exsulet terra propere	297v
4	Ecce venit rex	1v	5	Erigitur itaque infantium	30v	4	Exsulet vox ecclesiae	254r
4	Ecce video caelos	25r	4	Erit mihi Dominus in Deum	120v	1	Exsurge Domine et judica	86r
6	Ecclesia sanctorum laudet	234v	6	Eruclavit cor meum	45v	1	Exsurgens autem Maria	296bis
8	Ecclesiae sanctae frequentans	265v	1	Erunt prava in directa	11v	8	Extende Domine brachium	131r
4	Ego autem ad Dominum	15v	1	Erunt primi novissimi	53v	8	Extollens quaedam mulier	68v
8	Ego daemonium non habeo	74r	4	Est secretum Valeriane	256r			*210v
		*75v	6	Esto mihi in Deum	47v	6	Exulantis praedia	141r
8	Ego dormivi et somnum	94v	1	Estote ergo misericordes	135v	5	Exulat vir optimus	141r
		*99v	2	Esurientes implevit bonis	298r			
8	Ego gloriam meam	74v	5	Et beata quae credidisti	296+			
		*76r	8	Et dicebant ad invicem	96r	F		
8	Ego plantavi	190v	7	Et ecce terraemotus	95r+			
8	Ego principium	64v	8	Et factum est in die octavo	181r	4	Fac a Patre benedici	299r
8	Ego pro te rogavi	188r	2	Et factum est ut audivit	296bis	3	Fac benigne	68r
7	Ego si patibulum	261v	4	Et in servis suis	50r	4	Faciem meam	81r
7	Ego signo crucis	248v	8	Et invocabimus nomen	47v	7	Facta est cum angelo	21v
1	Ego sum Alpha et O	100r	1	Et omnis mansuetudinis	48r	1	Facti sumus sicut	46v
1	Ego sum lux mundi	73r	4	Et unde mihi hoc	296bis	4	Factum est in una dierum	113r
8	Ego sum ostium	112v	8	Et valde mane	95v	8	Factum est silentium	238r
2	Ego sum panis vivus... et panis	116v			*100r	4	Factum est ut quaedam	185v
1	Ego sum panis vivus dicit	113r	6	Et videns Jesus fidem	139r	6	Factus ergo presbyter	224r
1	Ego sum panis vivus si quis	119r	1	Euge serve bone	282r	1	Factus est adiutor	64v
8	Ego sum pastor bonus alleluja	103v	8	Euntes ibant	29v	8	Factus est repente	110r
3	Ego sum pastor bonus qui pasco	103v	1	Euntes in mundum	108v			*111v, *112r, *113v
8	Ego sum pastor ovium	103r			*194v+	4	Factus sum sicut homo	93v
2	Ego sum qui sum	94v	4	Ex Aegypto vocavi	5r	3	Favus distillans	230v
		*99v	6	Ex altari tuo	118v	4	Fecit Dominus potentiam	298r
8	Ego sum qui testimonium	73v	6	Ex alto orientis radio	206r	1	Felix locus felix ecclesia	140r
7	Ego veritatem dico	105v	3	Ex omni carne laudaverunt	274v	3	Ferax est terra	296bis
1	Egredietur virga	12v	1	Ex ore infantium laudem	252r	7	Fiat Domine cor meum	255r
7	Egregie Dei martyr	145r	1	Ex quo facta est	10r	4	Fidelia omnia mandata	44r
8	Egregius Dei martyr	150v			15v	2	Fidelis sermo	197v
1	Egressi duodecim	113r	5	Ex quo omnia	114r	3	Fidelis servus	281v
1	Egressus Jesus secessit	64v			*116v	8	Fili quid fecisti	39v
7	Eja mater gratulare	298v	8	Exaltabo te Domine	108r			

8	Fili recordare	65r	1	Gloriosa splendet orbi	201v	2	Hic martyr sanctus Scavorum	247v
		*135r	7	Gloriosam virginem tyrannus	259r	1	Hic quippe virginum	240v
3	Fili tu semper mecum es	65v	6	Gloriosi principes	188v	2	Hic salutis semita	228v
1	Filiae Jerusalem	175r			303v, *190r+	8	Hic vir despiciens	277r
2	Filiae Sion currite	120v	4	Gloriosus apparuisti	237r	8	Hiis sane monasteriis	166r
1	Filii hominum scitote	275v	6	Gloriosus princeps iste	202v	3	Hiis vero temporibus	163r
		277v	1	Granum cadit	142r	2	Hinc exsultat in excelso	220r
4	Flavit spiritus ejus	220r	4	Gratia Dei in me	191r	4	Hinc horrendo carceris	150r
7	Flebat autem uberrime	223r	7	Gratias tibi ago	159r	1	Hoc est nomen quod	298r
2	Flos fulsit ex Britannia	239r	4	Gratulare mater Anna	206r	8	Hoc est praeceptum	272r
6	Fluminis impetus	37v	8	Gregem tuum Domine	74r	1	Hoc est testimonium	13v
		*38v	4	Gregorii dulcissime	167r			*16r
1	Fons aeternae pietatis	182r	1	Gregorius ortus Romae	165r	8	Hoc promissum est impletum	267r
5	Fons hortorum	231r	4	Gregorius ut creditur	165v	8	Hodie beata virgo Maria	157r
5	Fons omnium benedictionum	234v	2	Gregorius vigiliis	167r	8	Hodie caelesti sponso	38r
8	Fontes aquarum	40r			*167r	6	Hodie Christus	22r
1	Fontes et omnia	110v				1	Hodie completi sunt	111v
8	Formans me ex utero	180r				8	Hodie electorum omnium	154r
2	Framea suscitare	81r	H			8	Hodie Maria virgo	213v
5	Fratribus autem ad refectioem	251v				2	Hodie sanctus Benedictus	170r
1	Fructum salutarum	117r	6	Habens caelo fundamentum	253r	4	Hodie scietis	17r
8	Fuit vir vitae venerabilis	167v	4	Habitabit in tabernaculo	91r	8	Hodie scietis	17v
8	Fulgebunt justi sicut sol	302r			276r	4	Hodie si vocem ejus	74r
8	Fulgentibus palmis	80r	4	Habitabunt in tabernaculo	278r	7	Homo natus est	33v
6	Fundamenta ejus	48v	1	Habitare fratres	48v			*34v, *35v, *35v
			6	Haec ad Deum sitiens	254r	8	Homo quidam descendebat	138r
			8	Haec autem scripta sunt	102r	1	Homo quidam erat dives	135r
G			5	Haec cum dixisset conversa	201r	3	Homo quidam fecit caenam	135v
			5	Haec est botrum	265v	8	Hora est	1v
			4	Haec est dies quam fecit	172v			*4r, *5v, *7v, *10r
7	Gabriel angelus	1r	1	Haec est domus Domini	122r	7	Hosanna filio David	79r
		*170r	3	Haec est generatio	242r			*80r
5	Gaude caelum terra plaude	252r			278v	1	Hosti pandit ostium	141v
6	Gaude decus virginum	258r	8	Haec est illa caeli porta	298v	2	Hujus mater devotissima	220v
8	Gaude et laetare	19r	2	Haec est illa stella	265v	6	Humilibus humilior	246r
1	Gaude fidelis concio	266r	3	Haec est qui nescivit	155v	8	Hymnum cantate nobis de	48v
8	Gaude Maria mater Christi	296bis	1	Haec est vera fraternitas	182r	4	Hymnum cantate nobis alleluja	51r+
4	Gaude Maria virgo	155v	1	Haec est virgo sapiens et	282v	6	Hymnum dicite	57v
		*212v, *215r	1	Haec est virgo sapiens quam	282v			
1	Gaude mater ecclesia	265v	3	Hanc caelestis animavit	258v			
8	Gaude spiritalis	234r	7	Haurietis aquas	12v	I		
6	Gaudeamus omnes fideles	22r	7	Helena Constantini mater	177r			
6	Gaudent in caelis	241v			*177v	1	Ibat igitur Saulus	151r
8	Gaudete et exsultate	242r	7	Helena sancta dixit	177r	8	Ibat Jesus in civitatem	138v
6	Gavisus sunt discipuli	100v	5	Hereditatem tu Deus	202v	8	Ideo iurejurando	281v
		*101v, *104v, *106r	3	Herodes enim tenuit	225v	8	Ideoque et quod nascetur	172r
8	Generatio haec prava	62r	1	Herodes iratus	31v	8	Igne me examinasti	209r
8	Generatio rectorum	243v			*32r	8	Illa Deo dum agit	259r
2	Genuit puerpera	21r	1	Herodes videns	30r	1	Ille me clarificabit	105v
4	Germinavit radix	35r	1	Hesterna die	23v	1	Illi autem profecti	109r
8	Gloria Christo Domino	174v	2	Heu mihi quia	284r	1	Illi ergo homines	71r
		*247v	1	Hi novissimi una hora	53r			*140r
8	Gloria et honor	42v	1	Hi qui linguis	111r	1	Illo quoque negante	250v
4	Gloria haec est omnibus	243r	1	Hi sunt qui cum	31v	1	Illumina Domine vultum	49r
		*241v	1	Hi sunt qui venerunt	32r	8	Illuminare Domine his	50r
8	Gloria in excelsis	21v	6	Hic ab adolescentia	166r	8	Imperiali majestate	296v
3	Gloria laudis resonet	114r	7	Hic accipiet benedictionem a	281r	4	Implevit eos Dominus	274v
		*116v	8	Hic accepit benedictionem quem	184r	8	In aeternum et in saeculum	40v
4	Gloria reginae caelorum	298r	2	Hic erit magnus	172v	6	In basilica beati Emmerami	197v
1	Gloria tibi Trinitas	114r	3	Hic est discipulus ille	28v	7	In caelestibus regnis	174r
		*116r, *116v	3	Hic est discipulus meus	29r	7	In civitate Domini	243r
6	Gloriam mundi sprevit	264r			*178v	5	In conspectu angelorum	49r
2	Gloriandum nobis	303v	3	Hic est ille fons	299r			122v
4	Glorificamus te Dei genitrix	215v	7	Hic est vere martyr	277r	1	In craticula te Deum	210r
		*35v	1	Hic iniquis non consensit	182v	4	In cymbalis benesonantibus	50r
6	Gloriosa mater Anna	205r	1	Hic innocens manibus	228r	1	In dedicatione hujus	119v
1	Gloriosa sanctissimi	164v	8	Hic itaque cum jam	168r	8	In die magno festivitatis	76v
2	Gloriosa semper virgo	268r						

7	In die tribulationis	86v	1	Inclinavit se Jesus	69v	8	Ite et vos in vineam	51r
5	In diebus ejus obsessa	224v	1	Inclyta sanctae virginis	257v			*53r
7	In diebus illis mulier	201v	1	Inclytus martyr Tiburtius	210r	1	Iter faciente Jesu	58r
7	In dolium aqua	193r	5	Inde ubi tempus advenit	222v	4	Iterum autem	104r
1	In domum Domini	122v	7	Induit me Dominus	146r			
7	In domum Domini	46v	2	Indutus Dominus	42v			
5	In Dorotheae festo	161r	8	Infantia teneriori	265v	J		
8	In ecclesiis benedicite	46v	4	Infirmata est virtus	80v			
6	In eremo sanctus Andreas	196r	6	Infunde precamur Domine	303v	8	Jam exsulet terra nubes	205v
6	In excelsis laudate	45r	2	Ingeniis orta natalibus	295r	1	Jam non multa loquar	113v
4	In ferventis olei	27v	7	Ingenua sum et spectabilis	157r	6	Jam tibi fili	148v
		*178r	7	Ingressa Agnes	147r	8	Jerusalem gaude	9r
3	In frontibus nostris	233r			*147r	7	Jerusalem respice	4v
7	In Galilaea	101r	8	Ingresso Zacharia	178v	4	Jesu Christi Domini gratia	273r
2	In hac carne	299r	2	Ingressus angelus ad Mariam	170v	8	Jesum quem quaeritis	101r
1	In hac die laetitiae	228v	4	Ingressus angelus ad Mariam	170v	8	Jesum qui crucifixus est	101r
		*229r	2	Inito consilio	170r	1	Jesum autem transiens	69r
2	In hac forma	298v	3	Innocens mater Anna	204r	1	Jesus haec dicens	55v
4	In honore beatissimae	214r	5	Innocenter puerilia	264r	8	Jesus junxit se	97r
7	In honore Mariae virginis	296bis	4	Innuebant patri ejus	180v	1	Johannes apostolus	27r
8	In illa die	3v	3	Inquinari manu sorde	252r	1	Johannes autem cum	9r
		*4v	2	Insinuavit ergo	221v	8	Johannes est nomen ejus	180v
4	In jubilo dici debet laus	298r	8	Insurrexerunt in me	88r	1	Johannes et Paulus cognoscentes	181v
6	In lectulo meo per noctem	201r	8	Intellexit Dei facta	202v	1	Johannes et Paulus dixerunt	182r
1	In lege Domini fuit	275v	2	Intelligit clamorem	45r	1	Johannes vocabitur	180v
		*225r, *256v	1	Intempesta noctis	170r	5	Joseph fugit dominam	228v
8	In loco pascuae	285r	2	Inter aras idolorum	258r	7	Joseph fili David	18r
1	In magnificentia mirabili	204r	7	Inter plurima suae	296v	4	Jubilare Deo omnis terra	49v
4	In mandatis ejus volet	44r	3	Inter quos quaedam	195r	3	Jubilare et invocare	185r
6	In manu tua Domine	46v	1	Interrogatus a Judaeis	140r	4	Jubilemus Deo beatorum	248r
		*58r	7	Interrogatus te Dominum	209r	6	Jubilemus Deo salutari	45v
1	In Mariae virginis utero	298r	1	Intrepidus itaque	150r	5	Jubilet Deo omnis terra	298r
		*298r	7	Introibo ad altare	118v	8	Jucundare filia	3v
1	In matutinis meditabor	48r	4	Introibo in domum	236r	1	Jucundus homo	26r
1	In medio ecclesiae	29r	4	Intuemini quantus	12v			*247v, *277r
8	In medio ecclesiae	43r			*16r	9	Judaea et Jerusalem	17v
8	In medio et in circuitu	274v	4	Intuens in caelum	26v	8	Judica causam meam	79v
1	In multitudinem misericordiae	299v	8	Inundaverunt aquae	81r	4	Judicasti Domine	75v
1	In nomine Jesu Christi	187r	8	Inventa una pretiosa	284r	7	Juravit Dominus	29r
4	In odore unguentorum	213v	5	Inventus igitur a custodibus	221r			*188v, *191r+, *269v, *272r
2	In omnem terram	270r			*224v	6	Jussit eam virgis caedi	192v
7	In pace factus est	93v	1	Invocantem exaudivit in	280r	8	Jussit Valerianus in conspectu	210v
8	In pace in idipsum	91r	4	Invocantem exaudivit Dominus	183v	2	Juste et pie	9r
1	In patientia vestra	272r	6	Ipse invocavit me	20v	8	Juste judicate	46v
1	In plateis ponebantur	185v			32r	8	Juste lux orta gratiae	253v
	In principio et ante	*32v	1	Ipsi soli servo	146v	8	Justi confitebuntur	243v
4	In prole mater	34r			*147v	8	Justificeris Domine	87r
		215v	7	Ipsi sum desponsata	146v	8	Justorum animae in manu	177v
6	In sanctis ejus laudate	48r			*147v	7	Justus Dominus et justitias	276r
7	In sanctitate serviamus	48r	2	Ipsi vero in vanum	83v			
5	In sole posuit	32v	4	Ipsi vero non cognoverunt	78r	L		
		*34v, *35v	3	Irrigabat igitur	199r			
1	In spiritu humilitatis	61r	6	Isaias ille divus	267r	5	Labia eorum salutarem	273v
8	In tantis virtutibus	254r	2	Ista est speciosa	211r	8	Labia insurgentium	81r
8	In tribulatione invocavi	75v	4	Iste cognovit justitiam	275r	8	Labia mea laudabunt	47r
8	In tua justitia	44v			*167v	7	Ladislaus honoratur	184r
1	In tua patientia	268r	1	Iste est Johannes	29v	8	Laetamini cum Jerusalem	10r
1	In tuo adventu	4v			*178v	8	Laetamini in Domino	242r
1	In tympano et choro	49r	4	Iste homo ab adolescentia	279v			278v, *181v
2	In universa terra gloria	276r	1	Iste puer magnus	180v	1	Laetare Germania	251v
		278r	2	Iste sanctus praedicator	217r	1	Laetare mater nostra	220v
1	In velamento clamabant	174r	8	Iste sanctus pro lege	174v	4	Laetare Pannonia	226r
8	In veritate tua	49r	1	Isti sunt duae olivae	181r	4	Laetentur caeli	20v
8	In virtute Domini Emericus	228r	1	Isti sunt sancti qui pro Dei	182r			*32r
6	In voce exsultationis	118r	2	Istius namque merita	203r	8	Laetentur omnes qui sperant	280r
7	Inclina Domine aurem	41v	8	Istorum est enim	30r	4	Laetis canamus vocibus	238r
2	Inclinavit Dominus	45v	1	Ite dicite Johanni	9v			

5	Lampas tua	295v	7	Magna mirabilia in filia	297v	1	Misso Herodes spiculatore	225v
8	Lampas tua fideliter	200r	1	Magna vox laude sonora	173r	1	Missus est Gabriel angelus a	170v
1	Lapidabant Judeaci Stephanum	25v			*247v	8	Missus est Gabriel angelus ad	9v
8	Lapidaverunt Stephanum	25r	6	Magnificate Dominum	241r			14r
1	Lapides pretiosi	122r	8	Magnificatus est rex	18v	8	Missus sum ad oves	63v
7	Lapides torrentes	25r			*17v	8	Mitte manum tuam	102r
7	Lauda Jerusalem Dominum	243v	7	Magnificet Dominum totum	298r	2	Mittens Dominus et alios	273r
2	Laudabilem virum	133v+	2	Magnum hereditatis mysterium	34r	1	Mittens haec mulier	79v
4	Laudabitur in Domino	202r	7	Magnum mysterium	40v			200r, *81v
4	Laudabo Deum meum	40v	2	Magnus Dominus et laudabilis	221v	7	Mittite in dexteram	98v
		270r	4	Magnus Dominus noster et	270r	6	Modicum et non	104r
2	Laudate Dominum caeli	61r	1	Magnus Samson ad domandum	219r	2	Monachus sub clerico	140v
1	Laudate Dominum de caelis	52v	8	Magnus sanctus Paulus	189v	1	Montes et colles cantabunt	6v
2	Laudate Dominum omnes	45v	1	Majorem caritatem	272r	5	Montes et omnes colles	9r
8	Laudate Dominum omnes	270r	8	Malos male perdet	65r	2	Mox ut vocem Domini	261r
5	Laudem dicite Deo nostro	243v	4	Mane surgens Jacob	122r	1	Mulieres sedentes	94r
2	Laudemus Deum nostrum	151r	6	Maria dixit	1r	4	Multa bona	77r
1	Laudemus Dominum	237r	4	Maria et flumina	38r	8	Multa quidem et alia	102r
6	Laudet te rex gloriae	185r	6	Maria intacta virgo	23r	1	Multi ad beatum	195r
8	Laurentius bonum opus	209v			*35v	8	Multi veniunt ab oriente	50v
1	Laurentius ingressus est	209v	7	Maria Magdalena et Maria	99v	8	Multitudo languentium	145r
4	Laus Deo Patri	114r	5	Maria plena gratia	268r	3	Mundi reges moriendo	217r
2	Laus et perennis gloria	114r	7	Maria stabat ad monumentum	99r	5	Mundialis fabricae	185r
		*116r	3	Maria turbata est	171r	1	Muneribus datis	264v
6	Laus immensa Dei	225v	8	Maria virgo assumpta	213r			
5	Laus jucunda resonet	226r	1	Maria virgo semper lactare	216r			
1	Lazarus amicus	73r	8	Martinus Abrahae sinu	250r	N		
1	Legem Dei jugiter	226v	8	Martinus adhuc catechumenus	248r			
3	Lentis quidem sed jugibus	167r	1	Martyres Domini Dominum	279r	4	Nam quod accepit talentum	247v
1	Leva Jerusalem	5r	8	Martyres sancti quanta	279r	5	Nam ut Athila sub rege	218r
1	Levabit Dominus	7v	8	Martyrum chorus laudate	279r	4	Namque rubus incombustus	266v
2	Levantes capita sua	301v	5	Maxentius instat impius	258v	7	Nativitas est hodie	232r
1	Levate capita vestra	19r	8	Maximilla Christo amabilis	262v	8	Nativitas gloriosae	232r
4	Levita Laurentius bonum	207r	7	Me suscepit dextera	286v			*232v
5	Levita Vincentius dixit	148v	7	Mecum enim habeo	147r	1	Nativitas tua Dei Genitrix	230r
1	Lex per Moysen	13v	4	Media nocte clamor	282v	8	Nativitatem hodiernam	232r
8	Libenter gloriabor	190v	4	Media vita	66r	8	Nato Domino	23r
8	Libera me de sanguinibus	83v	1	Medicinam carnalem	159r			32v
1	Libera me Domine	75v	1	Mel et lac ex ejus ore	146r	8	Natus est nobis Deus	21v
		*76v	8	Memento mei Domine	91r	8	Natus est nobis hodie	21v
6	Libera nos salva nos	115r	4	Memor sit Dominus	118r	1	Ne magnitudo revelationum	190r
8	Liberasti virgam	47v	7	Mendaces ostendis	251r	4	Ne reminiscaris Domine	129r
7	Liberavit Dominus pauperem	86r	1	Mensuram bonam	136r	8	Ne timeas a facie	179r
8	Licuit sanguine loqui	31r	4	Mentem sanctam	157r	8	Ne timeas Maria	4v
2	Lineam sui generis	165r	3	Mercennarius est	103v			*14v
8	Longe fecisti notos meos	90r	1	Metuant Dominum	50r	4	Nec in agnos sustinet	141r
7	Loquebantur variis	110v	2	Michael archangele veni	236v	6	Nec satiabatur	222v
		*111r	7	Michael praepositus	236v	5	Nec sciri potuisset	197r
6	Loquens Dominus ad Noe	53v	1	Mihi vivere Christus	189r	1	Nemini dixeritis	62v
1	Loquere Domine	122v	4	Mira res et inaudita	197r	1	Nemo in eum misit	72v
7	Lucia virgo quid a me	269r	8	Mirabile mysterium	35r	3	Nemo te condemnavit	69v
6	Lupus rapit	103v	8	Mirificavit Dominus sanctos	242r	3	Nemo tollet a me	82v
8	Lux de luce	38r	7	Mirificavit Dominus gratiam	239v	8	Nepharium tamen apud	149v
2	Lux orta est super nos	21v	2	Miserator Dominus escam	116v	8	Nequando rapiat	284v
8	Lux orta est in Cappadocia	162v	1	Misereor super turbam	136v	6	Nesciens mater virgo	22v
6	Lux orta est justis	271r	6	Miserere mei Deus	45r			34v
1	Lux perpetua lucebit	175v	8	Miserere mei Deus	52v	7	Nil territa supplicio	162r
					*55r	6	Nimis exaltatus est	108v
			8	Miserere mei filii	57r			*109v
					*58r	7	Nisi diligenter	158r
M			8	Miserere mihi... miserere	26v	1	Nisi ego abiero	109r
1	Magi videntes stellam	38r	8	Miserere mihi... et exaudi	59r	3	Nisi quis renatus	113v
8	Magi videntes stellam	36r	8	Misi digitos meos	102r	1	Nisi tu Domine servabis	47r
		*38v	7	Misit Dominus angelum... manu	187v			122v, *58r
4	Magister dicit tempus	77r	7	Misit Dominus angelum... medio	209v	2	Nobilis et formosa	163r
8	Magister quod est mandatum	139r	7	Misit Dominus manum	179v			*163v
8	Magister scimus quia	139v	8	Misit rex incredulus	225v	1	Nobilissimis siquidem	263v

8	Noli me derelinquere	207v	2	O Emmanuel	16v	5	Omnes electi	303v
8	Nolite iudicare	135v	2	O Gabriel nuntius	16v	8	Omnes gentes per gyrum	257r
8	Nolite solliciti esse	138v	7	O gloria Jerusalem in Maria	206r	4	Omnes gentes quascumque	36v
8	Nolite timere non separabuntur	144r	8	O gloriosa Dei Genitrix	214r			*39v
8	Nolite timere quinta enim	16r	4	O gloriosa regina	295r	7	Omnes inimici mei	83v
		269v	3	O gloriosum lumen	150v	1	Omnes qui habebant infirmos	69v
1	Nomen tuum laudabile	161r			*188v, *191r	7	Omnes sitiennes	4r
6	Non aspicias peccata	169v	1	O immarcescibilis rosa	173r	4	Omnes videntes in me	24v
2	Non coacti necessitate	195r			*245v	5	Omni laude digna	160r
8	Non dico tibi Petre	69v	8	O inauditum genus	197r	3	Omni tempore	129r
8	Non ego te desero	207v	5	O inclyta Costi regis	260v	2	Omnia cunctorum jubilent	205v
1	Non enim gloriari voluit	296r	5	O inclyta David	216r	3	Omnia quaecumque voluit	48v
7	Non enim misit Deus	112r	8	O ineffabilem virum	249r	2/1	Omnipotens sermo	11v
7	Non est hic aliud	121r	8	O insignis humus gloriae	207r			34r
7	Non est inventus similis	281v	2	O Jerusalem civitas	17r	1	Omnis enim	106r
4	Non haberes in me	81r	7	O Libani palma florens	299r	1	Omnis qui se exaltat	139r
1	Non in solo pane	61v	1	O Margareta caelorum virgo	194r	8	Omnis sapientia	125v
8	Non potest mihi facere	53r	5	O Maria hortus clausus	266r	7	Omnis spiritus laudet	286v
7	Non lotis manibus	69v	5	O miranda potentia	220v	4	Omnis terra adoret	36r
8	Non me permittas	262r	4	O mors ero mors	94r			*39v
7	Non meis meritis	257r	4	O mulier magna est	64r	5	Omnis vallis	10r
8	Non omnis qui dicit	136v			62v			16r
8	Non potest arbor bona	136v	2	O mundi Domina	17r+	5	Omnis vir Christianus	233v
7	Non recedat memoria	303v	3	O nobilis athleta	163v	5	Omnium refugio	252v
7	Non sis mihi tu formidinis	81v	5	O norma justitiae	229r	8	Omnium rerum Creator	229r
7	Non sit vobis vanum (major)	59r	2	O Oriens	16v	6	Opem nobis o Thoma	142v
6	Non sit vobis vanum (minor)	61v	1	O pastor aeternae	263v	2	Opera manuum tuarum	284v
6	Non turbetur cor	175v	8	O per omnia laudabilem	265v	8	Orabat Judas	177r
1	Non vos relinquam	110r	8	O princeps apostolorum	186r	3	Orabat sancta Helena	295r
8	Nonne decem mundati	138r	6	O quam admirabile quod	227v	6	Orabat sanctus Thomas ad	269v
8	Nonne iste est David	122v	6	O quam gloriosum	241v	7	Orante sancta Lucia	269r
4	Norunt infantes	30v	4	O quam larga te	268r	7	Orante sancto Clemente	257r
7	Nos scientes sanctum	255v	6	O quam metuendus	120r	4	Oratione facta	193v
6	Notum fecit	20v	6	O quam pretiosa est Christi	194r	1	Oravit sanctus Benedictus	169v
		*32r, *33v, *34v, *35v, *35v, *39v	6	O quam suavis est	117r	8	Oravit sanctus Hippolytus	210r
8	Novit Dominus viam	242r	7	O quanta vis amoris	296bis	8	Oremus omnes ut confessoribus	256v
1	Novum tibi virgo canticum	297v	2	O quantus luctus	250r	8	Oremus omnes ut ostendat	257r
4	Nox praecessit	3r	2	O Radix Jesse	16r	3	Orietur in diebus	20r
		*4r, *5v, *8r, *10v	4	O Regem caeli	22v	8	Orietur sicut sol	18v
4	Numquid redditur	75v			*32v			*32r
4	Nunc dimittis Domine	156v	2	O Rex gentium	16v	4	Ornatam in monilibus	211r
8	Nuptiae factae sunt	43r	2	O Rex gloriae	108r	4	Oves meae vocem	77r
1	Nuptiae quidem paratae	139v	3	O Rex gloriose	73v			
8	Nursiae provincia	168r	2	O Rex pacifice	17r			
1	Nutricis in auxilium	169r	5	O sacrum convivium	119v	P		
			5	O sancte rex Ladislae	185r			
			2	O Sapientia	16r	5	Paganorum multitudo	159v
O					*10r	2	Paradisi de viridario	159v
6	O admirabile commercium	34v	2	O Thoma Dydime	269r	4	Paradisi portae	211v
		*35r, *35v, *35v, *35v, *154r	3	O vera summa v. Tibi laus	116r*	5	Paratur nobis mensa	118r
2	O Adonai	16r	4	O vera summa v. Miserere	116r*	4	Partu felix illibato	298v
2	O beata benedicta v. Miserere	116r	2	O virgo virginum	17r	8	Parvulus filius	21v
2	O beata Caecilia qui duos	256v	8	O virum ineffabilem	250r	1	Passionem gloriosissimae	260r
1	O beata et benedicta v. Tibi laus	116r	5	O vos omnes	94r	8	Pastor bonus animam	103v
1	O beatum pontificem	250v	2	Oblatus est quia	87r	1	Pastor caesus	140r
2	O beatum virum	248r	1	Obsecro Domine	123r	4	Pastor pius gregem	191v
6	O castitate fallerata	160v	8	Obtulerunt pro eo	156v	8	Pastores dicite quidnam	32r
6	O Christi pietas	265v	6	Occurrit beato Johanni	27v	7	Pastores loquebantur	32r
2	O Clavis David	16v	8	Occurrunt turbae	80r	8	Patefactae sunt	26r
3	O conditio miranda	220r	4	Oculi mei semper	43r	8	Pater Abraham miserere	65r
8	O crux benedicta quia	176v	7	Oculis ac manibus	250r	3	Pater autem Philippus	197r
3	O crux gloriosa v. Arbor amara	176r	6	Oleum exstat effusum	239v	7	Pater de caelis Filium	40v
		*232v	1	Olibrius dum inquisisset	192r	4	Pater juste mundus te	77v
1	O crux splendidior	235r	6	Olibrius transiebat	191v	6	Pater manifestavi	106v
2	O Domine salvum me fac	61r	7	Omne quod dat mihi	284v	4	Pater sanctus dum intenta	167v
5	O Dorothea Christi grata	160r	5	Omnes angeli ejus	46r	8	Paulus et... ad Julianum	181v
					57v	8	Paulus et... ad Terentianum	182r

4	Pauperes dono juvabat	220r	3	Praedicantes praeceptum	277v	1	Qui caelorum contines	133r
1	Pax aeterna ab aeterno	120r	8	Praedicta nutrix	169r	3	Qui de caelo descendit	191v
4	Pax huic domui	119v	7	Praeoccupemus faciem	41r	3	Qui de terra est	35r
6	Pax vobis ego sum	99v	8	Praesepis angustia	23v	1	Qui enim corpori suo	23v
	*101r, *103r, *174v, *175r, *175r		1	Praeses dixit ad Hippolytum	210v	8	Qui habitas in caelis	46v
1	Peccata mea Domine	41r	3	Praesta Domine ut quisquis	120r	8	Qui habitat in adiutorio	121v
	*50r		7	Praestolantes	12r	8	Qui major est vestrum	65r
1	Per arma justitiae	60r			*15v	1	Qui me confessus fuerit	276v
	*61v		8	Praevaluit David	122v	7	Qui me dignatus est	159r
3	Per Jacobum in Iudaea	203r	4	Praeveniat faciem Domini	232v	1	Qui me misit	65r
8	Per te Lucia virgo	269r	1	Pretiosus martyr Dei	176r	1	Qui me sanum fecit	62v
8	Per viscera misericordiae	49r	8	Principes populorum	270v	1	Qui non colligit mecum	67v
1	Perennis patriae regis	299v	1	Principes sacerdotum	77v			*68v
4	Petiit puella	225v	8	Prisquam te formarem	178v	1	Qui operatus est Petro	188v
8	Petite et accipietis	105v	6	Pro eo quod non credidisti	181r	5	Qui pacem ponit	116v
4	Petre amas me pasce	188r	1	Profitemur enim Christianae	149v	4	Qui passus est propter	185r
3	Petrus apostolus dixit	185v	6	Promisit enim Dominus	68v	7	Qui persequeretur justum	263r
8	Petrus apostolus et Paulus	191r			*71v	4	Qui post me venit	7v
	296v		4	Propheta magnus	73r			*16r
1	Petrus autem servabatur	187v	1	Prophetae praedicaverunt	14r	3	Qui quidem victor	247v
8	Petrus et Johannes ascendebant	186v	8	Propitius esto peccatis	47v	3	Qui sequitur me	276v
6	Philippe qui videt	175v	7	Proprio Filio	90v	1	Qui solebat in sericiis	166r
3	Pinguis est panis	119r	7	Propter fidem castitatis	158v	8	Qui sunt hii sermones	97r
3	Placebo Domino	284r	5	Propter insuperabilem	27v	1	Qui verbum Dei	56r
6	Placentes Deo facti sunt	274r	4	Propter Syon	14r	3	Quia devotis laudibus	260r
4	Plangent eum quasi	94r	1	Prudens Katherina	258r	8	Quia ego tecum sum	83r
4	Plantaverat autem Dominus	51r	4	Prudentes virgines acceperunt	282v	1	Quia mirabilia fecit	49v
1	Plenitudo deitatis	299r	4	Prudentes virgines aptate	283r	5	Quia pie sobrie	227v
	*299r		1	Psallite Deo nostro	36r	8	Quia vidisti me	102r
7	Ploremus ante Dominum	76r			*38v	7	Quibus juravi	83r
	*77r		3	Pudore bono repletus	263v	3	Quid est hoc quod dicit	104r
1	Ploremus coram Domino	198r+	1	Puellae saltanti	225v	8	Quid est quod me	40r
5	Ploremus coram Domino	198r	6	Puer Jesus proficiebat	34r	4	Quid faciam quia dominus	137r
8	Ponom in Sion	9v	7	Puer qui natus est	181r	1	Quid hic status	51v
5	Ponent Domino gloriam	7r	1	Pueri Hebraeorum tollentes	78r			*53r
	9v				*80r	7	Quid me quaeritis	72v
7	Pontifices almi	264v	1	Pueri Hebraeorum vestimenta	78v	7	Quid mihi et tibi	44r
4	Popule meus	75v			*80r	1	Quid molesti estis	81v
6	Populis autem non credentibus	251r	1	Pulchra es et decora	213v	1	Quid retribuam	26r
7	Populus Domini	70r	1	Pulchra facie	283v	4	Quid vobis videtur	139r
8	Portio mea Domine	49v	6	Pulchrior aurora nitido	299r	1	Quidam autem Iudaei	77r
1	Positis autem genibus	26r				1	Quinquaginta annos	76v
1	Post decem vero annos	251r				6	Quinque prudentes	283v
1	Post decessum beatissimi	250v	Q			7	Quis es tu qui venisti	159r
8	Post dies octo	101v						*159v
2	Post mortem matris	224r	7	Quadraginta annis	81v	3	Quis est ista	300r
4	Post partum virgo	156r	1	Quae est ista quae ascendit	213v	3	Quis ex vobis homo	135v
	*212v		5	Quae est ista quae progreditur	213v	7	Quis tibi videtur	138r
3	Post plurima supplicia	260r			*215v	7	Quo progredieris	207v
2	Postquam domi puerilem	263v	6	Quae mulier habens	135v	5	[Quod] a Deo constitutus	202r
1	Postulavi patrem meum	94v	2	Quae nexu conjugii	251v	4	Quod autem cecidit	56r
	*99v		3	Quaerentes eum tenere	65r	1	Quod uni ex minimis	62r
1	Posuerunt super caput	91r	1	Quam gloriosam	296bis	8	Quodcumque ligaveris	188v
4	Posuisti Domine	276r	6	Quam pulchra es et	216r	8	Quomodo fiet istud	14v
7	Posuit os meum Dominus	180r	3	Quando nata est	232v	8	Quoniam confortavit	122v
7	Posuit signum in faciem	145r	3	Quando natus est	34v	7	Quoniam Deus magnus	56r
8	Potens es Domine	71v	7	Quantas habeo	127r	3	Quoniam in aeternum	48v
4	Potestatem habeo	81v	8	Quanto eis praecipiebat	137v	8	Quoniam in te confidit	46v
7	Prae timore autem ejus	95v	5	Quanto sese deprimebat	251v	2	Quotidie apud vos eram	84r
	*95v, *96r, *99v		7	Quasi David dejicit	228v			
4	Praebe fili cor	125r	3	Quasi unus de paradisi	27r			
7	Praecepit Jesus turbae	136v	6	Quem caeli terrae maria	163v	R		
1	Praeceptor per totam	136r	8	Quem dicunt homines	188r			
2	Praecinxit se Dominus	234v	3	Quem parentes continuo	245v	8	Rabbi quis peccavit	72v
	*235r		2	Quem vidistis pastores	21r	7	Recessit igitur scienter	169r
7	Praecursor Johannes	40v			*32r, *32r, *32r, *34r, *35v	8	Recipe me ab hominibus	262r
3	Praedicans praeceptum	275v	4	Quaerite Dominum	4v	8	Recordare mei Domine	82v

1	Rectos decet	44v	1	Sacerdos et pontifex	282r	4	Saule frater Dominus	153r
3	Reddet Deus mercedem	243r	1	Sacerdos in aeternum	116v	1	Saule Saule quid	151v
7	Redemptionem misit	22r	4	Sacerdotes sancti incensum	119r	1	Saulus adhuc spirans	151r
6	Regali ex progenie	232r	6	Sacra voce tonans	203v	7	Saulus autem intravit	153r
4	Regem apostolorum	270r	8	Sacram hujus diei	147v	4	Saulus autem tremens	152r
		*188v	6	Salutare vultus mei	46r	8	Saulus qui et Paulus	190r
1	Regem Christum virginum	238v	7	Salutem ex inimicis	47r	1	Scandit sanctus alta	220r
4	Regem confessorum	279v	3	Salva nos Domine	44v	1	Scio cui credidi	189r
		*167v			*51r	4	Scientes quia hora est	2v
4	Regem evangelistarum	272v	4	Salvatorem exspectamus	4v			*4r, *6r, *8v, *11r
2	Regem magnum ... quia ipse	242r+	7	Salve crux pretiosa	262v	1	Scimus quoniam diligentibus	243r
4	Regem martyrum	275v	1	Salve Thoma virga	142v	8	Scitote quia prope	18v
		*142v, *181v, *256v, *277v	7	Samaritanus quidam	138r	8	Scriptum est enim percutiam	80r
6	Regem omnium sanctorum	241r	2	Sana Domine animam	285v	8	Scriptum est enim quia domus	62r
3	Regem omnium sanctorum	242r			45v	5	Scuto bonae voluntatis dono	183v
3	Regem praecursoris	178v	1	Sancta Dei Genitrix	215v	2	Scuto bonae voluntatis tuae	276r
4	Regem protomartyris	23v			*210v, *303v			278r
2	Regem regum Dominum	30r	6	Sancta et immaculata	22v	1	Sebastianus Dei cultor	144v
		242r	1	Sancta Margareta virgo Dei	191r	7	Sebastianus dixit ad Nicostratum	144r
4	Regem regum venerantes	217r	8	Sancta Maria virgo intercede	213v	8	Sebastianus dixit Marcelliano	144r
5	Regem sempiternum pronis	225r			229r	7	Sebastianus Mediolanensium	142v
6	Regem venturum	4v	3	Sancta virgo Dorothea	159v	7	Sebastianus vir christianissimus	143v
		*7r, *9v	3	Sanctae crucis in honore	234v	1	Secundum magnam	46r
6	Regem Virginis Filium	210v	7	Sanctae Trinitatis fidem	248r	1	Secundum multitudinem	57v
	Regem virginum	*147v	8	Sancte et juste vivendo	265v	4	Secus decursus aquarum	277v
		*157r, *268v	8	Sancte Michael archangele	235v	1	Secus decursus fluminum	239r
1	Reges terrae	71v	4	Sancte N/Nicolae confessor	263r	2	Secus pedes illius	199r
1	Reges Tharsis	36v			279v, *147v, *265v	1	Sede a dextris meis	44r
		*39v	8	Sancte Paule apostole	190v			*53r, *55r, *58r
8	Reges videbunt et	180r	8	Sancti et iusti in Domino	174r	7	Semen cecidit... fructum aliud	55v
4	Regi Deo jubilantes	252r	3	Sancti qui sperant	302r	8	Semen cecidit... fructum in	55r
5	Regia stirpe generosa	257v	1	Sancti spiritus	182r	1	Senex puerum portabat	154r
1	Regina caeli laetare	106r	7	Sancti tui Domine floreunt	174r	8	Sepelierunt Stephanum	26v
7	Reginae caeli munere	246v			*174r, *174v, *174v, *175r, *175r,	2	Sepultus ergo decem	251r
7	Relicta domo	168r			*178r	4	Serve bone et fidelis	282r
1	Relictis retibus	261r	4	Sanctifica nos Domine	232v	8	Serve nequam	139v
8	Repleti sunt omnes	110v	1	Sanctificavit Dominus	119v	7	Servite Domino	41r
		*111r	6	Sanctimonialis autem	163v	7	Sex struxit in Sicilia	166r
8	Reposita est mihi	190r			170r	1	Signum crucis semper	233r
8	Res est mira penitus	229r	4	Sanctis qui in terra sunt	278v	7	Si cognovissetis me	175v
8	Respice et exaudi me	41r	4	Sanctissime confessor	170r	7	Si culmen veri honoris	54r
4	Respondens angelus dixit	171r	6	Sanctissimus rex Stephanus	220v			*55r
8	Respondens autem angelus	95v			*213v	3	Si diligitis me	109v
		*96r	5	Sanctissimi viri Andreas	194v	6	Si ego verus Christi	144v
8	Respondens autem infans	251r	2	Sanctitate quoque	148r	1	Si gloriam dignitatum	54v
6	Respondit angelus	1r	4	Sanctum et verum lumen	277r			*55r
8	Responsum accepit	156v			*194v	8	Si ignem adhibeas	157v
6	Revela Domino viam	44v	8	Sanctus Brictius	251r	3	Si in digito Dei	66r
2	Rex a Christo constitutus	182v	2	Sanctus eremi cultor	197r			*68r
8	Rex autem David	123r	8	Sanctus ergo Valerius	224r	8	Si iniquitates	284v
9	Rex autem rogabat	269v	2	Sanctus iste indutus	184v	7	Si manseritis in me	175v
4	Rex inquit ad sanctam	192v	4	Sanctus lugens	246r	1	Si offers munus tuum	136r
4	Rex noster adveniet	5v	8	Sanctus quidem triticum	264v	3	Si oportuerit me mori	81v
1	Rex omnis terrae	33r	5	Sanctus sanctus sanctus	43r			*81v
		*34v, *35v	1	Sanctus Vincentus a pueritia	147v	8	Si plebs ista suscepisset	219r
8	Rex pacificus	18v	4	Sanctus vir Gorgonius	232v	3	Si quis diligit me	113r
1	Rogabat Jesum quidam	198r	4	Sanctus Zoerardus	195v	1	Si quis mihi ministraverit	276v
1	Rogabo Patrem meum ut non	81v	5	Sapienter dispensare	220r	3	Si quis per me intraverit	277r
1	Rogabo Patrem meum et alium	109v	7	Sapientia aedificavit... excidit	125r	4	Si quis sitit	77r
4	Rorate caeli	13r	1	Sapientia aedificavit... miscuit	119r	1	Si tetigero fimbriam	140r*
4	Rubum quem viderat	35r	8	Sapientia clamitat	125r	7	Si vere fratres	53v
8	Ruptis vinculis	193r	4	Sapientia Domini	273v			*55r
			3	Sapientiam antiquorum	275r	7	Sic benedicam te	61r
S			8	Sapientiam eorum	274r	7	Sic cognovissetis	175v
			4	Sapientiam sanctorum	243r	8	Sic Deus dilexit	112r
8	Sacerdos Dei... aperti sunt	249v	7	Sathanae satellites	141v	8	Sic erunt novissimi	53r
8	Sacerdos Dei... pastor	249v	4	Satiavit Dominus	70r	3	Sic eum volo manere	29r

4	Sic fulgebat in aspectu	251v	8	Stola jucunditatis	277r	4	Tota pulchra es... (minor)	211r
4	Sic veniet quemadmodum	107v	8	Strictis Thomas ensibus	141v	4	Tota pulchra es... (major)	229v
1	Sicut exaltatus est	76v	7	Strinxerunt corporis	209r	2	Totus orbis martyris	142r
4	Sicut fuit Jonas	62r	5	Studiis liberalibus	165v	1	Tradent enim vos	272r
7	Sicut laetantium omnium	155r	5	Sua nos larga misericordia	191v	1	Tradetur enim gentibus	65r
		*212r	8	Sub manu continuo	153r	8	Tradiderunt corpora	279r
2	Sicut liliū inter spinas	230v	8	Sub throno Dei	31v	1	Traditor autem dedit	87v
4	Sicut mirrha electa	154v	4	Sub tuam protectionem	215r	1	Transeunte Domino	58
4	Sicut novellae olivarum	116v			*210v, *210v	4	Tria sunt munera	39r
5	Sicut novit me pater	103v	8	Summa ingenuitas	157r	1	Tribus miraculis	38v
5	Sicut psalmus hic testatur	298v	1	Summo sacerdotio	140v	8	Tricesimo ordinationis	250v
1	Significavit Dominus	188r	1	Sunt de hinc stantibus	29r	6	Tristitia vestra	173v
3	Signatur super has digne	239r	2	Super corpus beatae	194r		*174v, *175r, *175r, *178r, *178r	
3	Simeon justus	156v	1	Super muros tuos	133r	8	Trium puerorum	64v
		*156v	1	Super nivem dealbabuntur	302r	1	Tu autem cum oraveris	58v
1	Similabo eum viro sapienti	282r	1	Super omnia ligna	178r	3	Tu Betlehem terra Juda	13v
1	Simile est enim... patrifamilias	52v			234v	5	Tu candens veris primula	163v
1	Simile est... decem	282r	8	Super solium David	7r	4	Tu Domine universorum	131r
1	Simile est... homini negotiatori	284r	4	Super te Jerusalem	7r	4	Tu es Deus qui facis	47v
1	Simile est... homini qui	50v+	2	Supra pectus Domini	27r	8	Tu es gloria mea	279v
1	Simile est... sagenae	284r	4	Surgens autem post multos	221r	2	Tu es pastor ovium	207r
4	Simon Bar Jona	164r	8	Surgens Jesus imperavit	50v	7	Tu es Petrus	188r
5	Simon dormis (major)	78r	8	Surgens Jesus mane	101r	7	Tu es qui venturus es... quem	7r
		84r	2	Surgite vigilemus	14v	8	Tu es qui venturus es... an	9r
8	Simon dormis (minor)	82v	5	Surrexit Dominus vere	96r	8	Tu es vas electionis	189v
8	Simon Johannes diligis	188r		*97v, *98r, *98v, *99r, *99r		7	Tu mandasti Domine	45r
4	Sinite parvulos	29v	8	Suscepimus Deus	20r	8	Tu per Thomae sanguinem	142r
4	Sion noli timere	5r		*32r, *33r, *34v, *35v		6	Tu solus altissimus	48v
4	Sion renovaberis	7r	1	Sustinuimus pacem	133r	3	Tua Christe est gloria	183r
7	Sit nomen Domini	44r	8	Sustinuit anima mea	26v	4	Tuam Domine excita	4v
8	Sitivit anima mea	286r				1	Tulerunt lapides	76r
1	Sol et luna laudate	68r				4	Tulit ergo lectum	139r
7	Solve jubente	164r	T			7	Tunc acceptabis	71r
		*207r				1	Tunc praecepit eos	177r
5	Solvite templum hoc	72r	6	Talis est dilectus meus	231v	8	Tunc surrexerunt	283r
8	Soror mea Lucia	269r	8	Tamquam sponsus	19r	8	Tunc Valerianus perrexit	255v
7	Specie tua et pulchritudine	155r		*32r		4	Turba multa	79v
		*212r, *214v	4	Tanto namque feliciores	148v	1	Turba quae circumdabat	193r
6	Speciosa facta es et suavis	216v	7	Tanto pondere eam	269r			
1	Speciosus forma prae filiis	33r	3	Tanto tempore vobiscum sum	175v			
		*34v, *35v	4	Tanto tempore vobiscum eram	83v	U		
1	Sperantes in te Domine	240r	8	Te decet hymnus	47r			
1	Speret Israel	47v	4	Te Deum Patrem	114r	4	Ubi duo vel tres	69r
5	Spes nostra	115r	4	Te invocamus te adoramus	115r	7	Ubi tentaverunt me	80v
		303v			296v	8	Ubi tribus annis	196v
1	Spiritu principali	49r	5	Te jure laudant v. Tibi laus	116r	6	Ultimo festivitatis	113v
8	Spiritus Domini replevit	110v	7	Te qui in spiritu	40r	8	Una igitur Pater	115v
		*111r, *111r	3	Te semper idem esse	114v	1	Una sabbati Maria	201r
2	Spiritus Domini super me	14r			43v			*201v
8	Spiritus et animae	174r	2	Te unum in substantia	43v	7	Undecim discipuli	99r
8		243r			114v	1	Unigenitus (?) filius	300r
8	Spiritus Sanctus in te	4r	1	Tecum principium	22r	1	Unus est enim magister	65r
		15r		*32v, *34r, *35v, *157r		8	Unxerunt Salomonem	123r
8	Stabunt justi	175r	2	Templum Domini sanctum	121v	7	Urbs fortitudinis	6v
1	Stans a longe publicanus	137v	4	Tempus meum nondum	77r	1	Usque modo non petistis	105v
3	Stans autem foris	201r	8	Terra tremuit	86v	1	Ut caelestis firmamenti	202r
1	Stans beata Agnes	147v	7	Tetradium cognita Dei	249r	4	Ut cognoscamus Domine	13v
1	Stans retro Maria	198r	4	Thesaurizate vobis	58v	1	Ut non delinquam	45v
7	Statuit ea	64v	9	Thomas orabat	269v	1	Ut testimonium... lege	301v
3	Statuit illi testamentum	281v	1	Thomas qui dicitur	101r	2	Ut tuis almis precibus	191v
6	Stella ista sicut	36r	4	Tibi revelavi causam	81v	8	Ut vidit beatus Sebastianus	142v
5	Stellam Christum matutinam	198r	8	Tibi soli peccavi	48r			
8	Stephanus autem plenus	24r	4	Timens autem Ananias	153v	V		
		296v	1	Timete Dominum omnes	242r			
8	Stephanus vidit	26r	3	Tolle puerum	35v	4	Vade ait Dominus	153v
4	Stetit angelus juxta aram	236r	8	Tolle quod tuum est	53r	7	Vade Anania	152v
8	Stetit Jesus	98r	3	Tollite portas principes	120v	4	Vade mulier	62v

2	Vado ad eum	105v	8	Veri adoratores	69v	2/1	Virgo Dei Genitrix	22v
4	Valde felix es dicenda	218r	8	Veritas de terra	20r			35v
8	Valde honorandus	26v			*32r	1	Virgo gloriosa semper	254v
7	Valerianus in cubiculo	256r	4	Verumtamen primam hujus	222v	6	Virgo hodie fidelis	23r
3	Valerius itaque episcopus	148r	8	Vespere autem sabbati	94v	8	Virgo Margareta cum esset	194v
4	Vanitatem respuens	227r	5	Vestem sanctae conversationis	196r	1	Virgo prudentissima	211r
4	Veneremur Christum regem	202r	7	Veterem hominem	40r	1	Virgo sancta Katherina	258r
4	Veni Domine et noli	15v			*40v	2	Virgo verbo concepit	23r
7	Veni Domine visita	1v	8	Vide Domine afflictionem	75v			154v
6	Veni electa mea	282r	7	Vide Domine et considera	82v	7	Viri Galilaei	107r
	*145r, *157r, *254v, *268r		1	Videns Olibrius Margaretam	193v		*107v, *107v, *108v, *109r, *109v	
3	Veni electa mea	211r			*194v	1	Visionem quam vidistis	302r
		284r	1	Videns autem Pharisaeus	198v	8	Visita nos Domine	49v
2	Veni ergo turba Dei	240v	8	Videns Dominus civitatem	137r	7	Vitae vitat maculam	228r
8	Veni et libera nos	4v	2	Videns lapidem sublatum	201r	8	Vitam petiit a te	281r
7	Veni in hortum meum	231v	7	Videntes stellam Magi	39v	7	Vivit Dominus et benedictus	41v
8	Veni Sancte Spiritus	109v	8	Videntibus illis	107r	3	Vivo ego dicit Dominus	62r
	*110v				*107v, *107v	3	Vix obtinui apud Deum	169v
8	Veni sponsa Christi	283r	8	Videte manus meas	98r	6	Vobis datum est	56r
6	Veniat dilectus meus	231r		Vidi aquam	*96r	8	Voca operarios et redde	52r
8	Venient ad te qui	39v	1	Vidi Dominum sedentem	133r			*53r
7	Veniente sponso prudens	283v	3	Vidi speciosam	211r	7	Voce mea ad Dominum	275v
8	Venientes venient cum	243v	7	Vidi supra montem Agnum	257r	8	Voces igitur illae	223v
1	Veniet Dominus et non	9r	4	Vidimus stellam	38v	1	Volo pater	277r
	Veniet Dominus	*9r	7	Vidisti Domine agonem	158v	1	Vos amici mei estis	272r
8	Veniet fortior me	5r	7	Vidit Dominus Petrum	261r	1	Vos ascendite	77r
		16r	7	Vidit Jacob scalam	121r	1	Vos autem estote fortes	269v
1	Venit lumen tuum	37v	1	Vidit populus claudum	187r	1	Vos qui secuti estis	191r
	*38r, *38v		7	Vigilate animo	10r	3	Vota mea Domino reddam	122r
7	Venit Maria nuntians	99r	4	Vigilate animo	13r	5	Vox clamantis in deserto	7r
7	Venite adoremus Christum	195r			15r	5	Vox de caelis intonuit	260r
8	Venite adoremus eum	36v	2	Vigilate ergo nescitis	59r	6	Vox de caelis intonuit	295v
4	Venite adoremus... qui in	186r	8	Vim faciebant qui quaerebant	89v	4	Vox de caelo	39v
5	Venite adoremus... cujus	211v	1	Vim virtutis suae	68r	2	Vox in Rama	31v
4	Venite adoremus... Laurentium	207v	2	Vincentem mundum	147v	8	Vox laetitiae in tabernaculis	174r
8	Venite benedicti	61v	5	Vincenti dabo	119r		*174v, *175r, *178r	
2	Venite cuncti qui estis	154v	4	Vindica Domine sanguinem	31r	7	Vox turturis insonuit	241r
5	Venite et videte victoriam	161v	4	Vinea quondam sterilis	267r	1	Vulpes foveas habent	75v +
4	Venite exsultemus Domino	44v	7	Vir beatus pardum nempe	219r	3	Vulvae matres integrales	298v
8	Venite post me	261r	5	Virga Aaron fructifera	266v			
8	Verax est Pater	115v	8	Virgam virtutis	243r			
4	Verbum bonum sub dulci	204v		*197v, *279r		Z		
4	Verbum bonum virgo paris	296bis	8	Virginum chorus laudate	284r			
4	Vere beata mater	295v	6	Virginum tria milia	167r	8	Zachee festinans descende	122v
4	Vere obstructum est	234v				8	Zelus domus tuae	84r
5	Vere partum salutarem	299r				8	Zoe uxor Nicostrati	144v

INVITATORIA

A			5	Alleluja Regem martyrum	173v	4	Christus natus est	19r
			5	Alleluja Spiritus Domini	110r	5	Circumdederunt me	284v
4	Ad Dominum vigiles	165r	7	Angelorum regi Deo	235v	4	Confessoris Emerici	226v
2	Adaperiat Dominus cor	131v	5	Ascendens Christus in altum	108r	4	Confessorum regem adoremus	182v
4	Adoremus Deum quia ipse	66r	2	Assunt Thomae martyris	140v			263v
4	Adoremus Dominum qui fecit	51r	4	Auctorem vitae Christum	192r	4	Corde et voce simul	230r
6	Adoremus Dominum quoniam	47v	2	Ave Maria gratia plena	170v	7	Crucifixum regem	26v
1	Adoremus regem... Helenam	295r						
7	Adoremus victoriosissimum	261r				D		
1	Adoremus virginum regem	258r	C					
4	Agnum sponsum virginum	145r						
5	Alleluja alleluja	100r	4	Christo regi ethereo	204r	4	Deum verum	114v
7	Alleluja alleluja	94v	5	Christum regem... quem	245v	7	Deus magnus Dominus	63r
5	Alleluja Regem ascendentem	106v	6	Christum regem... dominantem	117r	6	Dominum Deum nostrum	49v
5	Alleluja Regem crucifixum	176v	3	Christum transfiguratum	300r	6	Dominum qui fecit nos	48v
5	Alleluja Regem evangelistarum	175r	4	Christus apparuit	38v	4	Dominum qui venturus est	7v

E		L		3	Regem omnium sanctorum	242r		
4	Ecce venit ad templum	154v+	2	Laudabilem virum	133v*	3	Regem praecursoris	178v
4	Ecce venit rex	1v	2	Laudemus Deum nostrum	151r	4	Regem protomartyris	23v
4	Eja pervigiles	266r				2	Regem regum Dominum	30r
5	Emmanuel jam prope est	13v				4	Regem regum venerantes	217r
		*15r	M			5	Regem sempiternum pronis	225r
5	Exsultent in Domino	178r				6	Regem venturum	4v
		*178r	2	Magnus Dominus et laudabilis	221v	6	Regem Virginis Filium	210v
						4	Regi Deo jubilantes	252r
						4	Rex noster adveniet	5v
F			P			S		
2	Filiae Sion currite	120v	7	Ploremus ante Dominum	76r	5	Stellam Christum matutinam	198r
			1	Ploremus coram Domino	198r+	2	Surgite vigilemus	14v
G			5	Ploremus coram Domino	198r	5	Surrexit Dominus vere	96r
8	Gaudete et exsultate	242r	7	Populus Domini	70r			
			7	Praeoccupemus faciem	41r			
			7	Praestolantes	12r			
			4	Praeveniat faciem Domini	232v	T		
H			6	Promisit enim Dominus	68v	2	Tu es pastor ovium	207r
4	Hodie scietis	17r						
4	Hodie si vocem ejus	74r	Q			U		
			7	Quadraginta annis	81v	7	Ubi tentaverunt me	80v
I			7	Quibus juravi	83r			
5	In Dorotheae festo	161r	7	Quoniam Deus magnus	56r	V		
4	In honore beatissimae	214r				4	Veneremur Christum regem	202r
7	In honore Mariae virginis	296bis	R			7	Venite adoremus Christum	195r
4	In jubilo diei debet laus	298r	4	Regem apostolorum	270r	4	Venite adoremus... qui in	186r
6	In manu tua Domine	46v				5	Venite adoremus... cujus	211v
4	Ipsi vero non cognoverunt	78r	1	Regem Christum virginum	238v	4	Venite adoremus... Laurentium	207v
			4	Regem confessorum	279v	2	Venite cuncti qui estis	154v
J			4	Regem evangelistarum	272v	4	Venite exsultemus Domino	44v
4	Jubilemus Deo beatorum	248r	2	Regem magnum ... quia ipse	242r+	7	Vigilate animo	10r
6	Jubilemus Deo salutari	45v	4	Regem martyrum	275v	2	Vincentem mundum	147v
			6	Regem omnium sanctorum	241r			

RESPONSORIA PROLIXA

6	... ecce nubes lucida	301v	7	Ad portum vehuntur	240r	2	Agnus Dei Christus	93v
6	... prodiit ex ore patris	300v	2	Ad te Domine levavi	42r	2	Ait autem Maria fecit	297v
			3	Adaperiat Dominus cor	131v	1	Alleluja audivimus	104v
A			7	Adduxi vos per desertum	72v	6	Alme praesul et beate	247r
7	A Christo de caelo	151v	7	Adduxisti sanctos tuos	121r	3	Altera die educta	192r
8	A dextris est mihi	41v	8	Adeste dolori meo	128v	8	Aman in patibulo	253v
3	A fundamento per orbem	295v	1	Adjutor meus esto	44v	2	Amavit eum Dominus	280v
2	Abrahae stirpe generosa	266v	4	Adjutor et protector	74v	8	Amicus meus osculi	83r
6	Abscondi tamquam aurum	42v	5	Adjutor meus tibi	47r	7	Amo Christum in cujus	145v
		*58r	5	Admirans Christi gratiam	202v	1	Angelis suis mandavit	60v
8	Abscondite elemosynam	60r	3	Adonai Domine Deus	130r			*61v
7	Absolve Domine animas	286v	7	Adoraverunt viventem	30v	3	Angelus Domini descendit	94v
8	Absterget Deus omnem	277v	8	Adorna thalamum	154v			*99v
		*241v	5	Advenit ignis divinus	111r	5	Angelus Domini locutus	95r
6	Accepit Jesus calicem	118v	7	Advenit ignis divinus	112v	2	Angelus Domini vocavit	57r
8	Accepta baptismi gratia	223v	3	Aedificavit Noe altare	55v	5	Angustiae mihi sunt	134r
5	Acceptis sacris infulus	246r	4	Aegypte noli flere	8r	6	Annualis orbita votorum	238v
5	Accessit ad pedes Jesu	197v	4	Aestimatus sum	93v	4	Ante sextum vero	169v
		*200r	8	Afflicti pro peccatis	42v	7	Antequam comedam	127v
3	Ad nutum Domini	214v	7	Agathes laetissime	158r	2	Aperi oculos tuos	132v
		*232r, *232v	1	Agnosce o Vincenti	149r	7	Apparuerunt apostolis	109v
					*147v			*110v, *112v, *113r

1	Archa ferebatur	54r	5	Benedic Domine... quam	120r	1	Confirmatum est cor	33v
1	Arens virga fronduit	298v	8	Benedic Domine... et omnes	120v			*34r, *34v, *35v
8	Armilla Dominus maxillam	199v	5	Benedicam Dominum	44v	4	Confitebor tibi Domine	48v
4	Ascendens in altum	108r	8	Benedicamus Patrem et	114r	2	Conforta me rex	131r
5	Ascendentem miserae	226r			*242r	7	Congratulamini... quia cum	33v
		*228v	1	Benedicat nos Deus	114v			*34v, *35v
5	Aspernata saeculum	253r	6	Benedicens ergo Deus	55r	3	Congratulamini... quia quem	96v
1	Aspice Domine de sede	133v	4	Benedicite Deum caeli	129v			*98v
1	Aspice Domine quia facta	133v	4	Benedicite tu in mulieribus	171r	8	Congregatae sunt gentes	133r
6	Aspiciebam in visu	2r	2	Benedictus Dominus Deus	114v	1	Congregati sunt inimici	132v
7	Aspiciens a longe	2r	8	Benedictus es Domine	121v	8	Constantes estote	17v
7	Assumptus ex eculo	149r	5	Benedictus qui venit	33r	7	Continet in gremio	33v
7	Attende Domine ad me	78v			*35v			*34v, *35v
8	Attendite popule meus	71v	6	Benedictus sit Dominus	252r	1	Contristatus est praefectus	163r
1	Audi Domine hymnum	124r	1	Benedixit te Dominus	130r			*163v
2	Audi Israel praecepta	71r	7	Betlehem civitas	7v	7	Contumelias et terrores	81v
		*69v, *71v, *72v			*7v	3	Conversa Maria ad pedes	200v
7	Audiam Domine vocem	42r	2	Bonum certamen certavi	189r			*201v
4	Audiens Christi confessor	264v	7	Bonum est confiteri	105r	6	Convertimini ad me	58r
3	Audistis enim conversationem	189v				1	Coram tribus discipulis	300v
3	Audite verbum	3r				6	Corde Deo credens erat	218v
1	Audivi vocem de caelo angelo-	101v	C			8	Corde et animo	231r
1	Audivi vocem de caelo venien-	283r				8	Cordis ac vocis júbilo	266r
7	Audivi vocem in caelo	100v	3	Caecilia intra cubiculum	255r			*267r
8	Aura sancti Spiritus	299r	3	Caecilia me misit	255r	1	Cornelius centurio	186r
2	Auribus percipe Domine	45v	6	Caeco nato cui nec	253r	3	Corona aurea super caput	276r
7	Ave Maria	3r	8	Caecus sedebat	57r	3	Coronavit eos Dominus	31r
			5	Caeli regina regis	214v	1	Corpora sanctorum	299r
					*210v	8	Credo quod redemptor meus	286v
B			5	Caligaverunt oculi mei	90v	2	Crucis sacrosanctum est	233r
			2	Candidi facti sunt	103r	1	Crux Christi qui salvandis	234r
2	Barrabas latro	90r			*175r, *175r	8	Crux tua Domine	234r
2	Basis virtutum jacitur	204v	1	Canite tuba	10r	7	Cum aspicerem animalia	274r
1	Beata Agathes ingressa	158v	1	Cantabunt sancti	31r	6	Cum autem complacuit	152v
8	Beata Caecilia dixit ad	255v	8	Cantantibus organis	254v	1	Cum inducerent puerum	156r
7	Beata Dei Genitrix	20r	1	Cantate Domino	105r	1	Currit aeger spiritalis	228v
		*32r	8	Cantemus Domino	70r			
1	Beata es Maria quae omnia	213r	1	Caro mea vere est cibus	119v			
		*35v	1	Celebremus conversionem	153r	D		
6	Beata es virgo	212v	5	Celebris dies colitur	267r	1	Da mihi Domine sedium	125v
2	Beata et venerabilis	33r	5	Cenantibus autem	118r	4	Dabit illi Dominus	172r
		*32r, *34v, *35v	1	Centum quadraginta	29v	3	Dat praesago boni duo	298v
1	Beata vere mater	244v			*31v, *32r	8	De illa occulta	17r
7	Beata viscera	20v	8	Certamen magnum	278v	7	De ore prudenti	98r
		*32r	8	Christe Jesu per Thomae	141v			*99r, *175r, *175r, *175r
8	Beatam me dicent	212r	6	Christi martyr Adalbertus	174r	1	De paupertatis palea	252v
7	Beati estis sancti	241v			*246v	6	De radice regiae	184r
		*243r	1	Christi miles pretiosus	149v	6	Decantabat populus	101v
4	Beati martyres Christi	181v	1	Christi virgo dilectissima	170r	5	Decurso jam triennio	239v
7	Beati pauperes spiritu	242v	4	Christo quotidie	143v	6	Dedisti Domine habitaculum	256v
		*196v	2	Christus resurgens	96r	2	Deletis cunctis	54r
7	Beati qui persecutionem	242v	7	Cibavit illum Dominus	28r	2	Descendentibus illis	301v
4	Beatissimae virginis	230v	8	Cilicio Caecilia	255v	4	Descendit Dominus sicut	8v
1	Beatus Adalbertus honore	246v	1	Circumdederunt me viri	73r	7	Descendit angelus Domini	179v
4	Beatus Benedictus cum	168v			*77r	1	Descendit de caelis v. Missus	
2	Beatus Benedictus dum	168r	7	Cives apostolorum	271v		ab arce v. Gloria pie	19v
1	Beatus Dei athleta	149v	1	Civitas Jerusalem	5v		(v. Tamquam)	32r
4	Beatus es tu et bene tibi	144v	6	Clama in fortitudine	12r			*34v, *35v
1	Beatus es vas electionis	153r	4	Cognoscimus Domine	285r	4	Desiderium animae ejus	275v
2	Beatus Laurentius clamavit	209r	2	Comeditis carnes	117v	5	Desiderium animae ejus	275r
4	Beatus Laurentius oravit	209v	1	Concede nobis Domine	245r	7	Det tibi Deus	63r
3	Beatus Martinus obitum	249r	2	Concludens puerulum	298v	2	Deus aeternae	286r
6	Beatus Nicolaus jam triumpho	263r	8	Conclusit vias meas	80v	8	Deus canticum novum	105r
		*264v	5	Concupivit rex	282v			*106r
1	Beatus vir Laurentius	207r	2	Conditor universae mundi	299v	8	Deus Domini mei	57r
8	Beatus vir qui metuit	173r	8	Confessor Christi Andreas	196v	8	Deus in te speravi	47v
		*174v, *175r	1	Confessor Dei Nicolaus	263v			

8	Deus Israel propter te	79r	4	Dum Dorothea generosa	162r	8	Erat namque in sermone	143r
8	Deus meus eripe me	74v	1	Dum exiret Jacob	63v	1	Erit mihi Dominus	63v
8	Deus meus es tu	74v	7	Dum ingrederetur beata	157r	7	Euge serve bone	280r
1	Deus omnium exauditor	123r	5	Dum mense februario	162r	3	Ex divine caritatis	232v
4	Deus qui sedes	41r	3	Dum oraret in obscuro	165v			*233r
		*41r, *50r	1	Dum staret Abraham	56v	1	Ex ejus membris	299v
5	Dexteram meam	145v	3	Dum steteritis ante reges	270v	1	Ex ejus tumba	265r
7	Dicant nunc qui	105r	8	Dum sub ense praestolator	162v	1	Ex regali prosapia	227r
		*106r	4	Dum transisset sabbatum	95r	3	Ex summa rerum	141r
4	Diem festum praecelsae	231r			*99v	7	Exaltare Domine	107r
8	Diem festum sacratissimae	145v	2	Dum trophaeum Salvatoris	202r	7	Exaltatus in ligno	234r
8	Dies sanctificatus	37v	6	Dum virgo decollaretur	193v	2	Exaudiat Dominus orationes	131v
5	Digna matrona	295v				3	Exaudisti Domine orationem	124r
7	Dignus es Domine	100r				1	Exora dilecte Dei	173r
		*103r						*216v, *245v
4	Dilexisti justitiam	283v	8	Ecce Adam quasi unus	52r	1	Expandi manus	261v
4	Dilexit Andream Dominus	262v	7	Ecce agnus Dei	32v	1	Expurgate vetus fermentum	97v
4	Diligam te Domine	41v			*35v			*99r
3	Diligebat autem eum	28v	1	Ecce apparebit Dominus	7v			
		*178r	8	Ecce concipies et paries	171v	F		
8	Disciplinam et sapientiam	112r	8	Ecce confessor magnus	280r			
8	Diuturnis excubiis	183r	8	Ecce dies veniunt	1v	4	Facies et pennas	273v
2	Dixerunt discipuli	249r	5	Ecce Dominus veniet	5v	2	Facto diluvio	54r
2	Dixerunt impij apud se	80v	7	Ecce ego mitto vos	270v	1	Factum est dum tolleret	124v
8	Dixit angelus ad Jacob	64r	4	Ecce iste venit saliens	296bis	1	Factum est silentium	236r
1	Dixit angelus	171v	4	Ecce jam in sublime	148v	7	Factus est mihi	49r
1	Dixit autem Maria ad	172r	5	Ecce jam veniet V. Prope est	10v	7	Famulis se famulam	253v
6	Dixit Dominus ad Noe	53v	5	Ecce jam veniet V. Propter	15r	1	Felices matres sed nati	297v
5	Dixit Dominus Deus	51v			*15v	1	Felix namque es	211r
7	Dixit Joseph undecim	68v	5	Ecce Maria quae ad medicum	199v			*242r
7	Dixit Judas fratribus	66v	4	Ecce mitto angelum	70v	2	Festina ne tardaveris	6v
7	Dixit Judas Simoni	132v	3	Ecce nunc tempus	59v			*11v, *13v
8	Dixit Ruben fratribus	67v	7	Ecce odor filii	63r	1	Fidelis sermo	237v
8	Doceam iniquos	76v	7	Ecce puer meus	27v	1	Filiae Jerusalem	173r
		*77r	4	Ecce quomodo moritur	93v			*174v, *174v
2	Docebit vos	8v	7	Ecce radix Jesse	8v	7	Floruit egressa	215r
3	Docete filios vestros	103r	8	Ecce turba et qui vocatur	83r	4	Fontis vivi pocula	298v
3	Doctor bonus et amicus	261v	1	Ecce veniet Dominus	6r	7	Formavit igitur Dominus	51r
2	Dominator Domine	130v	2	Ecce vere Israelita	164r			*51r
2	Domine Deus qui conteris	130v	7	Ecce vicit leo	98r	1	Fortis agonista	194v
1	Domine Deus... spes nostra	300r			*99r	4	Frater Maure curre	168v
8	Domine exaudi orationem	49v	4	Ecce vidi agnum	31v			*167v
8	Domine Jesu Christe pastor	255r	1	Ecce vidimus eum	85v	3	Fraterna mens pio fragrans	203r
		*254v	3	Ecce virgo concipiet	2v	8	Fratres mei elongaverunt	78r
2	Domine non aspicias peccata	169r	1	Edoctus Spiritus Sancti	183r	2	Fuerunt sine querela	271v
1	Domine ne in ira	41r	3	Effuderunt sanguinem	30v			*188v, *191r, *272r
5	Domine Pater et Deus	125v	6	Egens egenis largiens	253r	7	Fuit homo missus	179r
8	Domine quando veneris	287r	4	Ego autem adjuta	158r	8	Fuit vir vitae venerabilis	167v
7	Domine qui plasmasti	285r	4	Ego dixi Domine	46r	1	Fulcite me floribus	216v
2	Domine rex omnipotens	130v	3	Ego pro te rogavi	188r	1	Fulgebat in venerando	165r
2	Domine secundum actum	288v	3	Ego sicut vitis	100v	1	Fulget dies hodierna	266v
2	Domine si adhuc populo	248v	5	Ego sum vitis vera	174v	1	Fulget sole splendidus	202r
8	Domine si conversus	124r	1	Ego te tuli	123v	2	Fundata est domus	120v
8	Domine si tu es jube	187r	3	Egredietur... et praeliabitur	13r	G		
8	Domini est terra	42r	3	Egredietur... de Samaria	6r			
7	Dominus mecum est	81r	1	Egredietur virga	14r			
8	Dominus qui eripuit	123v	7	Egredie Dei martyr	143v			
4	Ducebatur apostolus	202r	7	Elegit Dominus virum de	144r	5	Gabriel angelus apparuit	180r
7	Ductus est Jesus	60v	7	Elizabeth Zachariae	179r	8	Gabriel angelus apparuit	178v*
		*59r	2	Emendemus in melius	59v	6	Gaude Maria virgo	154r
8	Dulce lignum	176v			*58r	1	Gaudeamus omnes in Domino	158v
7	Dum aurora finem daret	256r	2	Emit Maria pretiosum	198v			*157r, *159v
7	Dum Coloniam obsident	240r		Emitte agnum	*14r	5	Gaudeat spiritalis	233v
3	Dum complerentur	110r	1	Emitte Domine sapientiam	125v	2	Gaudebat ergo praecone	217v
		*113v	2	En dilectus meus	296bis	5	Gaudebunt labia	48r
4	Dum deambulare... in paradiso	52r	4	Eodem vero anno	169r	5	Gente Trevennorum	295v
4	Dum deambulare... juxta	261r	7	Eram quasi agnus	86r	7	Genti peccatrici	134v

6	Genti tamen devianti	217v	2	In columbae specie	37v	8	Ipsi sum desponsata	146r
4	Geysae namque duci sancto	218v			*301v	2	Ista est speciosa	212v
7	Gloria et honore	276v	1	In conspectu gentium	236r	3	Ista regis filia	252v
5	Gloria Patri genitaeque	115r	8	In conspectu angelorum	236v	3	Iste cognovit justitiam	276r
7	Gloriosae virginis Mariae	230v	4	In craticula te Deum	209v	8	Iste est de sublimibus	180v
1	Gloriosum in beato fulget	246r	1	In dedicatione templi	120v	7	Iste est frater vester	67v
1	Gloriosus Dei amicus	150r	3	In diademate capitis	102v	1	Iste est Johannes	28v
		*150v	1	In die qua invocavi	78r			*178r
5	Grata facta est	268v	1	In ecclesiis benedicite	104v	8	Iste est qui ante Deum	281r
8	Gratia Dei sum	190r	3	In Aegypto vanitatis	227r	8	Iste homo ab adolescentia	280v
6	Gyrum caeli circuivi	126r	8	In hymnis et confessionibus	132r	8	Iste homo perfecit	281r
			6	In illo die	27r	5	Iste sanctus pro lege	275v
			8	In isto loco promissio	144r	7	Isti sunt agni novelli	98r
			8	In jejunio et fletu	60r			*99r, *175r, *185v
			8	In iudicandis	183r	7	Isti sunt dies	74r
1	Haec est Jerusalem	102r	1	In ligno crucis nostra	233r			*77r
1	Haec est vera fraternitas	278v	2	In mari via tua	70v	7	Isti sunt duae olivae	181v
		*196v	1	In medio ecclesiae	26v	7	Isti sunt duo viri	181v
7	Haec est virgo sapiens	283r			*28v	8	Isti sunt qui viventes	271r
3	Haec quinquagenos oratores	258r	8	In monte Oliveti	84v	8	Isti sunt sancti qui non	31r
		*258v	8	In naturalibus bonis	183v	8	Isti sunt sancti qui passi	30v
3	Haec vero quam Lucas	200r	1	In omnibus exhibeamus	60r	1	Isti sunt sancti qui pro	277r
7	Hesternam dic Dominus	24r	1	In principio Deus antequam	125v			*242r
2	Heu mihi Domine	287r	1	In principio Deus creavit	51r	4	Isti sunt triumphatores	271r
7	Hic est dies praeclarus	38v	7	In principio erat	32v	8	Isti sunt viri sancti	271v
7	Hic est discipulus	27v			*34r	4	Itaque avidissime legere	222v
7	Hic est fratrum amator	132v	1	In principio fecit	51r	6	Ite in orbem universum	106r
7	Hic est Martinus electus	248v	7	In proximo est tribulatio	75r			*194v
8	Hic est Michael	236v	4	In quadam basilica	227v			
7	Hic est vere martyr	276v	8	In servis suis alleluja	174v	J		
8	Hic est vir qui non est	209r			*175r, *178r			
7	Hic praecursor dilectus	179v	7	In sudore vultus	52r	5	Jacet granum	140r
3	Hic qui advenit	33r	2	In te jactatus sum	75r			*141r
		*35v			*76r	7	Jam addictum secum poenae	202v
8	Hoc est praeceptum	270r	8	In tempore illo consurget	237r	8	Jam corpus ejus (ms: Nam)	146v
4	Hoc fides habet	233v	3	In toto corde meo	104v			147v
4	Hoc signum crucis	176v	1	In visione Dei vidi	273r	1	Jam cum caelos ascendisset	217v
4	Hodie beata virgo	156r	3	Inclinare Dorotheam	161v	3	Jam ferunt novale	204v
7	Hodie dilectissimi	243v	8	Inclyte Dei martyr Demetri	302r	5	Jam mutatur in solem	205r
3	Hodie in Jordane	36r	6	Induit me Dominus vestimento	146r	8	Jam non dicam vos	111v
		*39v	8	Induta est caro mea	128r	4	Jerusalem cito	5v
3	Hodie nata est beata	230v	2	Ingrediente Domino	79v	5	Jerusalem luge	92r
5	Hodie nobis caelorum	19r			*80r	8	Jerusalem plantabis	6r
		*32r	1	Ingressus angelus ad Mariam	171r	6	Jerusalem surge	5r
8	Hodie nobis de caelo	19v	7	Ingressus Paulus in synagogam	152v			*5v
		*32r	3	Ingressus Pilatus	77v	2	Jesu bone per Ladislai	184v
2	Hodie praeclarissimus	166v			*81v	6	Jesum tradidit impius	90v
2	Homo Dei ducebatur	260v	2	Initium sapientiae	126r	4	Johannes Baptista arguebat	225r
		*261v	1	Innocens vir Benedictus	196v	5	Joseph dum intraret	67r
1	Homo quidam fecit	117r			*197v	2	Judas mercator pessimus	83r
6	Honor virtus et potestas	115r	2	Innuebant patri ejus	179v	4	Judaea et Jerusalem	18v
7	Horrendo subdenda rotarum	259v	8	Innumerabilis virginum	240v	5	Judicabo tibi o homo	135r
6	Hunc circumdat veritas	183v	1	Insignis athleta Dei	203v	8	Juravi dicit	11r
8	Hymnum cantate nobis	105r	3	Insurrexerunt in me	82r	8	Juravit Dominus	280r
		*106r	6	Integer ardorem	215r	8	Justum deduxit Dominus	279v
			4	Intemerata virum	214v	1	Justus germinabit	275v
			2	Inter catholicos viros	195v			
			7	Inter cetera laudanda	219v			
7	Ibat igitur Saulus	151v	1	Inter natos mulierum	180r	L		
3	Ibo ad montem mirrhae	296bis			*242r			
5	Illuminare illuminare	35v	4	Interrogabat magos	37r	1	Laetare Caesarea civitas	161r
8	Immenso Salvatoris amore	203r			*39v	2	Laetentur caeli	3v
5	Immisit Dominus	51v	5	Intravit Jesus in quoddam	199r			*4v
1	Immolabit haedum	117v	3	Intuemini quantus	13r	8	Lamentabatur Jacob	65v
1	Impetum fecerunt	24r	4	Intuens in caelum	25r	8	Lampas superno lumine	214r
2	Impetum inimicorum	132r	1	Invenit se Augustinus	222r			*215r
7	Impii super justum	24v	8	Ipe me coronavit	158r	4	Lapidabant Stephanum	24v
5	Impius hanc Caesar	259r						

7	Lapides torrentes	23v	N		6	O quam praedicanda	247r	
3	Lapis iste sex	141r					*247v	
8	Laudabilis populus	134v		Nam corpus: vide: Jam corpus	8	O quam pretiosa es Christi	193r	
8	Laudem dicite Deo	244v	2	Narrabo nomen tuum	104v	4	O quantus erat luctus	249v
1	Laudemus Dominum in beati	265r	7	Nascetur nobis	11r	1	O regem caeli	34r
2	Levita Laurentius bonum	207v			*15v	4	O sapientia infinita	205r
1	Levita Vincentius dixit	148v	1	Nativitas gloriosae	231v	6	O vere felicem praesulem	164v
2	Libera me Domine de morte	287v	4	Nativitas tua Dei Genitrix	231v		*166r	
3	Libera me Domine de viis	287v	1	Ne abscondas me	128r	6	O vos omnes	93r
2	Locutus est ad me	101r	2	Ne avertas faciem	76r	5	Obsecro Domine	2v
2	Locutus est... ad Abram	56v	3	Ne derelinquas me	126v	4	Oculus ac manibus	249r
4	Locutus est... ad Moysen	70r	2	Ne perdas cum impiis	76v	8	Omnes amici mei	88v
2	Loquar in amaritudine	286r	6	Ne perdidideris me	46v	7	Omnes de Saba	36v
2	Loquebantur variis	112v	6	Ne recorderis	287r		*39v	
7	Lucia virgo quid a me	268v	7	Nesciens mater virgo	34v	1	Omnes sancti per fidem	244v
3	Lux perpetua	178r			*35v, *35v		*243v	
			1	Nobilibus parentibus	245v	8	Omni tempore benedic	129r
M			1	Nobilis et pulchra	258v	2	Omnipotens adorande	146r
			1	Nobilis stirpe rex	219v	2	Omnis pulchritudo	107r
8	Magi veniunt ab oriente	37r	4	Nocte os meum	128v	2	Operibus sanctis	264r
		*39v	8	Noli esse mihi	78v	2	Opprobrium factus sum	79r
3	Magna enim sunt judicia	126r	8	Noli me derelinquere	208v	5	Orante beatissimo ad	166r
6	Magnificat anima mea	296bis	2	Non auferetur	10v	8	Orante sancto Clemente	256v
4	Magnus Dominus et magna	115r			*10r	8	Oravit Jacob et dixit	64r
1	Magnus sanctus Paulus	188v	3	Non conturbetur cor	108r	2	Oravit sacer in carcere	192r
		*151r	8	Non discedimus	11r	8	Oriens mundi ex alto	205v
2	Mane surgens Jacob	121v	3	Non turbetur cor	109r	8	Orietur stella	12r
4	Manus tuae Domine	284v			*109v		*14r	
8	Maria Magdalena et Maria	96v	2	Nos alium Deum	130v	7	Ornaverunt faciem templi	132r
		*98v	8	Notas mihi fecisti	41v	8	Ornatam in monilibus	212v
1	Maria Magdalena quae fuerat	198v	4	Numquid Dominus supplantat	128r			
7	Maria ut audivit	171r	1	Numquid scis quare	237v	P		
1	Martinus Abrahae sinu	249v	6	Nunc sanguis Abel	233v			
1	Martinus sacerdos Dei	248r	7	Nuntiaverunt Jacob	69r			
2	Martyrium sitiens	258v				8	Pacificae loquebantur	76v
5	Maximianus morum	299v				4	Panis quem ego dedero	118r
3	Me oportet minui	10v	O			8	Paradisi portas	59v
		*15v					*58r	
4	Media autem nocte clamor	282v	3	O beata Caecilia	256r	5	Paratum cor meum	47r
1	Mel et lac	146v	7	O beata progenies	267v	4	Patefactae sunt	25r
		*147v	8	O beatum virum in cujus	249v		*26v	
2	Memento mei Deus	128r	8	O beatum virum Martinum	248v	3	Patriarcharum semine	267v
7	Memento mei dum bene	67r	8	O bona crux	262r	6	Paucitas dierum	128v
3	Memento quaeso	285v	4	O caritas admiranda	202v	1	Peccantem me quotidie	287r
7	Memor esto filii	129v	2	O crux benedicta	177r	1	Peccata mea Domine	42r
8	Merito haec patimur	68v	1	O decus virginitatis	214r	3	Peccavi super numerum	124r
4	Metuebat Herodes	225r			*210v	5	Pendens iterum in ligno	192v
		*224v	5	O flos amenitatis	160r	2	Per memetipso juravi	55v
3	Miles Christi gloriose	173r			*162r	1	Per tuam crucem salva	177v
1	Misericordia tua magna	49r	7	O Juda qui dereliquisti	87r	5	Peractis centum	54v
3	Misericordiam et iudicium	49v	5	O lampas ecclesiae	253v	8	Percussa gladio	259v
5	Misit Dominus angelum	134r	1	O laudanda sancti Adalberti	247r	1	Peto Domine	129r
5	Misit ergo Dominus in	223r	3	O magnum mysterium	20r	4	Petre amas me	188r
8	Misit Herodes rex	225r			*32r, *34v, *35v	5	Plange quasi virgo	92v
8	Misit me vivens Pater	118v	1	O Maria clausa porta	267v	7	Planxit autem	125r
7	Missus est Gabriel angelus	2v	1	O mater nostra ter	259v	1	Plateae tuae Jerusalem	102v
5/8	Modo veniet	12r	2	O mira et potens	295r	7	Phoebus et Cornelius	257r
8	Montes Gelboe	123v			*295v	1	Ponam arcum meum	55v
1	Montes Israel	3v	4	O miranda mulieris hujus	252v	2	Ponis nubem	109r
3	Mox ut vocem Domini	261r	6	O oliva radiosa	205r		*109v	
8	Moyses famulus Domini	71r	3	O pastor apostolice	166v	7	Popule meus quid feci	72v
1	Mulier fortis manum	296r			*167r	2	Populus in tenebris	161v
7	Multi credunt paganorum	162v	7	O pia mater Anna	205v	3	Post passionem suam	106v
8	Multiplicati sunt qui	74r	5	O praeclara stella maria	297v	1	Post sex annos	141r
		*77r	4	O quam felices per te	259r	6	Postquam conversationis	195v
7	Mundi florem	141v	3	O quam gloriosum est	244r	3	Postquam impleti sunt	156r
8	Muro tuo inexpugnabili	134r	4	O quam metuendus est	121v	1	Posui adiutorium super	280v

2	Posuit coronam capiti	276v	3	Regia urbs Alba gaude	220r	7	Simeon justus	154v
1	Posuit Moyses bisseñas	172r	5	Regnum mundi et omnem	282r	7	Simile est regnum... decem	283v
		*172v			*268r, *296v	5	Similitudo aspectus	273v
1	Praebe fili cor	126v	8	Repleatur os meum	48r	3	Similitudo vultus animalium	273r
8	Praecursor Domini venit	180r	2	Repleti sunt omnes	110v	7	Simon Petre antequam de	186v
7	Praecursor pro nobis	13r	2	Reposita est mihi	189v	1	Sint lumbi vestri	281v
2	Praedicta nutrix	168r	6	Requieuit archa	54v	1	Sola salus mundi maris	299r
3	Praeparate corda vestra	124v	3	Respexit Elias	117v	3	Solatur patrem Ursula	239r
7	Pretiosa in conspectu	178r	6	Responsum acceperat	155r	1	Solem iustitiae	230r
7	Priusquam te formarem	179r	1	Revelabunt caeli	86v	7	Specie tua et pulchritudine	283v
3	Prope est ut veniat	8v	8	Revertenti Abraham	56r	8	Species firmamenti	274v
		14r			*57v	5	Speciosas filias	297v
4	Propter intolerabiles	166r	4	Rex noster adveniet	6v*	2	Spem in alium	131r
1	Propter testamentum	279r	1	Rogamus te Domine	286r	8	Spiritus Domini replevit	111v
5	Puer igne caeli	227v	3	Rogavi Dominum meum	268v	3	Spiritus sanctus procedens	112v
7	Puer meus noli timere	208r	2	Rorate caeli	13v	8	Splendida facta est... Moysi	71r
5	Pulchra facie	146v	2	Rubum flamma	227r	3	Splendida facta est... Jesu	301r
		*145r, *147r, *147v				4	Spondet pater conjugium	239v
2	Putas ne mortuus	284v				5	Sponsum virgo paris	298r
			S			7	Stabat Margareta	193r
Q						1	Statuit Dominus	46r
3	Quadam die Olibrius	191v	6	Sacra ligatis manibus	192v	8	Statura erat rotarum	274r
3	Quadam die tempestate	264r	7	Sacrum praesentis diei	148r	8	Stella quam viderant	36v
5	Quadraginta dies	54r	2	Salus nostra in manu tua	67v			*39v
4	Quae est ista	212r	3	Salvatorem exspectamus	3r	3	Stephanus autem plenus	24r
2	Quae sunt in corde	126v			*15v	8	Stephanus servus Dei	25r
1	Quam magna multitudo	44v	7	Salve crux quae in corpore	262r	7	Stetit angelus iuxta aram	236r
8	Quam magnificata sunt	44r	1	Salve nobilis virga	215r	8	Stetit Moyses coram	70r
1	Quare detraxistis	127v			*210v	7	Stola jucunditatis	276r
6	Quatuor animalia ibant	272v	1	Salve rex benigne	182v	1	Stridens livor	140v
		*274r			*184r	2	Strinxerunt corporis	208r
2	Quatuor facies uni erant	273r	8	Salvum me fac Deus	78v	2	Stirps Jesse	214v
1	Quem dicunt homines	187v	2	Sancta et immaculata	20v	7	Sub altare Dei	30r
4	Quem vidistis pastores	20r			*32r, *34v, *35v	4	Sufficiebat nobis	129v
		*32r	1	Sancte Dei pretiose	25v	7	Summae Trinitati	115v
2	Qui caelorum contines	134v	5	Sancte Paule apostole	190v	5	Summe Dei praesul	265r
5	Qui cum audissent	264v	8	Sancti mei qui in isto	279r	7	Summus preco dulcia	298v
1	Qui custodiebant animam	74r			*241v	6	Super muros tuos	133v
4	Qui Lazarum resuscitasti	287r	7	Sancti tui Domine mirabile	278r	3	Super salutem... dilecta	213r
1	Qui manducat meam carnem	118v			*241v	3	Super salutem... dilexi	*213v
7	Qui me dignatus est	158v	8	Sanctificamini filii	17v			126v
5	Qui operatus est Petro	189r	7	Sanctificamini hodie	17v	6	Supremi Regis filius	228r
7	Qui persequebantur	70v	7	Sanctus papa Gregorius	166v			*229r
6	Qui venturus est	8r	1	Sanctus Vincentius Christi	148r	1	Surge gaude Pannonia	184v
2	Qui vicerit faciam	27r	1	Saulus adhuc spirans	151v	7	Surge Petre et indue	187r
4	Quidam rusticus defuncti	168v	4	Saulus autem magis	190v			*207r
3	Quis Deus magnus	114v	8	Scio cui credidi	189v	1	Surge propera amica	296bis
8	Quis es tu qui venisti	157v	8	Sebastianus Dei cultor	143r	3	Surge virgo	259v+
5	Quis igitur ille	62v	4	Sebastianus vir christianissimus	143r	7	Surgens Jesus Dominus	96v
8	Quo progredieris	208v	5	Sed cum juventutis metas	218v			*98v
1	Quomodo confitebor tibi	285v	8	Senex puerum	155r	6	Surrexit Dominus de sepulchro	100r
1	Quomodo fiet istud	171v	1	Seniores populi	86v	4	Suscipit Israel puerum	297v
			2	Sensit igitur et expertus	222r	4	Suscipe verbum	8r
			2	Sepulto Domino	91v	6	Suscipiens Jesum in ulnas	155r
			8	Servus meus es tu	281r	8	Sustinuimus pacem	134r
			2	Si bona suscepimus	127r	2	Synagoga populorum	79r
			8	Si diligis me Simon	186v			
8	Recessit pastor	93r	1	Si Dominus Deus meus	63v			
4	Recordare Domine	124v	8	Si facta mea	288r	T		
2	Recordare mater et patrona	254r	8	Si oblitus fuero	104r			
7	Redemisti nos Domino	244v	4	Sicut cedrus	212r	8	Tamquam ad latronem	89v
3	Redemit Dominus populum	134v	2	Sicut fui cum Moyse	72r	4	Te Deum Patrem ingenitum	115v
1	Redemptor meus vivit	287v	8	Sicut mater consolatur	6r	1	Te sanctum Dominum	235v
2	Refulsit sol	132r	4	Sicut ovis ad occisionem	94r			*242r
1	Regali ex progenie	231r	3	Sicut rosa inter spinas	266v	1	Tempore quo sub beati	195r
2	Reges Tharsis	38v	5	Sicut unius Dei trinitas	301r	8	Temporis quadragesimalis	196r
		*39r	5	Signatum umbraculum	298v	2	Temptavit Deus	56v

4	Tempus est ut revertar... qui	108v	8	Unus ex discipulis meis	86r	7	Vidi civitatem Jerusalem	103r
		*109v	1	Unus panis	119r	4	Vidi conjunctos viros	271r
2	Tempus est ut revertar... vos	129v	1	Urbs nova Jerusalem	240v	6	Vidi Dominum facie	64r
7	Tenebrae factae sunt	90r	4	Utinam appenderentur	127v	1	Vidi Dominum sedentem	133v
2	Terribilis est locus	121v				1	Vidi Jerusalem descendentem	102r
1	Thomae cedunt	142r				7	Vidi portam civitatis	102v
2	Thomas manum mittit	140v	V			3	Vidi speciosam	212r
7	Tolle arma tua	63r				4	Vidi turbam magnam	244r
		*135r	1	Vade Anania	152v	5	Vidisti Domine et exspectasti	157v
7	Tollite hinc vobiscum	67r	5	Vadis propitiator	83v	2	Vidit Maria duos angelos	200v
7	Tollite jugum meum	270v	2	Valde honorandus	27r	8	Vinea mea electa	89v
4	Tota die contristatus	75r	8	Velociter exaudi me	50r	4	Vir iste in populo	262v
1	Tradiderunt corpora sua	278r	2	Velum templi scissum est	89r	8	Vir sanctus et Deo gratissimus	196r
6	Tradiderunt me in manus	90v	5	Venerabili reginae	296r	1	Virga clementiae in Ester	204r
1	Tria sunt munera	37r	5	Veni Domine et noli	12v	4	Virga Jesse de radice	267r
		*39v	2	Veni electa mea	283r	6	Virgo flagellatur	259r
8	Tribularer si nescirem	60v	1	Veni hodie ad fontem	57v	8	Virgo gloriosa semper	256r
7	Tribulationes civitatum	130r	1	Veni Spiritus alme	112r	8	Virgo Israel (v. In caritate)	15r
6	Triste caput colubri	298v	3	Veni sponsa Christi	282v	8	Virgo Israel (v. A solis)	10v
8	Tristis est anima	85r	1	Veniens a Libano	102v	1	Virgo regalis Ursula	239r
8	Tristitia vestra	174v	8	Venit Michael	237r	44	Virgo suspensa	192v
2	Tu Domine universorum	121r	7	Verbera carnificum	278v	7	Viri Galilaei	107v
8	Tu es pastor ovium	187v	8	Verbum caro	21r	1	Viri impii dixerunt	82r
		*164r			*22r, *34v	8	Viri sancti gloriosum	278r
7	Tu es Petrus	186v	1	Verbum Dei usque ad ipsam	223v	3	Virtute magna	97v
1	Tu puer propheta	178v	1	Verbum iniquum	126r			*99r, *175r
2	Tua est potentia	131v	8	Vere licet mater cujus	296r	7	Virum ligat pro peccatis	228r
1	Tua mater ecclesia	295r	2	Versa est in luctum	128v	8	Vocavit angelus	57r
6	Tua sunt haec Christe	245r	7	Vicesima quarta die	10r	6	Volebat enim conferenti	223r
6	Tuam crucem adoramus	176r	4	Videbant omnes Stephanum	24v	8	Volens Noe scire	54v
8	Tulerunt Dominum	97v	4	Videbunt gentes (ms: Viderunt)	13v	4	Vos estis sal terrae	271v
		*99r	5	Videns episcopus scelera	246v			*242r, *269r
8	Tulit ergo Dominus	51v	6	Videns Jacob vestimenta	66v	7	Vos qui transituri	72r
3	Tunc vero invisibilia	222r	1	Videns Olibrius	192r	6	Vox tonitruum	178r
2	Tyranni donis ac minis	239r	5	Videns Petrus Moysen	301v	7	Vulneraverat caritas	221r
			2	Videns Romae vir	165v			*223v
			8	Videntes Joseph a longe	66v			
U			4	Videntes stellam	39r	Z		
					*38v			
7	Ubi est Abel	53v	2	Viderunt te aquae	104r	7	Zoe uxor Nicostrati	143v
7	Una hora non potuisti	86v	3	Videte miraculum	155v			*142v

RESPONSORIA BREVIA*

A		6	Benedicamus Patrem	116r	2*	Declara super nos	68v	
		6	Benedicat nos Deus	116v	6	Dignare me laudare	156v	
8*	Ab omni via mala	61v	6	Benedictus es Domine	116v	6*	Dixi conscendam	78r
6*	Adoramus te Christe	177v	6	Benedictus qui venit	22r	6	Domine dilexi	122r
6*	Ascendens Christus in altum	107v	2*	Bonum mihi Domine	68r	6	Domum tuam Domine	122r
6	Ascendit Deus in jubilatione	107v						
6*	Ascendo ad Patrem	107v						
B		C			E			
		4/6	Christe fili Dei	21v	4*	Elegit eam	157r	
6	Beati qui habitant	122r	38r, 43v, *4v, *14v, *45r, *61r, *101r,		6*	Emitte Spiritum tuum	111r	
6	Benedicam Dominum	45r	*156v		2*	Erue a framea	75v	
		6	Clamavi in toto corde	43v			*76v, *80r	
				*53r, *53r	6*	Esto nobis Domine	69r	
*A	*-gal megjelölt darabok responsorium breve helyén álló, de melodikusan kidolgozott tételek. A 4/6 tónusmegjelölés az európai gyakorlatban 4. tónusú, de Magyarországon 6. tónusba átértelmezett tételeket jelzi. A 6/8 megjelölés a kódexben általában F-re, de a jelölt esetekben G-re jegyzett responsoriumtípusra utal.	6	Confirma hoc Deus	111r	G			
		6	Constitues eos	29r				
		D			6	Gloria et honore	26r	
		2*	De ore leonis	76r				
				*76v, *80r				

H			N		S			
6	Hoc signum crucis	177v *53r, *55r	4*	Nimis honorati	29r	6	Sana animam meam	45r
I			6	Noli flere Maria	101r	2*	Septies in die	61v
5*	Illumina oculos	59r	6	Notum fecit Dominus	21v	8*	Servus tuus sum	68v
4/6	In aeternum Domine	43v	O			4*	Speciosa facta es	156v
6*	In manus tuas	73v *84r	5**	Omnis gentes quascumque	38r	6	Speciosus forma	21v
4*	In omnem terram	29r	6	Omnis terra adoret	38r	4*	Spes mea Domine	62r
8*	In pace in idipsum	66r	4/6	Ostende nobis Domine	4r *4v	4/6	Super te Jerusalem	4r *4v
6*	Inclina cor meum	43v *53r, *55r	P			6*	Surrexit Christus et illuxit	99v
J			8*	Participem me fac	61v	6*	Surrexit Dominus de sepulchro	99v
6*	Jesu Christe Fili Dei	99v	6	Posuisti Domine	26r	6	Surrexit Dominus vere	99v
6/8*	Jesu Christe Fili Dei	107v 110v	6*	Principes persecuti sunt	76r *77r, *80r	T		
L			Q			6	Tulerunt Dominum	101r
6/8*	Loquebantur variis	111r	6	Quem quaeris mulier	101r	V		
M			R			4/6	Veni ad liberandum	4r *4v
6	Magna est gloria	26r	6	Redime me Domine	45v			
6*	Mihi autem absit	177v	5*	Reges Tharsis	38r			

HYMNI*

A			C		Exsultet caelum laudibus	270r 26v, 29v, 191r+, 194v, 261r, 269r, 272r, 272v		
	A solis ortus	32v 34r, 35v		Caeli Deus sanctissime	47v	F		
	Ad cenam agni	176v		Chorus novae Jerusalem	100r 99v, 103r		Festum nunc celebre	106v 108r
	Ad sacrum cujus (div.)	167r 185r, 220v, 224v, 229r, 251r, 251v, 257r, 265v, 281v		Christe qui lux es	59r 84r			
	Aeterna caeli gloria	49r		Christe Redemptor omnium	241v 243v	G		
	Ales diei nuntius	46v		Christe sanctorum decus	235v		Gaude felix Pannonia	295r
4	Assunt festa jubilaea	296bis 298r		Clarum decus jejunii	64v		Gaude mater pietatis	300r
	Audi benigne conditor	62v		Conditor alme	1v 4v, 5r, 7v, 10r, 11v, 13r, 13v, 17r		Gaude visceribus	211r 213v
	Aurea luce	186r 188v		Corde natus	21v 22r, 23r, 32r, 32r, 32v, 34r, 35r	5	Gratulare Caesarea	160r
	Aures ad nostras	61r 61v	D			H		
	Aurora lucis rutilat	99r 100r, 100v, 106r		Deus creator omnium	41r 50r, 51r, 53v, 56r		Haec plebs fide (div.)	250r
5	Auroralis lux gignitur	206r		Deus tuorum militum	140r 147v, 224v, 245v, 247v, 275r		Hic primus almo (div.)	26r
	Ave maris stella	170v 230r, 232v, 266r		Doctor egregie	151r 153v, 191r		Hostis Herodes	36r 38v, 39r
B			E				Hujus Christe (?)	150v
	Beata nobis gaudia	110r		Ecce jam noctis	43r 52v, 57v, 116r,	I		
			8	En miranda prodigia	298r		Ibant magi	38r 39r, 39v, 40v
				Ex more docti	59r 61v		Immense caeli	45v
							Iste confessor	142v 164v, 167v, 216v, 221r, 263v, 279v

* A tónusszámmal megjelölteken kívül valamennyi tétel csak rubrikában van említve. A (div. = divisio) hozzátétellel jegyzett tételek a vesperás-himnusz részét képező versszaksorozatok a laudesben.

J		O beatus partus (div.)	35v	Sola salus mundi maris	299r
		O gloriosa Domina	299r	Splendor paternae	45r
	Jam bone pastor		156v, 213v, 215v	Sprevit hic mundi (div.)	210r
				Stephano primo	23v
	Jam Christe sol	O lux beata	114r		26v
	Jam Christus astra	O Nazarene	65v		
			68r		
		O nimis felix (div.)	180v	T	
	Jam ter quaternis	Oramus Domine (div.)	107v	8 Te lucis ante terminum	296bis
	Jesu corona virginum		108v, 109r, 109v	5 Te lucis ante terminum	296bis
	159r, 238v, 256v, 269r, 284r			2 Te lucis ante terminum	296bis
5	Jesu nostra redemptio	P		? Te lucis ante terminum	296bis
	Jesu quadragenariae			8 Te lucis ante terminum	296bis
		Pangat chorus hymnum	191v+	3 Te lucis ante terminum	296bis
		Pange lingua... lauream	75v	? Te lucis ante terminum	296bis
	Jesu Salvator saeculi		79v, 81r, 82v, 83v		44r, 51r
		Pange lingua...corporis	119r	Telluris ingens conditor	46v
		Plasmator hominis Deus	49v	Tibi Christe splendor	238r
L		6 Plaude parens Pannonia	226v	Tristes erant	175v
	Laetabundus			Tu tuo lactos (div.)	174r
	Lauda mater ecclesia	Q			174v, 175r, 178r, 178v
	Lucis creator optime				
		Quem non praevalent	36r	U	
	Lux ecce surgit	Quem terra pontus	172v	Urbs beata Jerusalem	120r
	Lux mundi beatissima		210v, 232r		178v, 181r
		Quod chorus vatum	154r		
	211v, 230r			V	
M		R		Veni creator Spiritus	110r
	Magne Deus potentiae			110v, 111r, 111r, 111r, 111v, 112r	
	Martine confessor Dei	Rector potens	99v	Veni redemptor	18v
	Martyr Dei qui unicum	Rerum Deus tenax	99v	Verbum supernum	1v
		Rex Christe factor omnium	87v	Vexilla regis	73v
		Rex gloriose martyrum	279r		76r, 77r, 77v, 80r, 81v, 82v
	Martyris Christi colimus		182r, 197r, 241v	Virginis proles	145r
		S		147r, 147v, 159v, 254v, 268r, 282r	
N		Sacris solemnii	117r	Vita sanctorum	101r
	Nox et tenebrae	Salve crux sancta	176r	173r, 174v, 174v, 174v, 175r, 175r, 175r	
	Nunc sancte nobis		177v, 232v	Vos saeculi justi (div.)	29r
		Salvete flores martyrum	29v	263r, 274v, 277r	
		Sanctorum meritis	277v	Vox clara	4r
O		Signum crucis mirabile	177r		9r, 11v, 12v, 13v, 14r, 163, 18r
	O barbarum spectaculum (div.)		234v		
	31v				

VERSICULI*

A		Angelus gloriae apparuit	205r	Benedicat nos Deus	115v
		Anima mea turbata	286r	Benedictus es Domine	115r
	Ab occultis meis	Annuntiaverunt opera	29r	Benedictus qui venit	20v
			29r, 153v, 175v, 178v, 188r, 191r, 263r, 272r, 274v		21v, 22r, 23r, 32r, 33v, 34r
	Adjutor meus esto	Ascendens Christus in altum	106v	C	
	Adjuvabit eam Dominus		106v, 108r, 108r, 109r, 109v	Christus factus est	87r
	158v, 162v, 231v, 253v, 259v, 297v	Ascendit fumus	237r	Cibavit eos	118r
	Adoramus te Christe	Attendite universi	94r*	Confirma hoc Deus	111r
		Audi filia	147r	Constitues eos	27v
	Adorate eum omnes		159r, 230r, 232r, 256v, 269r, 284r, 299r		152v, 187r, 270v
	Amavit eum Dominus	Audivi vocem de caelo	286v	Custodi nos Domine	44r
		Ave Maria	170v	Custodi nos	51r
	165r, 167v, 167v, 183r, 221r, 222r, 226v, 227r, 229r, 248v, 263v, 279v, 280r	B		D	
	Angelis suis mandavit	Beati qui habitant	122r	De ore leonis	74v
		Beatus homo quem tu erudieris	48v		76r, 76v, 78v, 80r
	61v, 62r	Benedicamus Patrem et	114r		
			114v		

* Valamennyi tétel csak rubrikában, kivéve a 2r fólión dallammal jegyzett „Egredietur virga” verzikulust.

Delicta juventutis	285r	F		Locuti sunt adversum me	90v
Deus meus eripe me de manu	86r			Loquebantur variis	110r
Deus vitam meam	46v	Fecit mihi magna	296bis		110r, 111v, 112r, 113v
Dicet Domino susceptor	59r		298r		
	61v, 63v, 66r, 69v, 70r	Fuit homo missus	178v	M	
Dicite in nationibus	176v			Magna est gloria	25r
	234v	G			180r, 209r
Diffusa est gratia	146r	Gaude Maria	35r	Memento nostri Domine	4r
	157v, 192v, 199v, 231r, 259r, 283r, 298v		35v, 154r, 156v, 157r		4v
Dignare me laudare	35v	Gaude nunc Anna	205v	Memor fui nocte	41r
Dignare me	266r	Gloria et honore	23v		51r
Dilexit Andream	261r		24r, 26v, 140r, 140v, 147v, 148r, 173r, 174v,	Mihi enim absit	234r
Dimissa sunt ei	197v		179r, 181r, 207v, 224v, 245v, 275r, 275v	Mirabilis Deus	242r
Dirigatur Domine	45v	Gloriosus apparuisti	300r		
	44r, 46v, 47v, 48v, 49v, 58r			N	
Dirige Domine Deus	284v			Ne perdas cum impiis	75r
Dispersit dedit	207v	H			76r, 76v, 79r, 80r
Diviserunt sibi	88r	Hoc signum crucis erit	233v	Nimis honorati	153r
Domine Deus virtutum	4r	Hodie scietis	17v		271v
	4v	Homo pacis meae	84r	Noli flere Maria	101r
Domine exaudi orationem	49v			Non est inventus	166v
Domine non secundum peccata	58r	I			169r, 223v, 249v, 257r, 281r
Dominus regit me	45r	Immola Deo sacrificium	45v	Notum fecit Dominus	20r
	43v, 55r	In conspectu angelorum	235v		21v, 21v, 33r
Dominus regnavit	43r		236r	O	
	52v, 57v	In matutinis meditabor	44v	Omnes gentes quascumque	38r
Domum tuam Domine	121r		45r, 46v, 47r	Omnis terra adoret	38r
Domus Domini firmiter	121v	In memoria aeterna	284v	Ora pro nobis	173r
Domus mea	120r	In omnem terram	26v		216v, 245v, 247v, 263v
	120v		29v, 151r, 151v, 175r, 175r, 175r, 175r,	Os justi meditabitur	185r
Dum Anna parit	206r		178r, 188v, 188v, 189r, 261r, 269r, 270r, 270r,		220v, 250r, 251v, 281v
			272v, 273r	P	
E		In pace factus est	93v	Panem caeli dedit	117v
Ecce sacerdos	167r	In pace in idipsum	91r	Panem de caelo	117r
	224v, 248r, 251r, 265v	In resurrectione tua	96r	Post partum virgo	34r
Educas panem	118v		99r, 99v, 99v, 100v, 101r, 101r, 104v, 106r		35v, 211r
Ego dixi	43v	Insurrexerunt in me	89v	Posuisti Domine	26r
	55r	Ipse liberabit	60r		179v, 246r
Egredietur Dominus	2v		61v, 63v, 67r, 68v, 70v	Posuit fines tuos	119r
	5v, 8r, 10v	Iste sanctus	225r	Proprio Filio suo	91r
Egredietur virga	2r	J		Q	
	5v, 7v, 10r, 171r	Justi autem in perpetuum	278v	Quem quaeris mulier	100r
Elegit eam	35v	Justi autem	31r		101r, 106r
Emitte Agnum	170v		178r, 196v, 242v	Quoniam apud te	96r
	172v	Justorum animae in manu	31v	Quoniam tu illuminas	41v
Emitte Spiritum tuum	111r		182r, 197r, 241v, 243r, 279r		51v
Erat enim nimium formosa	191v	Justum deduxit	166r	R	
Eripe me de inimicis	75v		168v, 183v, 218v, 249r, 264v, 280v	Reges Tharsis	36r
	76r, 79v, 81r	Justus ut palma	26r		6r, 38v, 38v, 39v
Eripe me Domine	73v		142v, 150v, 174r, 174v, 180v, 210r, 225v,	Repleti sumus	48r
	77r, 77v, 80r, 80r, 81v, 82v, 82v, 83v		277r	Repleti sumus	49r
Erue a framea	74r	L		Rorate caeli	1v
	76r, 78r, 81v, 83r	Laetamini in Domino	29v		4v, 5r, 7v, 10r, 11v, 13r, 17r
Ex Sion species	1v		30r, 142v, 143r, 178r, 181v, 195r, 241v, 241v,		
	3r, 4v, 6r, 8v, 9r, 11r		242r, 243v, 277v, 277v		
Exaltare Domine	42r	Laudatur Anna sancta	204r		
	52r, 106v, 107v, 107v, 109v,				
Exspectetur sicut	18r				
Exsultent justi	30v				
	242r, 278r				
Exsurge Christe adjuva	43v				
Exsurge Domine et judica	86v				
Exsultent justi	196r				

S		Stetit angelus juxta aram	236v	U	
		Surrexit Christus et illuxit	99v		
Scapulis suis	60r	Surrexit Dominus de sepulchro	94v	Usquequo exaltabitur	73v
	61v, 67v, 68v, 71r		96r, 97v, 98r, 98v, 99r, 99r, 99v, 99v,		84r
Scuto circumdabit	61r		100r, 103r		
	64v, 65v, 68r	Surrexit Dominus vere	99v	V	
Sit nomen Domini	116v				
Specie tua	145v	T		Venient ad te	36r
	147v, 154r, 157r, 157r, 159v, 160v, 161r,				38r, 38v, 39r, 39r, 39v, 40v
	192r, 198v, 210v, 210v, 213v, 230r, 230v,			Verbum caro	22r
	232v, 238v, 239r, 254v, 254v, 258v, 266r,	Tamquam sponsus	18v	Vespertina oratio	41r
	266v, 268r, 282r, 282v, 295r, 296bis, 298v		19r		50r, 51r, 53v, 56r
Speciosa facta es	22r	Timebunt gentes	4r	Vox clamantis	3v
	32r, 32r, 32v, 32v, 34v, 35v, 154v, 214r,		4v		4r, 7r, 9r, 11v, 11v, 12v, 13v, 14r, 16r
	299r	Tu autem Domine	93r*		
Spiritus Domini replevit	110r		164r, 186r, 207r		
	110v, 111r, 11v, 112v, 113r	Tulerunt Dominum	101r		

GRADUALIA

5	Christus factus est pro nobis	87v	2	Haec dies. V. Confitemini	95v	2	Haec dies. V. Dicat nunc Israel	96v
2	Haec dies. V. Benedictus	98v			*95v, *95v, *95v, *96r	2	Haec dies. V. Dicant nunc qui	97v
			2	Haec dies. V. Dexteram Domini	98v	2	Haec dies. V. Lapidem	99r

VERSUS ALLELUIATICI

8	Angelus Domini. Respondens	97r	1	Crucifixus surrexit	99r	7	Pascha nostrum. Epulemur	95v
		*97r	1	In die resurrectionis	98v			*95v, *95v, *95v, *95v, *96r
3	Christus resurgens	98v				1	Surgens Jesus Dominus	98r

VARIA

Benedicamus Dorotheam	160v	Lamentatio VIII	91v	7	Venite V	291r	
Kyrie (Paschale)	95v	Liber generationis	*21r	2	Venite VI	291v	
Kyrie (puerorum)	87v	Omnes gentes plaudite	191v+	5	Venite VII	292r	
	*91r, *94r	Oratio Jeremiae Prophaetae	92r	4	Venite VIII	292v	
Lamentatio I	84r	Te Deum laudamus	*21r	5	Venite IX	293r	
Lamentatio II	84v		*298r	1	Venite X	293v	
Lamentatio III	85r	4	Venite I	288v	1	Venite XI	294r
Lamentatio IV	88r	3	Venite II	289r	7	Venite XII	294v
Lamentatio V	88v	7	Venite III	289v		lectiones (<i>sine cantu</i>)	159v+
Lamentatio VI	89r	5	Venite IV	290v			297r
Lamentatio VII	91r						

est fulges in celis ps Bts uir v
spiciens
uenientē
rem. Itē ob
si tu es ipse. Qui regnatur

2r

This manuscript page features a miniature of the Virgin Mary and the Christ Child seated on a throne. The Christ Child is holding a book. Two figures, likely saints or angels, stand before them. The scene is set within a gothic archway. The background is blue with gold leaf accents. The page is decorated with musical notation and Latin text.

18v

18v

36r

58v

94v

106r

106v

pacini dabit uob' alla

ma lu
Eni lu
rtu a

litate linguaz cunctaz ge

Detailed description: This manuscript page features a large, ornate initial 'P' in gold and red. The initial is filled with a miniature of the Last Supper, showing Jesus seated at the center of a table with twelve apostles. The scene is set under a blue canopy. The text is written in a Gothic script on red four-line staves with black neumes. The initial 'P' is decorated with intricate scrollwork and floral patterns in gold, red, and blue.

109v

o tra

loria
omni
laus

santo sunt pacito msta

Detailed description: This manuscript page features a large, ornate initial 'P' in gold and red. The initial is filled with a miniature of the Virgin Mary seated on a throne, holding the Christ Child on her lap. The scene is set within a blue and gold architectural frame. The text is written in a Gothic script on red four-line staves with black neumes. The initial 'P' is decorated with intricate scrollwork and floral patterns in gold, red, and blue.

114r

116v

Deus deus noster. Benedicat nos deus

Accendit
Iesus dom
nem et
dominus estam cedit tunc

This page features a large, ornate initial 'D' in blue and gold, containing a miniature of the Last Supper. The scene is set in a room with a blue background. Jesus, in a red and white robe, is seated at the center, holding a chalice. He is surrounded by twelve apostles, some in red and white robes, others in green and white. A table with a white cloth is in front of them, with a golden chalice and a golden bowl. The initial 'D' is decorated with gold filigree and a blue and red scrollwork border. The text is written in a Gothic script on red four-line staves with black neumes.

122v

Alia hodie huic domui sa

Quere
au
Legnou
samuel
David infiliteu infida

This page features a large, ornate initial 'D' in blue and gold, containing a miniature of King David playing a harp. David is seated on a throne, wearing a yellow and red robe, and playing a harp. The scene is set in a room with a blue background and a golden archway. The initial 'D' is decorated with gold filigree and a blue and red scrollwork border. The text is written in a Gothic script on red four-line staves with black neumes.

iniquitate serui tui quia iniqui
sacerdoti sacerdos et iathan
dicentes uiuat rex in eternum
Deuus pater
Eius omnium

A manuscript page with musical notation on red staves. The text is in Gothic script. A large, ornate initial 'D' is decorated with a miniature of a figure in a landscape, possibly a saint or a king, within a circular frame. The page has some damage on the left edge.

123r

que te celarus celari
Au
Attor
pace
gaud

A manuscript page with musical notation on red staves. The text is in Gothic script. A large, ornate initial 'A' is decorated with a miniature of a figure in a doorway, possibly a saint or a king, within an arched frame. The page has some damage on the left edge.

140v

Celi enī Ante chorū t
Dorn
quī
cep
quē genuit adoravit

This manuscript page features a central miniature depicting the Adoration of the Kings. The Virgin Mary is seated in the center, holding the infant Jesus. Three kings are kneeling before them, offering gifts. The scene is set within a gothic architectural frame. Above the miniature is a large decorated initial 'A' and musical notation. Below the miniature is more musical notation and the text 'quē genuit adoravit'. The page is numbered '154v' in the left margin.

154v

dispe
fiores
A
meū qā gūpiunt Rex l

This manuscript page features a central miniature depicting the Adoration of the Kings. The Virgin Mary is seated in the center, holding the infant Jesus. Three kings are kneeling before them, offering gifts. The scene is set within a gothic architectural frame. Above the miniature is a large decorated initial 'A' and musical notation. Below the miniature is more musical notation and the text 'meū qā gūpiunt Rex l'. The page is numbered '211r' in the left margin.

211r

ponla rade uestimtoz
pore
prie
dau
Cui
ugis marie nitare de

230v

ante o
fite pa
celestes
fragia implorantib; anima

235v

buunt' incubilibz suis p

auc
scōz
eius

ep̄o exultāt sine fine p

241v

me discipulū eius qui p

Sicut autē

Aude Nico

abus pue

iam triumpho p̄nt' nou

263r

A kiadásért felelős
az Akadémiai Kiadó Rt. igazgatója
A nyomdai munkálatokat a PXP Első Magyar Digitális Nyomda Rt. végezte
Felelős vezető: Ortutay György
Budapest, 2002
Kiadványszám: KMA 1 113
Megjelent 11,59 (A/5) ív terjedelemben

